PATVIRTINTA
Ignalinos rajono vietos veiklos grupės 2021 m. rugsėjo 8 d.
visuotinio narių susirinkimo protokolu Nr. NS-2 patvirtinta redakcija

Ignalinos rajono vietos veiklos grupė

IRVVG
IGNALINOS RAJONO
VIETOS VEIKLOS GRUPĖ

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategija 2014-2020 m.

Ignalina
2015

TURINYS		Psl.
I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI		
1.	VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija	3
2.	VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė	5
3.	VVG teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG)	31
4.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka	34
II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?		
5.	VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys	36
6.	VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais, EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis, EJRŽF konkrečiais tikslais ir uždaviniais	37
7.	VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais, Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS), Lietuvos akvakultūros sektoriaus plėtros 2014–2020 m. planu	38
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?		
8.	LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	44
9.	VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas	61
10	VPS įgyvendinimo veiksmų planas	22
11.	VPS finansinis planas	70
12.	VPS įgyvendinimo rodikliai	81
13.	VPS įgyvendinimo vidaus stebėsena ir valdymas	84
IV DALIS. PRIEDAI		
VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		85
VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2013 m. (2014 m.) statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		86
IRVVG narų sąrašas ir jų pasiskirstymas pagal seniūnijas ir atstovaujamą sektorių		87
IRVVG 2009-2015 m. įgyvendintų projektų sąrašas		88
IRVVG bendradarbiavimas su užsienio šalių VVG		89
Narystės Lietuvos VVG ir ŽVVG tinkluose dokumentai		90
VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2014-11-12 raštas Nr. IS-7551.		92
VšĮ „Ekoagros“ Utenos filialo 2015-09-18 raštas Nr. U-030.		95
Aplinkos apsaugos agentūros 2015-05-20 raštas Nr. (15.10)-A4-5583		96
VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2015-04-13 raštas Nr. IS-2667		98
IRVVG teritorijoje veikiančių NVO sąrašas		99
Ignalinos rajono kaimo plėtros strategijos lėšomis kaimo bendruomenių ir NVO įgyvendintų projektų sąrašas		100
Pagal Valstybinės paramos kaimo bendruomenėms programą IRVVG teritorijoje veikiančių kaimo bendruomenių pateikti ir finansuoti projektai		103
Kultūros įstaigų pastatų būklės įvertinimas		105
Dokumentų, įrodančių VPS pateikimą Regionų plėtros tarybai raštu, kopijos.		107
IRVVG apklausos anketa		108
IRVVG apklausos rezultatai		109
Ignalinos rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriaus 2015 rugsėjo 23 d. raštas Nr. VS-389 “Dėl informacijos pateikimo“		120
Gyventojų SSGG nustatymo ir reitingavimo rezultatai		121
Juridinio asmens įstatų kopija arba kitų dokumentų, kuriuos įstatams prilygina Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, kopija		122
IRVVG visuotinio narių susirinkimo, kurio metu pritarta VPS, protokolas		128
IRVVG visuotinio narių susirinkimo, kurio metu pritarta VPS, dalyvių sąrašas		130

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI

1. VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija

1.1. **Informacija apie VVG**

2004-2006 m. Kaimo plėtros programos įgyvendinimo laikotarpiu Ignalinos rajonas buvo priskirtas Aukštaitijos bendruomenių asociacijos vietos veiklos grupės (toliau - ABAVVG) veiklos teritorijai. Ignalinos, Zarasų, Utenos ir dalis Rokiškio rajono pirmosios Leader programos patirties įgijo dirbdami bendroje organizacijoje.

2007 m. rugsėjo 14 d. įvyko susitikimas, kuriame dalyvavo 45 rajono bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų, seniūnijų atstovai. 39 dalyviai pritarė atsiskyrimui nuo ABAVVG ir savarankiškos asociacijos steigimui. Susitikimo metu išrinkti steigėjai (Arūnas Domininkas Grabažis, Edmundas Kilkus, Marija Garejeva) 2007 m. spalio 19 d. įregistravo asociaciją - Ignalinos rajono vietos veiklos grupę (IRVVG). Registracijos vieta ir būstinė: Ateities g. 23, Ignalina, 30102.

2014-2020 m. laikotarpiu kaimyninės Ignalinos, Zarasų ir Utenos VVG taip pat išsiskirs bendru ypatumu – įgyvendins dvisektores kaimo ir žuvininkystės plėtros strategijas.

1.1. lentelė. Ignalinos rajono VVG valdymo struktūros schema

Aukščiausiasis valdymo organas (28 nariai)	Visuotinis narių susirinkimas
Kolegialus valdymo organas (15 narių)	Valdyba
Vienasmenis valdymo organas	Pirmininkas
Administracija (4 darbuotojai)	Darbuotojai

1.2. lentelė. Ignalinos rajono kaimo plėtros strategijos 2007-2013 m. įgyvendinimo metu IRVVG dirbo šie darbuotojai (2015 m. sausio 1 d. duomenimis):

VPS įgyvendinimo vadovas	• **Ligita Smagurauskienė** • Fizinių (socialinių) mokslų daktarė. Kraštotvarkos magistro kvalifikacinis laispsnis, visuomeninės geografijos bakalauro kvalifikacinis laipsnis, Vilniaus universitetas.
VPS finansininkas	• **Giedrė Žilėnienė.** • Buhalterio kvalifikacinis laipsnis, Vilniaus kolegija (aukštasis neuniversitetinis). Verslo administravimo kvalifikacinis laipsnis (studijuoja), Vilniaus universitetas
VPS projektų vadovas	• **Marija Garejeva** • Informologijos (informacijos vadybos) bakalauro kvalifikacinis laipsnis, Vilniaus universitetas
VPS projektų vadovas	• **Jelena Jusis** • Filologijos bakalauro ir magistro kvalifikaciniai laipsniai, Vilniaus universitetas

<table>
<tr><td></td><td>
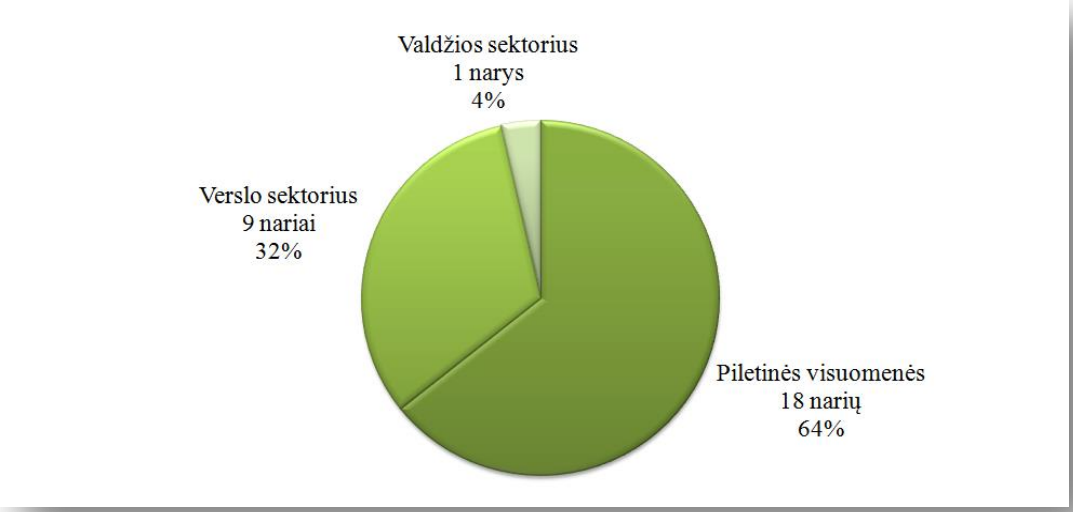

1.1. paveikslas. Ignalinos rajono VVG narių pasiskirstymas pagal atstovaujamus sektorius 2015 m. liepos 1 d.

<u>Pridedama:</u> IRVVG narių sąrašas ir teritorinis pasiskirstymas

<u>Ignalinos rajono VVG 2009 – 2015 m. įgyvendino 11 projektų, kurių vertė 2,51 mln. Eur</u> (8,68 mln. Lt) iš jų 2,06 mln. Eur (7,1 mln. Lt) – Ignalinos rajono kaimo plėtros strategija 2007-2013 m.

<u>Pridedama:</u> IRVVG įgyvendintų projektų sąrašas

<u>IRVVG turi 8 oficialias tarptautinio bendradarbiavimo sutartis</u> su Latvijos (2), Lenkijos, Čekijos (2), Austrijos, Vokietijos, Prancūzijos VVG. Taip pat bendrauja ir bendradarbiauja su kai kuriomis užsienio VVG (Estijos, Vengrijos ir kt.), su kuriomis nepasirašytos oficialios sutartys. Taip pat aktyviai veikia Lietuvos VVG tinklo kontekste, bendradarbiauja su Lietuvos VVG ir ŽRVVG.

<u>Pridedama:</u> IRVVG užsienio partnerių sąrašas
<u>Pridedama:</u> Narystės Lietuvos VVG ir ŽVVG tinkluose dokumentai
</td></tr>
<tr><td>1.2.</td><td>
VVG vertybės

Šiomis vertybėmis Ignalinos rajono VVG vadovaujasi visose veiklos srityse:
Kūrybiškumas – manome kad drąsios idėjos atveria naujas galimybes.
Optimizmas – net ir sunkiausius darbus stengiamės dirbti smagiai ir sumaniai.
Iššūkiai – kas kitiems atrodytų problema – mums iššūkis, suteikiantis patirties.
Visapusiškumas - į kiekvieną situaciją stengiamės pažiūrėti įvairiais rakursais.
Bendravimas – tikime, kad draugystė ir bendradarbiavimas sukuria sinergijos efektą.
Atsakomybė – dirbame atsakingai, dirbame kraštui, kuriame gyvens mūsų vaikai.
Inovatyvumas – nepailstame ieškoti naujų, pažangesnių priemonių ir metodų.
Sėkmė – mėgstame būti geriausiais.
</td></tr>
<tr><td>1.3.</td><td>
VVG teritorijos vizija iki 2023 m.

IRVVG teritorija – patogus gyvenimui, patrauklus turizmui, poilsiui, sportui bei žuvininkystei, palankus verslui ir inovacijoms kraštas, kuriame gausu išskirtinių paslaugų turistams, kokybiškų vietos produktų, įdomių lankytinų objektų ir pramogų.
</td></tr>
<tr><td>1.4.</td><td>VVG misija</td></tr>
</table>

	IRVVG misija – telkiant bendruomenes, skatinti jų, verslo bei valdžios bendradarbiavimą, remti kaimo iniciatyvas Veiklos tikslai, numatyti asociacijos įstatuose: • aktyviai dalyvauti rengiant ir įgyvendinant kaimo plėtros planus bei programas Ignalinos rajone; • telkti suinteresuotų vietos valdžios, verslo, nevyriausybinių ir kitų įstaigų bei organizacijų pastangas ieškant tinkamiausių sprendimų kaimo vietovių ekonominei ir socialinei gerovei kelti; • didinti žuvininkystės ir akvakultūros produktų vertę, ekonominę ir socialinę rajono gerovę; • skatinti pakrančių ir gyvenviečių, kuriose vykdoma žuvininkystės veikla, aplinkos kokybės gerinimą; • skatinti ir palaikyti vietines kaimo žmonių iniciatyvas verslo, gamtos apsaugos, švietimo, kultūros, socialinės paramos ir kitose srityse; • organizuoti ir teikti paramą kaimo bendruomenių, žuvininkyste užsiimančioms įmonėms, fiziniams asmenims projektams ir iniciatyvoms įgyvendinti; • organizuoti kaimo plėtros dalyvių ir žuvininkystės sektoriaus darbuotojų švietimą bei mokymą; • skatinti nacionalinį ir tarpvalstybinį žuvininkystės regionų bendradarbiavimą; • rengti ir įgyvendinti projektus[1]. IRVVG misija ir tikslai yra ilgalaikiai, jų siekimas glaudžiai siejasi su Dvisektorės Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategijos 2014-2020 m. įgyvendinimu.

2. VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė

2.1. Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas

Ignalinos rajonas dažniausiai apibūdinamas kaip ežeringas, miškingas, palankus poilsiui, turizmui ir sportui kraštas.

Ignalinos rajono VVG teritorija sutampa su Ignalinos rajono savivaldybės teritorija 2011 metų pradžioje[2] yra 1360,7 km^2 (išskyrus rajono centrą – Ignalinos miestą, kurio plotas[3] 6,9 km^2). Ignalinos rajono savivaldybėje 2015 m. pradžiai gyventojų tankis[4] 11,7 viename km^2. IRVVG teritorijoje yra 1 miestas – Dūkštas ir trys miesteliai: Mielagėnai, Rimšė, Tverečius, 705 kaimai ir 56 viensėdžiai (1.4. lentelė). 2011 m. viensėdžių IRVVG teritorijoje buvo 58 (28 iš jų – negyvenami).[5]

Ignalinos rajono VVG teritorija – periferinė šalies teritorija, rytų Lietuvoje (čia yra labiausiai į rytus nutolusi Lietuvos vietovė) (1.2 pav.). Rytuose teritorija ribojasi su Baltarusijos Respublika, šiaurėje - su Zarasų, pietuose - su Švenčionių, vakaruose - su Utenos rajonais. Dalį IRVVG teritorijos sudaro pasienio zona, kadangi čia eina išorinė Europos Sąjungos siena, savo ilgiu (93,85 km.) (R 2.1.T1) beveik prilygstanti Lietuvos Baltijos jūros pakrantės ilgiui.

2007 m. Ignalinos miesto, Strigailiškio ir Palūšės kaimų dalių teritorijai suteiktas kurortinės teritorijos statusas[6].

1.3. lentelė. VVG teritorijos gyventojų skaičius pagal gyvenamąsias vietoves 2011 ir 2013 m.

[1] www.irvvg.lt
[2] *Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*
[3] *Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*
[4] *https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1356&status=A*
[5] *Oficialiosios statistikos portalas, Lietuvos gyventojų surašymo duomenys, 2011 m. http://osp.stat.gov.lt/2011-m.-surasymas*
[6] *LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMAS DĖL KURORTINĖS TERITORIJOS STATUSO SUTEIKIMO IGNALINOS MIESTO, STRIGAILIŠKIO IR PALŪŠĖS KAIMŲ DALIŲ TERITORIJAI 2007 m. liepos 4 d. Nr. 688*

Gyvenamosios vietovės, teritorijos pavadinimas, dydis	LR Statistikos departamento duomenys[7]		Ignalinos rajono savivaldybės seniūnijų duomenys[8]	
	2011 m.	2013 m.	2011 m.	2013 m.
Ignalinos rajono VVG teritorija 2011	**12466**	**11796**	**13651**	**12917**
Ignalinos rajonas	18468	17568	-	-
Ignalinos miestas, rajono centras (ne VVG teritorija)	6002	5772	-	-
Gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)	-	-	206	173
Gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)	-	-	7602	7335
Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų	-	-	4371	4081
Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų	-	-	1472	1328
Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)	-	-	-	-

Pagal Ignalinos rajono savivaldybės seniūnijų pateiktus duomenis matyti, kad 2013 m. daugiausia 56,79 proc. rajono gyventojų gyvena nedidelėse, iki 200 gyventojų turinčiose, gyvenvietėse, 31,59 proc. - gyvenamosiose vietose, kurių gyventojų skaičius nuo 201 iki 1000 gyventojų. Mažiausia 1,34 proc. gyvena viensėdžiuose (vienkiemiuose). Gyventojų skaičius rajone mažėja. Lyginant 2013 ir 2011 metus jis sumažėjo 734 gyventojais, tai yra 5,38 proc.

IRVVG teritorija apima 11 iš 12 Ignalinos rajono savivaldybės seniūnijų (1.2. pav.) ir priklauso retai apgyvendintų teritorijų (RAT) kategorijai (kai gyventojų tankumas neviršija 12,5 gyventojų/km2). Kazitiškio, Rimšės, Dūkšto seniūnijose šis rodiklis nesiekia 6 gyventojų/km2. IRVVG teritorijai būdinga prasta gyventojų socialinė padėtis, depopuliacija (prasti ir prastėjantys demografiniai rodikliai), kurią lydi švietimo ir kitų socialinės paskirties įstaigų tinklo nykimas. Teritorijai būdingas didelis miškingumas, ūkininkauti nepalankios gamtinės geografinės sąlygos[9].

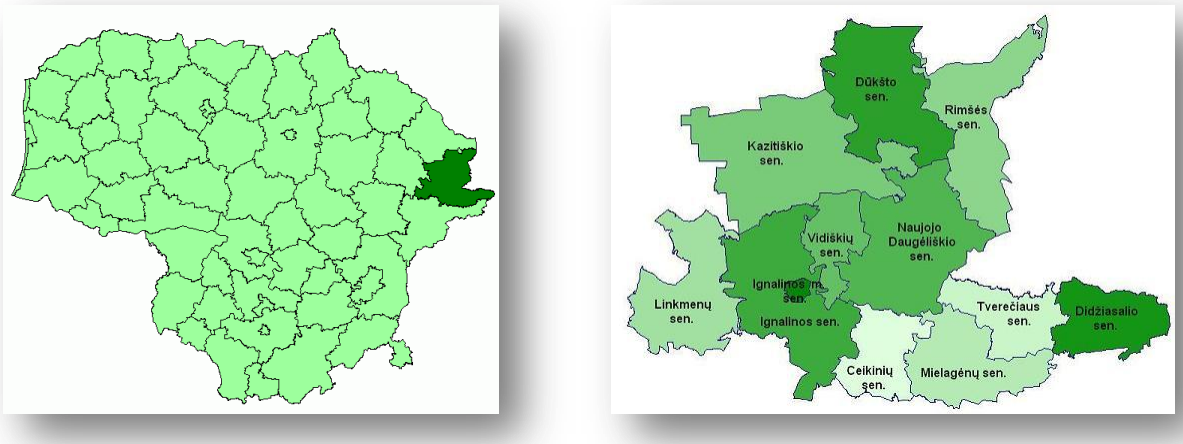

1.2. paveikslas. Ignalinos rajono padėties Lietuvos kontekste ir Ignalinos rajono savivaldybės seniūnijų kartoschemos[10]

[7] *Oficialiosios statistikos portalas. http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1954&status=N*
[8] *Dvisektorės VPS formos 1 priedas. Duomenys iš seniūnijų pateikti raštu.*
[9] *Lietuvos retai apgyvendintos teritorijos, Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2013*
[10] *https://lt.wikipedia.org/wiki/Ignalinos_rajono_savivaldyb%C4%97*

1.4. lentelė. Duomenys apie IRVVG teritoriją.

Nr.	Kaimiškoji seniūnija 2011 m	Plotas km2. 2011 m.	Gyventojų skaičius 2011 m.	Kaimų skaičius 2011 m.	Viensėdžių Skaičius 2015 m.	Didžiausios gyvenvietės
1	Ceikinių	83,3	650	59	2	Ceikiniai, Rubelninkai, Kančioginas, Šileikiškė, Dimbeliai.
2	Didžiasalio	82,2	2.015	32	0	Didžiasalis, Navikai, Dysna, Vosiūnai, Pivorai.
3	Dūkšto	153,8	1.918	69	10	Dūkšto miestas, Kaniūkai, Dūkšteliai, Ažukarklinė, Pažemiškis.
4	Ignalinos	262	1.699	74	4	Strigailiškis, Bėčiūnai, Girminiai, Kazokinė, Palūšė.
5	Kazitiškio	162,4	1.310	98	13	Kazitiškis, Grybėnai, Švedriškė, Ligūnai, Serapiniškė.
6	Linkmenų	95,6	1.260	75	6	Linkmenys, Antalksnė, Naujasodis, Grikiapelė, Ginučiai
7	Mielagėnų	115,1	1.025	57	7	Mielagėnai, Gilūtos, Bernotai, Mėčionys, Krikonys I.
8	Naujojo Daugėliškio	160	1.636	102	10	Naujasis Daugėliškis, Mažėnai Taujūnai, Šiūlėnai, Mikalavas.
9	Rimšės	98	1.265	71	2	Rimšė, Meikštai, Bieniūnai, Gaidė, Čepukai.
10	Tverečiaus	79,4	700	36	2	Tverečius, Dietkauščizna, Erzvėtas, Lukošiškė, Astraviškiai.
11	Vidiškių	62	1.498	32	2	Vidiškės, Rimšėnai, Kaneišiai, Maksimonys, Ažušilė.
	Ignalinos rajono VVG teritorija	**1353,8**[11]	**14976**[12]	**705**[13]	**58**[14]	

Ignalinos rajono VVG teritoriją išskirtinumą ir identitetą Lietuvos kontekste rodo šie požymiai (skaitinės reikšmės, duomenų šaltiniai ir platesnė apžvalga pateikiami tolesniuose skyriuose 2.1, 2.3.-2.4):

Gamtiniai ir geografiniai:

- periferinė šalies teritorija - labiausiai į rytus nutolusi Lietuvos VVG.
- teritorija išsiskiria vertingiausia po Pajūrio rekreacinių resursų kompozicija (vandens telkiniai, pušynai, raižytas reljefas, pramonės nebuvimas).
- viena ežeringiausių Lietuvos teritorijų (Po Molėtų ir Zarasų) .
- dalį IRVVG teritorijos sudaro pasienio zona (išorinė Europos Sąjungos siena su Baltarusija);
- dalis VVG teritorijos turi kurortinės teritorijos statusą (Strigailiškio ir Palūšės kaimai).
- Ignalinos atominės elektrinės regionas.
- Teritorija priskiriama retai apgyvendintų teritorijų kategorijai (mažas gyventojų tankumas).
- Seniausias Lietuvoje nacionalinis parkas ir santykinai daug saugomų teritorijų.

Socialiniai:

- Didžiausias Lietuvoje senatvės koeficientas (pagyvenusių asmenų skaičius, tenkantis 100 vaikų).
- Nedarbo lygis Ignalinos rajone daugiau kaip dvigubai viršija Lietuvos vidurkį.

Ekonominiai:

[11] *Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*
[12] *Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*
[13] *Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*
[14] *VĮ Registrų centras http://www.registrucentras.lt/adr/p/index.php?sav_id=413*

- Verslumo lygis tris kartus mažesnis už Lietuvos
- Nėra nei vienos didelės, nei vienos pramonės įmonės.

Kultūriniai:

- didelė tradicinių etnografinių kaimų įvairovė.
- vienas didžiausių pilkapynų - senovės gyvenviečių kompleksų Lietuvoje.
- unikalūs tradiciniai renginiai (sekminės Meironyse - karvių plukdymas ežeru iš kaimo į vasaros ganyklas, Medkopio pabaigos šventė – Stripeikių bitininkystės muziejuje ir kt.)

2.2. VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė

Informacija apie gyventojų poreikių tyrimo metodus.

Rengiant Dvisektorę Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategiją 2014-2020 m. buvo siekiama į procesą įtraukti kuo įvairių sektorių, amžiaus, socialinių grupių gyventojus iš visos VVG teritorijos. Kad gyventojų dalyvavimas būtų visapusis ir efektyvus, o jų poreikiai objektyviai atsispindėtų Strategijoje, buvo pasirinkti šie gyventojų poreikių tyrimo metodai:

- **Anketavimas.** Sudarytas 22 klausimų klausimynas. VVG teritorijos gyventojams buvo sudaryta galimybė klausimyną pildyti elektroninį (tinklapyje[15], elektroniniu paštu, MS Word programoje) ir popierinį. Išplatinta daugiau kaip 300 popierinių klausimyno egzempliorių (po 10 pateikta seniūnijoms, kiti išdalinti VVG narių atstovams, renginių dalyviams, gyventojams atsitiktine tvarka). Informacija apie anketavimą ir nuoroda į anketą patalpinta interneto puslapiuose www.irvvg.lt, www.ignalina.lt, Facebook paskyroje, taip pat išplatinta elektroniniu paštu (išsiųsta daugiau kaip 100 adresatų). Gautos 105 anketos (5 iš jų atmestos, nes užpildytos nekorektiškai). Apibendrinti 100 anketų duomenys. Su 10 proc. paklaida ir 95 proc. tikimybe, norėdami atspindėti 11 168 gyventojų nuomonę turėjome apklausti 95 respondentus[16].

Pridedama: anketos pavyzdys

Pridedama: anketavimo rezultatai

- **Focus grupės.** Suorganizuoti 5 Focus grupių susitikimai su aktyviausiais valdžios, verslo, jaunimo, pilietinės visuomenės, žuvininkystės sektorių atstovais (iš viso 26 dalyviai). Susitikimų metu taikyti aktyvūs metodai: dalyviai rengė sektorinius SSGG, jas reitingavo, taip pat reitingavo dvisektorės VPS priemones ir veiklos sritis, kurios gali būti finansuojamos EŽŪFKP lėšomis, dalyvavo diskusijose, teikė projektų idėjas ir kt.
- **Darbo grupės seniūnijose.** Kaimiškosiose seniūnijose įvyko 10 susitikimų (iš viso 83 dalyviai). Susitikimuose parengtos ir sureitinguotos seniūnijų SSGG, aptartos ir sureitinguotos dvisektorės VPS priemones ir veiklos sritys, atitinkančios konkrečios seniūnijos poreikius ir kt.
- **Nestruktūruoti interviu akis į akį** su kaimo plėtros procesuose dalyvaujančių įstaigų bei organizacijų vadovais (10 seniūnų, 15 bendruomenių pirmininkų, Leader projektus įgyvendinusių pareiškėjų atstovais). Interviu leido įvertinti kaimo vietovių organizacijų nuotaikas ir planus iki 2020 m.
- **Fragmentinis projektų idėjų tyrimas.** Buvo parengta ir renginių metu išplatinta projektų idėjų forma. Pageidaujantieji informuoti IRVVG apie savo planus rengti vietos projektus, pateikė trumpus numatomų projektų aprašymu su lėšų poreikiu ir įgyvendinimo terminais. Surinkti 11 numatomų rengti projektų aprašymai.
- **Vieno atvejo tyrimai**. Šie tyrimai buvo atlikti su asmenimis, įgyvendinusiais Leader programos projektus. Pokalbių metu buvo tiriama jų geroji ir prastoji patirtis įgyvendinant projektus. Išnagrinėti aspektai, skatinantys tęsti projektinę veiklą ir faktoriai, kurie lemia apsisprendimą nebesikreipti paramos.

Strategijos rengimo procese integruotai taip pat buvo taikomi šie metodai: **statistinė matematinė duomenų analizė, literatūros analizė, loginė analizė, dedukcinis ir indukcinis metodai, aprašomasis ir grafinis metodai, lyginamoji analizė, duomenų ir rezultatų sintezė.**

VVG teritorijos gyventojų poreikių analizės rezultatai pateikiami 2.7. dalyje

[15] *http://www.manoapklausa.lt/apklausa/595961816/1/*

[16] *www.apklausos.lt imties dydžio nustatymas*

2.3.	VVG teritorijos socialinė situacija

IRVVG teritorijoje gyventojų skaičius kasmet mažėja. Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2011 m. pradžioje IRVVG teritorijoje gyveno 12 466 gyventojai, 2012 m. – 12 169 - gyventojai, 2013 m. – 11 769 gyventojai, 2014 m. - 11 439 gyventojai, 2015 m. – 11 168 gyventojai[17]. Nuo 2011 iki 2015 m. IRVVG teritorijos gyventojų skaičius sumažėjo 1 298 gyventojų arba 10,41 proc. (R. 2.3. S1). Ignalinos mieste per tą patį laikotarpį gyventojų skaičius mažėjo 6,06 proc., Utenos apskrityje – mažėjo 8,13 proc., Lietuvos Respublikoje – mažėjo 4,3 proc. Gyventojų IRVVG teritorijoje mažėjo pirmoje eilėje dėl natūralios gyventojų kaitos: kasmet miršta kelis kart daugiau gyventojų, nei gimsta. Antroje eilėje – dėl gyventojų migracijos: kasmet daugiau asmenų išvyksta nei atvyksta. Žemiau patiekti Lietuvos Statistikos departamento duomenis atspindintis situacija Ignalinos rajono savivaldybės mastu.

2.3.1. lentelė. Gimusiųjų ir mirusiųjų skaičius Ignalinos rajono savivaldybėje ir natūrali gyventojų kaita. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis.

Metai	Gimusieji	Mirusieji	Natūrali gyventojų kaita
2011 m.	129	442	-313
2012 m.	127	381	-254
2013 m.	133	387	-254
2014 m.	112	401	-289

2.3.2 lentelė. Išvykusiųjų ir atvykusiųjų asmenų skaičius Ignalinos rajono savivaldybėje ir neto migracijos rodiklis. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis.

Metai	Išvykusieji asmenys	Atvykusieji asmenys	Neto migracija
2011 m.	681	556	-125
2012 m.	826	618	-208
2013 m.	723	550	-173
2014 m.	621	575	-46

IRVVG teritorijos seniūnijų pateiktais duomenimis 2011 m. IRVVG teritorijoje buvo 486 gyventojai iki 7 m. (3,6 proc. nuo visų IRVVG teritorijos gyventojų), 817 gyventojų 7-13 m. amžiaus (6 proc.), 1 929 gyventojai 14-29 m. amžiaus (14,1 proc.), 2 863 gyventojai 30-39 m. amžiaus (20,9 proc.), 3 888 gyventojai 40-64 m. (28,5 proc.)., amžiaus, 3 668 gyventojų 65 m. ir vyresni (26,9 proc.). 2013 m. IRVVG teritorijoje buvo 466 gyventojai iki 7 m. (3,6 proc. nuo visų IRVVG teritorijos gyventojų), 704 gyventojai 7-13 m. amžiaus (5,5 proc.), 1 731 gyventojai 14-29 m. amžiaus (13,4 proc.), 2 503 gyventojai 30-39 m. amžiaus (19,4 proc.), 3 994 gyventojai 40-64 m. (30,9 proc.), amžiaus, 3 519 gyventojų 65 m. ir vyresni (27,2 proc.). Duomenys rodo, kad IRVVG teritorijoje mažėja gyventojų amžiaus grupėse iki 39 m. ir daugėja gyventojų amžiaus grupėse virš 40 m. 2011 m. gyventojai virš 40 metų sudarė 55,2 proc. nuo visų gyventojų, 2013 m. – 58,1 proc. (R 2.3S2).

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis 2014 m. demografinis senatvės koeficientas, kurį sudaro pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus, sudarė 232 pagyvenusių asmenų šimtui vaikų ir buvo aukščiausias Lietuvoje (R 2.3S3)[18]. Šis rodiklis 84,1 proc. viršijo šalies rodiklį 126 pagyvenusių asmenų šimtui vaikų ir 27,5 proc. Utenos apskrities rodiklį 182 pagyvenusių asmenų šimtui vaikų. Taigi, Ignalinos rajonas yra didžiausia pagyvenusių žmonių dalį turinti Lietuvos savivaldybė.

[17] *Gyventojų Ignalinos rajono VVG teritorijoje skaičius apskaičiuotas iš Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus metų pradžioje išminusavus Ignalinos miesto gyventojų skaičių http://osp.stat.gov.lt/lt/rodikliai5.*

[18] *http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=2e7565c8-052c-4b44-ab29-724fa32ee154*

2.3.3. lentelė. Demografinis senatvės koeficientas metų pradžioje. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis.

Teritorija	2011	2012	2013	2014
Lietuvos Respublika	120	122	124	126
Utenos apskritis	167	171	177	182
Ignalinos rajonas	222	221	230	232

Pagal lytį IRVVG teritorijoje seniūnijų pateiktais duomenimis 2011 m. buvo 6 816 vyrų (49,9 proc.), 6 835 – moterų (50,1), 2013 m. buvo 6 352 vyrų (49,2 proc.), 6565 – moterų (50,8)

Remiantis 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje, įskaitant ir miesto gyventojus, gyveno 14 862 lietuviai ir 3 524 kitos tautybės gyventojai (tai sudarė 19,17 proc. visų Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų, arba 11,59 proc. visų Utenos apskrities kitataučių gyventojų skaičiaus), iš jų: 1 528 – rusų tautybės, 1 297 – lenkų, 344 – baltarusiai, 89 – ukrainiečiai, 27 – totoriai, 16 – vokiečių, 19 – romų, 16 – latvių, ir 32 kitos tautybės, likę tautybės arba nenurodė, arba duomenys yra konfidencialūs ir statistikos departamento neteikiami[19]

Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (žr. 2.3.1. pav.) analizuojamas remiantis 2011 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenis, pagal kuriuos 3 454 – gyventojai turi pradinį, 3 201 – pagrindinį, 4 838 - vidurinį išsilavinimą, 3 099 - aukštesnįjį ir specialųjį vidurinį, 2 150 – aukštąjį, o 369 gyventojai nebaigė pradinės mokyklos, nelankė mokyklos, neraštingi. Pagal turimus duomenis matyti, jog didžioji dalis 28 proc. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų turi tik vidurinį išsilavinimą. Aukštąjį išsilavinimą turi tik 13 proc. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų (R 2.3S4).

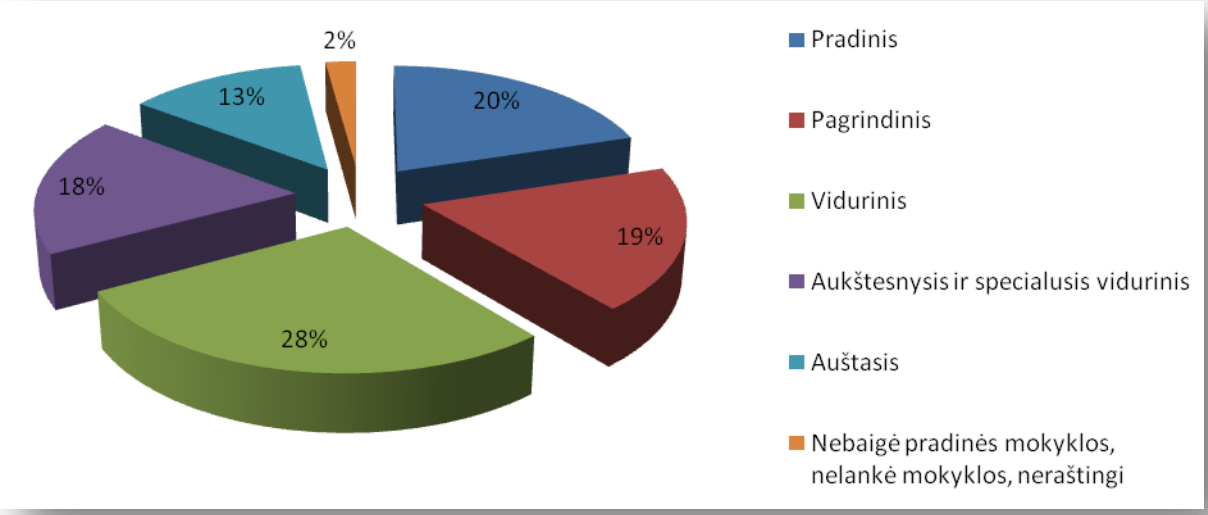

2.3.1 paveikslas. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą 2011 m. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis.

Remiantis 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis[20] Ignalinos rajono savivaldybėje, įskaitant ir miesto gyventojus, ekonomiškai neaktyvūs gyventojai sudarė 51,04 proc. visų rajono gyventojų, 32,96 proc. – užimti gyventojai ir 16,0 proc. – bedarbiai (R 2.3S5), (žr. 2.3.2 pav.).

[19] *http://osp.stat.gov.lt/lt/temines-lenteles*
[20] *http://osp.stat.gov.lt/lt/temines-lenteles*

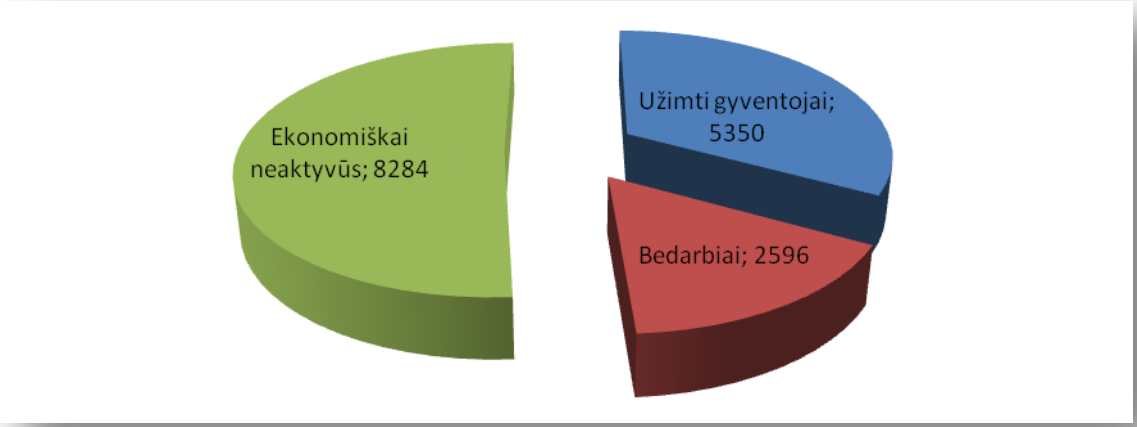

2.3.2 paveikslas. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominį aktyvumą 2011 m. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis.

Ignalinos rajono savivaldybėje, įskaitant ir miestą, bedarbių skaičius, remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis[21] kasmet mažėja, tačiau bedarbių procentas išlieka vienas aukščiausių Lietuvoje. 2011 m. vidutinis metinis bedarbių skaičius Ignalinos rajono savivaldybėje siekė 2 091,3, 2012 m. – 1 840,9, 2013 m. – 1 863,5, 2014 – 1 691,6. 2014 metais, lyginant su 2011 metų duomenimis, bedarbių skaičius Ignalinos rajone sumažėjo 19,11 proc., Lietuvoje per tą patį laikotarpį jis sumažėjo 30,01 proc. 2015 metų rugsėjo pradžioje Utenos teritorinės darbo biržos Ignalinos skyriuje buvo įregistruoti 1 495 bedarbiai ir tai 74 bedarbiais mažiau nei 2014 metų tuo pačiu laikotarpiu.

Analizuojant gyventojų pasiskirstymą pagal pagrindinį pragyvenimo šaltinį buvo remtasi 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatais[22] (žr. 2.3.3 pav.), pagal kuriuos matyti, jog daugiausia 6 134 arba 33,36 proc. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų (įskaitant ir miesto) kaip pagrindinį pragyvenimo šaltinį nurodo pensiją, tai 5,12 procentiniu vienetu daugiau nei Utenos apskrityje ir 9,85 procentiniu vienetu daugiau nei šalyje.

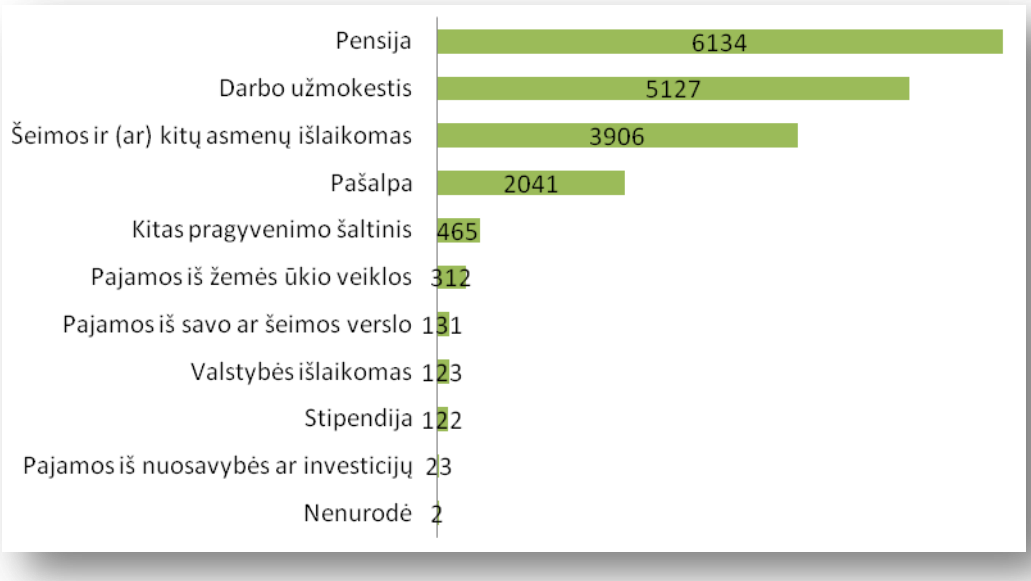

[21] http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/statistika_tab.aspx
[22] http://osp.stat.gov.lt/lt/temines-lenteles

2.3.3 paveikslas. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal pagrindinį pragyvenimo šaltinį, 2011 m. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis.

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis[23] 2015 m. pirmą ketvirtį vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis šalies ūkyje sudarė 543,6 Eur, Utenos apskrityje - 481,5 Eur, Ignalinos r. savivaldybėje - 439,1 Eur. Taigi 2015 m. pirmą ketvirtį Ignalinos rajono savivaldybėje vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis buvo 19,2 proc. mažesnis nei šalyje ir 8,8 proc. mažesnis nei Utenos apskrityje (R 2.3S6).

2014 m. šalyje skurdo rizikos riba vienam gyvenančiam asmeniui sudarė 241 Eur, namų ūkiui, susidedančiam iš dviejų suaugusiųjų asmenų ir dviejų vaikų iki 14 metų – 506 Eur. 2014 m. Lietuvoje ekvivalentines pinigines disponuojamąsias pajamas, mažesnes už skurdo rizikos ribą, gavo 19,1 proc. šalies gyventojų. 2014 m. Lietuvoje mieste skurdo rizikos lygis siekė 16 proc., kaime – 25,5 proc. 2011 m. skurdo lygis šalyje siekė 19,2 proc. Lyginant 2011 ir 2014 m. duomenys skurdo lygis šalyje sumažėjo 0,1 proc. Analizuojant šalies kaimo vietovės, 2011 m. skurdo lygis Lietuvos kaime 29,2 proc. 2014 m. – 25,5 proc. Lyginant 2011 ir 2014 m. skurdo lygis šalies kaime mažėjo 2,7 proc.[24]

Gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygų statistiką Lietuvos statistikos departamentas teikia apskričių mastu, todėl žemiau nurodyti Utenos apskrities duomenys, kuriai priklauso IRVVG teritorija. Lietuvos statistikos departamento duomenimis Utenos apskrityje 2014 m. 6 proc. namų ūkių vertėsi labai sunkiai, 22 proc. – sunkiai, 61 proc. – gana sunkiai, 10 proc. – gana lengvai ir 1 proc. lengvai arba labai lengvai. Šalyje 2014 m. 10 proc. namų ūkių vertėsi labai sunkiai, 24 proc. – sunkiai, 49 proc. – gana sunkiai, 14 proc. – gana lengvai ir 4 proc. – lengvai, labai lengvai[25]. Lyginant Utenos apskrities ir šalies rodiklius paaiškėja, kad šalyje daugiau namų ūkių kurie verčiasi labai sunkiai ir sunkiai, taip pat namų ūkių, kurie verčiasi gana lengvai, lengvai ir labai lengvai, tuo tarpu Utenos apskrityje daugiau namų ūkių, kurie verčiasi gana sunkiai. 2011 m. Utenos apskrityje 8 proc. namų ūkių vertėsi labai sunkiai, 21 proc. – sunkiai, 62 proc. – gana sunkiai, 9 proc. – gana lengvai ir 0 proc. lengvai arba labai lengvai. Matome, kad skirtumai nežymūs, sudaro 1-2 proc. punktus. Sumažėjo namų ūkių kurie vertėsi labai sunkai, tačiau padidėjo ūkių kurie vertėsi sunkiai ir gan sunkai. Taip pat sumažėjo namų ūkių kurie vertėsi gana lengvai, tačiau padidėjo namų ūkių, kurie vertėsi lengvai ir labai lengvai. Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2014 m. Utenos apskrityje 11 proc. asmenų dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų, 54 proc. neturi galimybės praleisti bent savaitę atostogų ne namuose, 6 proc. negali sau leisti pakankamai šildyti būsto, 3 proc. negali sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto, 77 proc. negalėtų apmokėti nenumatytų išlaidų iš savo lėšų[26]. 2011 m. Utenos apskrityje 7 proc. asmenų dėl pinigų stokos negalėjo laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų, 60 proc. neturėjo galimybės praleisti bent savaitę atostogų ne namuose, 23 proc. negalėjo sau leisti pakankamai šildyti būsto, 15 proc. negalėjo sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto, 71 proc. negalėtų apmokėti nenumatytų išlaidų 830 litų iš savo lėšų.[27] Iš šio palyginimo matosi, kad 2014 m. Utenos apskrityje didesnė dalis asmenų dėl pinigų stokos negalėjo laiku sumokėti su busto išlaikymu susijusių mokesčių ir nenumatytų išlaidų, tačiau mažesnė dalis asmenų neturėjo galimybės praleisti bent savaitės atostogų ne namuose, ir ženkliai mažesnė dalis negalėjo sau lesti pakankamai šildyti būsto ir lesti sau bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar analogiško vegetariško maisto. Aiškinant šias tendencijas, reikėtų atsižvelgti į po 2008 m. pasaulinės finansinės krizės 2011 m. vyravusias nuostatas, kai prioritetai dar buvo ne didesnis vartojimas, bet būsto išlaikymas ir santaupų nenumatytoms išlaidoms kaupimas.

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis Ignalinos rajono savivaldybėje 2011 m. socialinės pašalpos gavėjų skaičius siekė 2 292, 2012 m. – 2 245, 2013 m. – 2 116, 2014 m. – 1 745.

---

[23] http://osp.stat.gov.lt/lt/rodikliai2

[24] *Lietuvos statistikos departamento leidinys „Gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos 2014 m.“, 25 psl. https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=20860*

[25] https://osp.stat.gov.lt/rodikliai18

[26] *Lietuvos statistikos departamento leidinys „Gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos 2014 m.“, 35 psl. https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=20860*

[27] *Lietuvos statistikos departamento leidinys „Gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos 2011 m.“, 39 psl. http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=15810*

Ignalinos rajono savivaldybės administracijos duomenimis IRVVG teritorijoje 2011 m. gruodžio 31 d. buvo 130 socialinės rizikos šeimų, jose augo 202 vaikai, 2012 m. gruodžio 31 d. – 123 šeimos, jose augo 206 vaikai, 2013 m. gruodžio 31 d. – 112 šeimų, jose augo 202 vaikai[28].

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis Ignalinos rajono savivaldybėje 2011 m. skaičius darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliaisiais, siekė 100, 2012 m. – 93, 2013 m. - 108, 2014 m. – 84.[29]

Higienos instituto Sveikatos informacijos cento duomenimis[30] 2014 m. Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje buvo 57 asmenų, kenčiančių nuo psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio vartojimo, iš jų 21 asmuo mieste ir 26 kaime, ir 4 asmenys, kenčiantys nuo psichikos ir elgesio sutrikimų dėl kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, iš jų 3 asmenys mieste ir 1 kaime. 2011 m. Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje buvo 19 asmenų, kenčiančių nuo psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio vartojimo, iš jų 9 asmenys mieste ir 10 kaime. 2011 m. asmenų, kenčiančių nuo psichikos ir elgesio sutrikimų dėl kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, nebuvo. Taigi, 2011-2014 m. laikotarpiu Ignalinos rajono savivaldybėje didėjo skaičius asmenų, kenčiančiu nuo psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo.

Remiantis Ignalinos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planu, patvirtintu Ignalinos rajono savivaldybės tarybos 2015 m. gegužės 28 d. Nr. T-66[31], Ignalinos rajono VVG teritorijoje socialinės priežiūros ir socialinės globos paslaugos namuose buvo teikiamos 30 vienišų senyvo amžiaus ir neįgaliųjų asmenų (duomenys be Ignalinos miesto). Taip pat 93 vienišų senyvo amžiaus ir neįgaliųjų asmenų socialinės globos paslaugos buvo teikiamos socialinės globos namuose, iš jų 33 Dūkšto globos namuose ir 60 Mielagėnų palaimintojo Jurgio Matulaičio parapiniuose globos namuose. Remiantis Ignalinos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų plane pateiktu savivaldybės galimybių teikti socialines paslaugas ir socialinių paslaugų poreikio įvertinimas Ignalinos rajono savivaldybė patenkiną visą socialinių paslaugų poreikį.

IRVVG teritorijos socialinė situacija siejasi su šiais VVG teritorijos plėtros poreikiais:

- Skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas (4.1.2.).
- Kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų (4.1.1).
- Kurti pridėtinę vertę ir darbo vietas žuvininkystės sektoriuje (4.2.2).

IRVVG teritorijos socialinės situacijos analizėje pateikti rodikliai įrodo poreikių, iškeliančių verslumo skatinimą ir darbo vietų kūrimą IRVVG teritorijoje, pagrįstumą ir tenkinimo pirmenybė.

IRVVG teritorijos socialinė situacija siejasi su IRVVG teritorijos vizija: "IRVVG teritorija – patogus gyvenimui, patrauklus turizmui, poilsiui, sportui bei žuvininkystei, palankus verslui ir inovacijoms kraštas, kuriame gausu išskirtinių paslaugų turistams, kokybiškų vietos produktų, įdomių lankytinų objektų ir pramogų". IRVVG teritorijos vizija orientuota į šios teritorijos patogumą bei patrauklumą jos gyventojams bei ekonominės raidos skatinimą, kas turėtų prisidėti ir prie šioje dalyje aptartų socialinių IRVVG teritorijos problemų sprendimo.

Išsami pagrindinių IRVVG teritorijos socialinės situacijos rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais bei SSGG pateikta 2.3.4. lentelėje.

2.3.4. lentelė VVG teritorijos socialinės situacijos rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais, SSGG ir VVG teritorijos vizija

Eilės Nr.	Rodiklis, išvada	Rodiklio Nr.	SSGG Nr.	Poreikio Nr.
1.	IRVVG teritorijoje gyventojų skaičius kasmet mažėjo. Nuo 2011 iki 2015 m. IRVVG teritorijos gyventojų skaičius sumažėjo 1 298 gyventojų arba 10,41 proc.	(R.2.3. S1)	3.2.5.	4.1.2.

[28] *Ignalinos rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriaus 2015 rugsėjo 23 d. raštas Nr. VS-389 "Dėl informacijos pateikimo" (pridedamas)*
[29] *http://osp.stat.gov.lt/lt/rodikliai24*
[30] *http://sic.hi.lt/html/serg_sav.htm*
[31] *http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Socialines-paslaugos/348*

2.	Mažėja gyventojų amžiaus grupėse iki 39 m. ir daugėja gyventojų amžiaus grupėse virš 40 m. 2011 m. gyventojai virš 40 metų sudarė 55,2 proc. nuo visų gyventojų, 2013 m. – 58,1 proc.	(R.2.3. S2)	3.2.5.	4.1.2.
3.	2014 m. demografinis senatvės koeficientas, kurį sudaro pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus, Ignalinos rajono savivaldybėje sudarė 232 ir buvo aukščiausias Lietuvoje.	(R.2.3. S3)	3.2.5.	4.1.2.
4.	Didelė dalis Ignalinos rajono gyventojų turi tik vidurinį išsilavinimą (28 proc.). Aukštąjį išsilavinimą turi tik 13 proc. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų.	(R.2.3. S4)	3.2.4.	4.1.2.
5.	Remiantis 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis Ignalinos rajono savivaldybėje ekonomiškai neaktyvūs gyventojai sudarė 51,04 proc. visų rajono gyventojų, 32,96 proc. – užimti gyventojai ir 16,0 proc. – bedarbiai	(R.2.3. S5)	3.2.4	4.1.2 4.2.2.
6.	2015 m. pirmą ketvirtį Ignalinos rajono savivaldybėje vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis sudarė 439,1 Eur ir buvo 19,2 proc. mažesnis nei šalyje ir 8,8 proc. mažesnis nei Utenos apskrityje.	(R.2.6.S6)	3.2.4	4.1.2 4.1.1. 4.2.2.

2.4.	VVG teritorijos ekonominė situacija

Ignalinos rajono VVG teritorijos ekonominė plėtra ir ekonominio išsivystymo lygis daugeliu rodiklių gerokai atsilieka nuo šalies vidurkio. Mažas verslumas, didelė bedarbystė, neigiamos tendencijos, verčia ieškoti efektyvių būdų esamai situacijai gerinti, todėl didžioji dalis VPS priemonių ir joms skirtų lėšų yra kreipiamos į gyventojų verslumo didinimą, verslo kūrimą ir vystymą, darbo vietų kūrimą kaimo vietovėse.

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis[32] 2013 metais Ignalinos rajono savivaldybėje, žemės ūkio darbuotojų skaičius visuose ūkiuose buvo 5117, iš jų: 4660 ūkininkaujantys asmenys ir jų šeimos nariai, 412 nuolatiniai samdomi darbuotojai, 45 laikini samdomi darbuotojai. Utenos apskrities lygiu tai sudaro 17,22 %, o Lietuvos tik 1,70 %. Ignalinos rajono savivaldybėje, darbuotojų skaičius visuose ūkiuose 2013 metais lyginant su 2007, sumažėjo 17,19 %.

2011 metais Statistikos departamento atlikto gyventojų ir būstų surašymo duomenimis Ignalinos rajono savivaldybėje, įskaitant ir miestą, buvo 428 gyventojai užsiimantys žemės ūkio veikla, miškininkyste ar žuvininkyste, 758 – pramone, 780 – prekyba ir 3 346 – paslaugų teikimu. Didžioji dalis gyventojų (žr. 2.4.1 pav.) buvo užimti paslaugų sektoriuje, mažiausiai – žemės ūkio, miškininkystės bei žuvininkystės. Paslaugų sektoriuje užimti gyventojai, lyginant su Utenos apskrities rodikliu, sudaro 11,59 %, o su Šalies rodikliu - 0,49 %. Prekyboje buvo užimta 10,41 % nuo Utenos apskrities gyventojų dalies, o nuo Šalies – 0,38 %. Pramonėje, nuo Utenos apskritis, buvo užimti 5,88 %., o nuo Šalies – 0,36 % gyventojų. Gyventojai, užsiimantys žemės ūkio veikla, miškininkyste ar žuvininkyste, nuo Utenos apskrities rodiklio, sudarė 11,69 %, o nuo Šalies – 0,62 %.

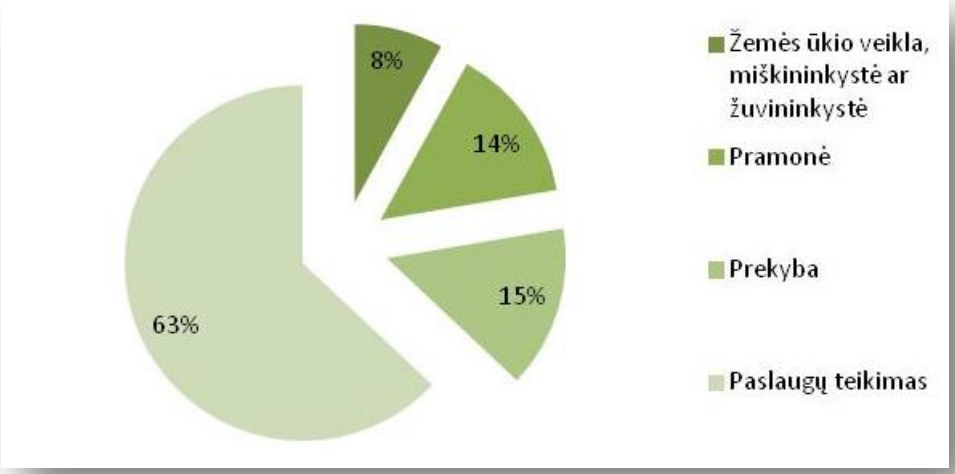

2.4.1. paveikslas. Ignalinos rajono savivaldybės gyventojų užimtumas pagal ekonominės veiklos rūšis 2011 m. Lietuvos statistikos departamentas

Remiantis statistikos duomenimis[33] Ignalinos rajono savivaldybėje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis vertinant 2010 – 2014 metus, mažėjo ir sudarė: 2010 m. – 21,2 %; 2011 m – 20,0 %; 2012 m. – 18,0 %; 2013 m. – 18,5 %; 2014 m. - 17,2 %. Nors rajone darbo lygis ir mažėjo, tačiau lyginant su Utenos apskritimi jis yra didžiausias, o bendrą šalies rodiklį viršija kone dvigubai (R 2.4.E1).

[32] http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=4c4412d6-2750-43e5-9691-027c9fab85e5

[33] http://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=8060a759-73b6-46fa-8613-56232f4c4194

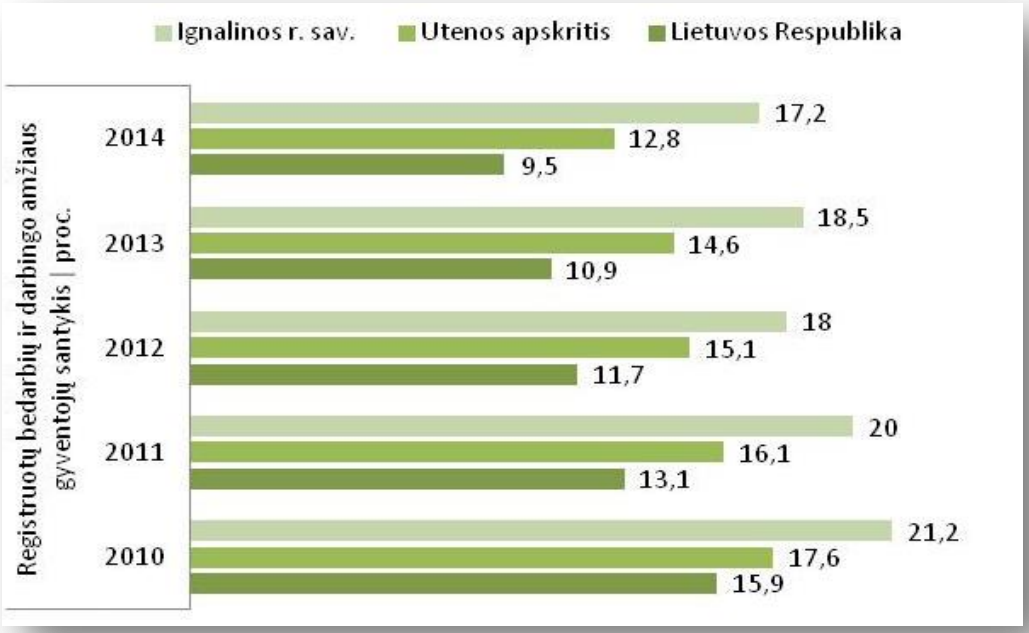

2.4.2 paveikslas. Nedarbo lygio kaitos tendencijos 2010-2014 m. Utenos teritorinės darbo biržos duomenimis.

Utenos teritorinės darbo biržos duomenimis[34] Ignalinos rajono savivaldybėje 2015 metų liepos mėnesį užregistruota 28 laisvos darbo vietos, iš jų: 22 neterminuotam darbui ir 6 terminuotam darbui. Utenos apskrities kontekste tai sudaro tik 2,63 %. Lyginant 2011 – 2015 metų liepos mėnesio duomenis, daugiausia per šį laikotarpį - 73 laisvos darbo vietos registruotos 2013 metų liepos mėnesį, 2015 metais laisvų darbo vietų užregistruota mažiausiai (R2.4.E2).

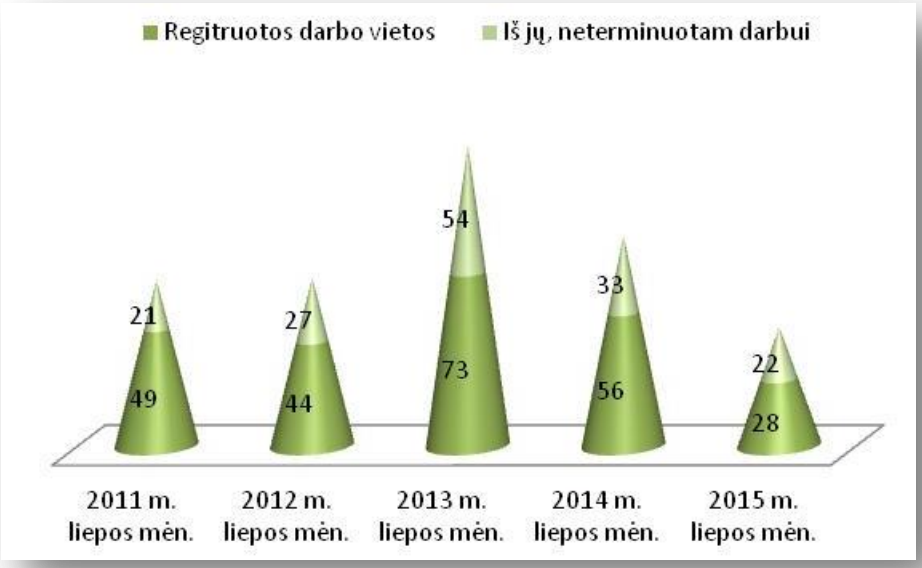

[34] *http://www.ldb.lt/TDB/Utena/DarboRinka/Lists/Situacija/Situacijos.aspx*

2.4.3 paveikslas. Laisvų darbo vietų kaitos tendencijos Ignalinos rajono savivaldybėje, 2011-2015 m. Pagal Utenos teritorinės darbo biržos duomenimis

Pagal Ignalinos rajono savivaldybės 2014 metų veiklos ataskaitą[35], Ignalinos rajono savivaldybės administracija per 2011-2014 m. laikotarpį Ignalinos rajone įgyvendino 78 projektus, kurių bendra vertė – 128 093 200 Lt (37 098 355 Eur), iš kurių ES ir kitų fondų lėšas sudaro 120 772 100 Lt (34 978 018 Eur) (R2.4.E3).

Pagal 2007-2013 metų Ignalinos rajono kaimo plėtros strategiją, 2011-2015 m. Ignalinos rajone įgyvendinta 92 projektai ir įsisavinta 5 874 383,20 Lt (1 701 338,97 Eur) paramos suma.

Ignalinos rajono vietos veiklos grupė 2009-2015 metais įgyvendino 11 projektų, kurių bendra vertė 8 907 819 Lt (2 579 883 Eur)[36].

Remiantis Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginiu plėtros planu[37], Ignalinos rajone 2007 metais buvo 85 amatais ar netradiciniais verslais užsiimantys asmenys ar įmonės, dalis kurių užsiima keliomis veiklomis. Populiariausi amatai: tekstilė (verpimas, audimas, mezgimas, nėrimas, rišimas ir pan.), drožyba ir medžio apdirbimas, tapyba, akmens apdirbimas. Šių amatų atstovai sudaro 78 proc. visų rajono amatininkų. Tekstilės dirbinių gamyba, medžio drožimas ir tapyba yra tradiciškai rajone plėtojami amatai (R2.4.E4).

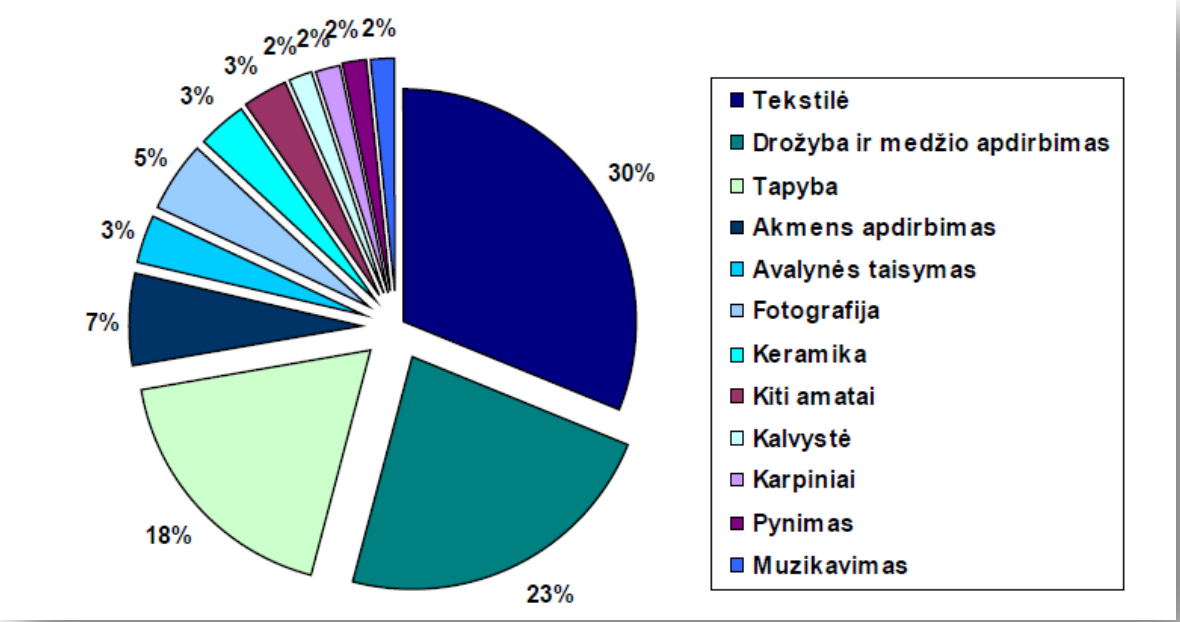

2.4.4. paveikslas. Amatų rūšių procentinis pasiskirstymas Ignalinos rajone. Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas.

Populiariausi alternatyvūs verslai Ignalinos rajone – kaimo turizmas, netradicinė žemės ūkio produktų gamyba, gamtos gėrybių rinkimas ir perdirbimas bei tradiciškai susiklostę kaimo verslai.

[35] http://ignalina.lt/go.php/lit/Savivaldybes-veiklos-ataskaita---spausdintas-leidinys-ir-elektronine-jo-versija-/9599
[36] *Ignalinos rajono vietos veiklos grupės parengti, gavę finansavimą ir įgyvendinti projektai 2009-2015 m. (priedas)*
[37] *Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*

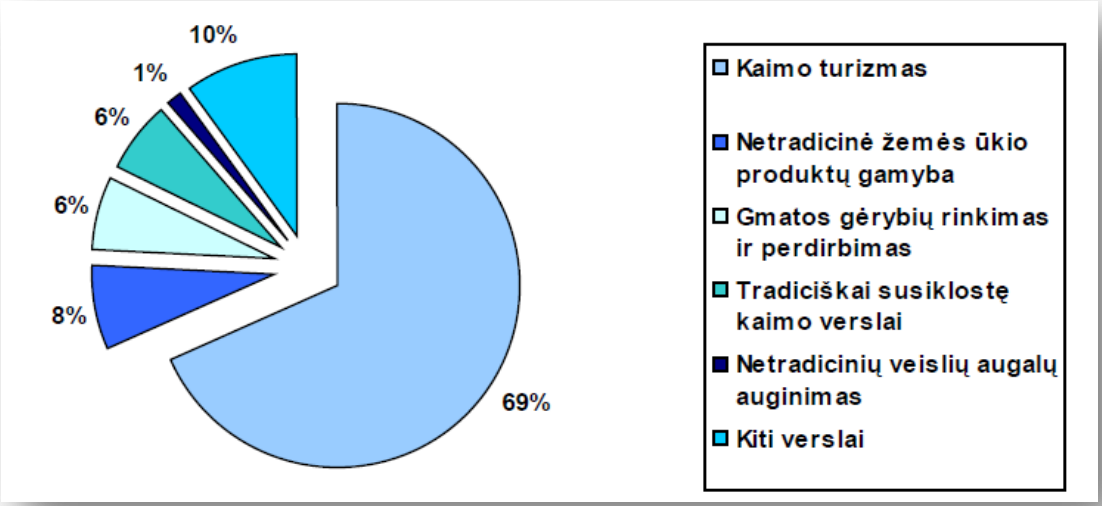

2.4.5. paveikslas. Alternatyvių verslų procentinis pasiskirstymas Ignalinos rajone. Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas.

Rajone yra santykinai daug kaimo turizmo sodybų, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, kaimo turizmo sodybų skaičius išlieka daugmaž vienodas: 2011 m. – 39 sodybos; 2012 ir 2013 m. – 40 sodybų; 2014 – 38 sodybos, kas sudaro 21,59 % visų Utenos apskrityje veikiančių kaimo turizmo sodybų skaičiaus (R2.4.E5).

2014 m. pradžioje, Statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje veikė 68,2 tūkst. įmonių – 1 tūkst. šalies gyventojų vidutiniškai teko 23 įmonės. Ignalinos rajone – trigubai mažesnis už šalies vidurkį verslumo lygis (8 įmones 1 tūkst. gyventojų), mažesnis verslumo lygis tik Lazdijuose ir Kalvarijos savivaldybėje[38]. (R2.4.E6).

Lietuvos statistikos departamento duomenimis[39] Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje 2015 m. pradžioje veikė 150 mažų ir vidutinių įmonių. Jose dirbo 1622 darbuotojai. Tai mažiausias skaičius Utenos apskrityje (R2.4. E7). Šių įmonių skaičius Ignalinos rajono savivaldybėje per 2011 - 2014 m. išlieka beveik nepakitęs, o 2015 m. padidėjo vidutiniškai 16 įmonių. Ignalinos rajone veikiančios mažos ir vidutinės įmonės 2011 m. sudarė 6,89 proc. visų Utenos apskrityje veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus, 2012 m. – 7,92 proc., 2013 m. – 7,73 proc., 2014 m. – 7,50 proc., o 2015 m. – 7,92 proc.

Skirstant mažas ir vidutines įmones pagal pajamas, 2015 m. pradžioje daugiausia – 28 (arba 18,67%), sudarė tos įmonės, kurių pajamos nuo 0,29 iki 5792,11 Eur (R2.4.E8), mažiausiai 1 įmonė (arba 0,67 %), kurios pajamos nuo 6950880,44 iki 28962001,56 Eur.

Bendruomeninis ir socialinis verslas Lietuvoje tik pradeda skintis sau kelią. 2013 m. studijoje "Kaimo bendruomenių ir asmenų, veikiančių kaime, įtraukties į verslumo didinimo kaime procesus" bendruomeninis verslas apibrėžiamas, kaip kaimo bendruomenės, kaip juridinio vieneto, vykdoma ūkinė veikla, iš kurios gaunamos pajamos ir šio verslo gaunamas pelnas, naudojamas bendruomenės funkcijoms vykdyti, viešiesiems interesams, susijusiems su gyvenimu kaimynystėje, įgyvendinti. 2015 m. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu buvo patvirtinta Lietuvos socialinio verslo koncepcija. Joje numatyta, kad socialinį verslą gali vykdyti pelno siekiančios įmonės, kurių ekonominės veiklos pagrindinis tikslas – socialinė nauda, ir pelno nesiekiančios organizacijos, savo veikloje taikančios verslo modelius. Atsižvelgiant į šią nuostatą, bendruomeninis verslas yra viena iš socialinio verslo rūšių. Nagrinėjant socialinio verslo

[38] *Lietuvos regionų verslumo lygio tyrimas, Lietuvos centrinė kredito unija (LCKU).*
[39] *http://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=2323&status=A*

tendencijas IRVVG teritorijos mastu, galima paminėti čia veikiančias dvi save išlaikančias ir darbo vietas kuriančias socialines paslaugas teikiančias nevyriausybinės organizacijos: VšĮ „Meikštų dvaras“ ir VšĮ Mielagėnų Pal. J. Matulaičio Parapiniai Globos Namai. Vertinant 2007-2013 m. Ignalinos rajono kaimo plėtros strategijos įgyvendinimo patirtį, tarp strategijos priemonių buvo aiški takoskyra tarp pelno ir nepelno iniciatyvų. Priemonių finansavimo sąlygos neskatino verslo pareiškėjų diegti socialinių inovacijų, o viešojo sektoriaus pareiškėjų imtis ūkinės komercinės veiklos ir kurti darbo vietas, taigi neskatino socialinio verslo kūrimosi. Susitikimų su gyventojais metu, kurie vyko rengiant 2014-2020 m. Ignalinos rajono kaimo plėtros ir žuvininkystės strategiją, paaiškėjo, kad IRVVG teritorijos gyventojai identifikuoja poreikį kurti NVO socialinį verslą.

2.4.1 lentelė. Ignalinos rajono savivaldybės juridinių asmenų pagrindinių vykdomų veiklų dešimtukas 2014 metų pabaigoje. Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis[40]

Ekonominės veiklos rūšis		Juridinių asmenų skaičius
Kodas	**Pavadinimas**	
520000	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą; asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas	46
911210	Visuomeninių organizacijų veikla	42
470000	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą	26
913110	Religinių bendrijų veikla	15
949900	Kitų, niekur kitur nepriskirtų, narystės organizacijų veikla	14
941200	Profesinių narystės organizacijų veikla	14
913300	Kitų, niekur kitur nepriskirtų, narystės organizacijų veikla	13
900000	Kūrybinė, meninė ir pramogų organizavimo veikla	12
452000	Variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas	12
912000	Profesinių sąjungų veikla	12

Kaip matome, lentelėje Nr. 2.4.1 Ignalinos rajone 2014 metais, daugiausia - 46, juridiniai asmenys vertėsi „Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą; asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas“.

Apžvelgiant savarankiškai dirbančius asmenis Ignalinos rajono savivaldybėje matyti, kad savarankiškai, pagal verslo liudijimą, dirbančių asmenų skaičius išlieka panašus. Pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos informaciją[41], jų skaičius buvo: 2013 metais – 369 asmenys, 2014 metais – 347 asmenys, 2015 metų rugsėjo mėn. duomenimis - 359 asmenys. Utenos apskrities kontekste tai sudaro 9,59 proc., o Šalies – tik 0,42 proc. (R 2.4.E9). Pagrindinės veiklos rūšys, kuriomis verčiasi Ignalinos rajono savivaldybės gyventojai tai: specialieji statybos darbai sudaro 17,55 %, apgyvendinimo paslaugų (kaimo turizmo paslaugos) teikimas 11,42 % ir 10,86 % prekyba tik ne maisto produktais[42].

Savarankiškai dirbančių asmenų, pagal individualios veiklos pažymą, skaičius kasmet auga: 2013 m. dirbo 239 gyventojai, 2014 m. – 276 gyventojai, o 2015 m. rugsėjo mėn. duomenimis – 282 gyventojai, tai sudaro 21,40 % Utenos apskrities ir 0,35 % šalies gyventojų, kurie dirba savarankiškai (2.4. E R9). Šie duomenys rodo, kad gyventojai yra linkę užsiimsi savarankiška veikla. Populiariausios vykdomos veiklos 18 asmenų (arba 6,38 %), dirbančių pagal „Kitas, niekur kitur nepriskirtas, švietimas“ veiklos pobūdį, 16 asmenų (arba 5,67 %) dirbančių „Automobilių ir lengvųjų variklinių transporto priemonių pardavimas“ srityje ir 10 asmenų (arba 3,55 %) užsiima „Draudimo agentų ir brokerių veikla“ [43]:.

[40] h*ttps://www.vmi.lt/cms/juridiniai-asmenys*
[41] h*ttps://www.vmi.lt/cms/gyventojai*
[42] *https://www.vmi.lt/cms/gyventojai*
[43] *https://www.vmi.lt/cms/gyventojai*

Lietuvos statistikos departamento duomenimis[44] Ignalinos rajono savivaldybėje, pramonės sektoriuje veikiančių ūkio subjektų skaičius, pagal ekonominių veiklų klasifikatoriaus C, D ir E sektorius, 2013 ir 2014 metais nekito - veikė 25 įmonės, o 2015 metais padidėjo ir veikė jau 30 įmonių, Utenos apskrities mastu, tai sudaro 10,42 proc.

Ignalinos rajone nėra nei vienos stambios įmonės, kurios darbuotojų skaičius viršytų 249.

Netoli nuo Ignalinos rajono savivaldybės yra A6 magistralinis kelias „Kaunas–Zarasai-Daugpilis“, kuris sutampa su Europos tinklo magistraliniu keliu E262, einančiu per Lietuvą, Latviją ir Rusiją nuo Kauno iki Ostravo.

Bendras vietinės reikšmės kelių ilgis Ignalinos rajono savivaldybėje Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2014 m. siekė 1 330 km. (tai sudarė 20,58 proc. visų vietinės reikšmės kelių Utenos apskrityje), iš jų: 64,81 proc. kelių su danga (asfaltbetonio, cementbetonio, žvyro) ir 35,19 proc. kelių be dangos (gruntas). Keliai su patobulinta danga Ignalinos rajono savivaldybėje sudarė 12,86 proc. (171 km) visos vietinės reikšmės kelio dangos ir tai geriausias rodiklis Utenos apskrityje (R2.4.E10). Didelė (žvyro) neasfaltuotų kelių dalis, ji sudaro net 80,16 proc. visos vietinės reikšmės kelio dangos.

Per Ignalinos savivaldybės teritoriją eina 36 tokie rajoniniai keliai ar jų dalys ir 6 krašto keliai ar jų dalys: Nr. 102 „Vilnius–Švenčionys–Zarasai“; Nr. 111 „Utena–Kaltanėnai–Švenčionys“; Nr. 112 „Ignalina–Didžiasalis“; Nr. 113 „Dūkštas–Visaginas“; Nr. 114 „Molėtai–Kaltanėnai–Ignalina“; Nr. 179 „Dusetos–Degučiai–Dūkštas. Valstybinės reikšmės kelius prižiūri VĮ „Utenos regiono keliai“[45].

AB „Lietuvos Geležinkeliai“ duomenimis (Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas) Ignalinos rajono ribose yra 47,572 km geležinkelio bėgių, rajoną kerta du geležinkelio maršrutai: Švenčionėliai-Utena (rajono ribose yra 5,701 km šios atšakos ilgio) ir Naujoji Vilnia-Turmantas (rajono ribose yra 42,051 km šios atkarpos ilgio. Iki 2015 m. birželio 1 d. per Ignalinos rajoną ėjo tarptautinis traukinių maršrutas Sankt. Peterburgas Vilnius. Tarptautinio geležinkelio Sankt. Peterburgas-Varšuva nutiesimas Ignalinos rajono vystymuisi šimtmečio kontekste turėjo didelės įtakos.

Pagrindinė autotransporto įmonė rajone yra UAB Ignalinos autobusų parkas. Pagrindinė bendrovės veiklos sritis - keleivių vežimas vietinio, tolimojo susisiekimo maršrutais bei užsakomaisiais reisais. Bendrovė turi 23 įvairaus dydžio autobusus, kuriais aptarnauja 43 vietinio susisiekimo maršrutus ir vieną - tolimojo susisiekimo[46].

Už nuotekų surinkimą ir valymą bei vandens išgavimą, valymą, gerinimą ir tiekimą Ignalinos rajone atsakinga UAB „Ignalinos vanduo“. Ši bendrovė eksploatuoja 38 vandenvietę, iš kurių dvi yra Ignalinos ir Dūkšto miestuose, 36 – kaimo gyvenvietėse. Bendras tinklų ilgis 311,00 km. Įmonė eksploatuoja 15 nuotekų valymo įrenginių, 39 nuotekų siurblinių, 60,6 km nuotekų tinklų[47]. Centralizuotai tiekiamą geriamąjį vandenį gauna daugiau nei 60 proc. rajono gyventojų (R2.4.E10)[48].

UAB „Didžiasalio komunalinės paslaugos“ Didžiasalio ir Tverečiaus seniūnijose Ignalinos rajone, eksploatuoja 8 vandenvietes kuriuose yra 11 artezinių gręžinių su pirmo pakėlimo siurblinėmis, vandens gerinimo įrenginius ir vandentiekio bokštus Didžiasalio gyvenvietėje ir Tverečiaus mstl., eksploatuoja 32,8 km vandentiekio tinklų, tiekia geriamąjį vandenį maždaug 2,1 tūkst. vartotojų. Šiuo metu bendrovė Didžiasalio gyvenvietėje eksploatuoja 6,5 km nuotekų tinklų ir 3 nuotekų perpumpavimo siurblines[49].

UAB „Ignalinos šilumos tinklai“ yra atsakinga už šilumos ir karšto vandens tiekimą Ignalinos ir Dūkšto miestuose ir Vidiškių kaime. Dujas Ignalinos rajono savivaldybėje tiekia UAB „Propano ir butano

---

[44] *http://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=23259c80-3334-42b4-9378-aa7fdf0d7f0f*

[45] *Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*

[46] *Autobusų parkas http://www.ignalinosautobusai.lt/viewpage.php? id=2*

47 http://www.ignalinosvanduo.lt/vandentiekis.html

48Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas . http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf

49 Didžiasalio komunalinės paslaugos http://www.dkp.lt/index.php/ildymas/vandens-gavyba-ir-tiekimas).

dujų centras“. Esamas dujotiekis buvo įrengtas prieš 30 metų. Už atliekų tvarkymą ir antrinių žaliavų išvežimą rajone atsakinga UAB „Kompata“[50].

UAB „Ignalinos butų ūkis“ atlieka daugiabučių pastatų bendro naudojimo objektų priežiūrą ir aptarnavimo paslaugas[51].

VVG teritorijoje 2015 m. liepos mėn. buvo registruoti 1506 ūkiai (iš jų iki 5 ha – 884 (59 proc.), 6-20 ha – 513 (34 proc.), 21-50 ha – 88 (6 proc.), 51-100 ha – 16 (1 proc.), daugiau nei 101 ha – 5 (<1 proc.). VVG teritorijoje vyrauja mišrūs ūkiai[52].

Pastaruosius penkerius metus išlieka ūkių gausėjimo tendencija. 2014 m. sausio 1 d. duomenimis lyginant su 2012 metais padidėjo 167 vnt. (arba 11,53 proc.). Didėja ir ūkininkaujančių virš 55 metų skaičius, kuris 2014 metais sudaro 829 arba 57,25 proc. visų ūkininkaujančių, o iki 40 metų 2012 – 2014 metais išlieka daugmaž vienodas ir sudaro 15,33 proc.[53].

2011-2015 metais pastebima sertifikuotų ekologinės gamybos ūkių didėjimo tendencija. 2015 metais lyginant su 2011 metais rajone šie ūkiai išaugo 45,71 proc. 2011 -2014 m. Ignalinos rajone nebuvo sertifikuotų produktų tvarkymo ūkių, sertifikuoti tik ekologinės gamybos augalininkystės ar augalininkystės/gyvulininkystės ūkiai[54].

Ignalinos rajone 2013 metais verslinės žvejybos įrankiais gėluose vandenyse sugauta 23511 kg. žuvų (R2.4.E11). Stambiausias žuvų išteklių naudotojas T. Vaitkevčius – 5276 kg.[55]

VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis Ignalinos rajono akvakultūros įmonėse ir ūkiuose 2014 m. II pusmetį dirbo 29 darbuotojai (R2.4.E12). Didžiausia akvakultūros įmonė rajone yra UAB „Birvėtos tvenkiniai“ kuri augina gyvas prekines žuvis ir jų jauniklius - karpius, karosus, lydekas, užsiima didmenine prekyba bei vysto ekologinę žuvininkystę.[56]

Ekonominė situacija glaudžiai susijusi su VVG teritorijos plėtros poreikiais (1 dalis, 4 punktas). Nuo gebėjimo pasinaudoti ekonomine situacija priklausys VPS įgyvendinimo sėkmė. VVG teritorijos plėtros poreikiai, susiję su ekonomine situacija:

- Kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų (4.1.1.);
- Skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas (4.1.2);
- Kurti pridėtinę vertę ir darbo vietas žuvininkystės sektoriuje (4.2.2.).

IRVVG teritorijos vizija didele dalimi apima ekonominius teritorijos vystymo aspektus. **(**IRVVG teritorija – *patogus gyvenimui,* patrauklus turizmui, poilsiui, sportui bei žuvininkystei, palankus *verslui ir inovacijoms kraštas, kuriame gausu išskirtinių paslaugų turistams, kokybiškų vietos produktų*, įdomių lankytinų objektų ir pramogų.)

Išsami pagrindinių VVG teritorijos ekonominės situacijos rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais bei SSGG pateikta 2.4.2. lentelė.

---

50 Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginis plėtros planas http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf
51 http://ignalinosbutuukis.lt/
52 Ūkininkų ūkių registras, 2015 m. liepa, www.vic.lt
53 VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2014-11-12 raštas Nr. 7551 (pridedama)
54 VšĮ „Ekoagros“ Utenos filialo 2015-09-18 raštas Nr. U-030 (pridedama)
55 Aplinkos apsaugos agentūros 2015-05-20 raštas Nr. (15.10)-A4-5583 (pridedama)
56 VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2015-04-13 raštas Nr. IS-2667 (pridedama)

2.4.2. lentelė VVG teritorijos ekonominės situacijos rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais, SSGG

Eil. Nr.	Rodiklis	Rodiklio Nr.	SSGG Nr.	Poreikio Nr.
1.	Nors rajone nedarbo lygis per pastaruosius 4 metus ir mažėjo, tačiau lyginant su Utenos apskritimi jis yra didžiausias, o bendrą šalies rodiklį viršija kone dvigubai.	(R 2.4.E1)	3.2.2.; 3.2.7.	4.1.1.; 4.1.2.
2.	Mažėja užregistruojamų darbo pasiūlymų skaičius.	(R 2.4.E2)	3.2.2.; 3.2.7.	4.1.2.
3.	Populiariausi amatai VVG teritorijoje: tekstilė, drožyba ir medžio apdirbimas, tapyba, akmens apdirbimas. Šių amatų atstovai sudaro 78 proc. visų rajono amatininkų. Tekstilės dirbinių gamyba, medžio drožimas ir tapyba yra tradiciškai rajone plėtojami amatai.	(R 2.4.E4)	3.1.4	4.1.1.; 4.1.2.
4.	2014 metais Ignalinos rajone buvo 38 kaimo turizmo sodybos, kas sudaro 21,59 % visų Utenos apskrityje veikiančių kaimo turizmo sodybų skaičiaus. Kaimo turizmas, tarp alternatyvaus verslo, rajone sudaro net 69 proc.	(R 2.4.E5)	3.1.2	4.1.1.;4.1.2.; 4.1.3.; 4.2.1.
5.	Verslumo lygis Ignalinos rajone tris kartus mažesnis už Lietuvos vidurkį (8 įmonės 1000 gyventojų).	(R 2.4.E6)	3.2.2.	
6.	Mažiausias skaičius veikiančių mažų ir vidutinių įmonių Utenos apskrityje.	(R2.4.E7)	3.2.2.	4.1.1.; 4.1.2.
7.	Didžiausias procentas veikiančių mažų ir vidutinių įmonių uždirba mažiausiai pajamų nuo 0,29 iki 5792,11 Eur.	(R2.4.E8)	3.2.1.	4.1.1.
8.	Ignalinos rajono savivaldybėje mažai gyventojų dirbančių savarankiškai. Dirbantys pagal verslo liudijimą asmenys sudaro 9,59 proc. Utenos apskrities ir 0,42 proc. Šalies gyventojų, o dirbantys pagal individualios veiklos pažymą sudaro 21,40 % Utenos apskrities ir 0,35 % šalies gyventojų.	(R2.4.E9)	3.2.2.	4.1.2.
9.	Ignalinos rajone 2013 metais verslinės žvejybos įrankiais gėluose vandenyse sugauta 23511 kg. žuvų.	(R2.4.E11)	3.1.6.	4.2.1.; 4.2.2.
10.	Ignalinos rajono akvakultūros įmonėse ir ūkiuose 2014 m. II pusmetį dirbo 29 darbuotojai	(R2.4.E12)	3.1.6.	4.2.2.

*Lentelėje pateikiami ne visi dalyje apžvelgti, o tik vaizdžiausiai atitiktį iliustruojantys rodikliai.

2.5.	VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

IRVVG teritorijoje 2015 liepos 1 d. duomenimis buvo 33 kaimo bendruomenės ir 9 kitos NVO (kelios socialines paslaugas teikiančios viešosios įstaigos, moterų organizacijos ir kt.). Didžioji dalis šių organizacijų buvo įsikūrusios iki 2011 m. 2011 m. įsikūrė 3 naujos kaimo bendruomenės, 2012 m. įsikūrė 2 naujos kaimo bendruomenės, 2013 m. įsikūrė 1 nauja bendruomenė, 2014 m. kaimo bendruomenių skaičius nesikeitė, 2015 m. iki liepos 1 d. įsikūrė 1 naują bendruomenė. Per 2011-2014 m. laikotarpį kasmet vidutiniškai įsisteigdavo 1-2 naujos kaimo bendruomenės. 2014 m. gruodžio 31 d. 15 kaimo bendruomenių buvo IRVVG nariais[57].

19 kaimo bendruomenių teikė ir įgyvendino vietos projektus pagal 2007-2013 metų periodo Ignalinos rajono kaimo plėtros strategiją[58], 8 – bendruomenės 2011-2015 teikė paraiškas pagal priemonę „Valstybinė parama kaimo bendruomenėms“, iš jų 3 kaimo bendruomenės dalyvavo tik „Valstybinės paramos kaimo bendruomenėms programoje“[59]. Taigi 2011-2015 metų laikotarpį 22 kaimo bendruomenės aktyviai dalyvavo projektinėje veikloje, teikė projektų paraiškas, įgyvendino projektus.

2012 m. IRVVG teritorijos kaimo bendruomenės įgyvendino 3 projektus pagal 2007-2013 metų periodo Ignalinos rajono kaimo plėtros strategiją (toliau – Strategija), bendra įsisavinta paramos suma 25 149,16 Eur (86 835,01 Lt), 2013 m. kaimo bendruomenės įgyvendinto 10 projektų pagal Strategiją, bendra įsisavinta paramos suma 106 536,16 Eur (367 848,07 Lt), 2014 m. kaimo bendruomenės ir NVO organizacijos įgyvendino 13 projektų pagal Strategiją, bendra įsisavinta paramos suma 196 008,54 Eur (676 778,27 Lt), 2015 m. kaimo bendruomenės įgyvendino 7 projektus pagal Strategiją, bendra įsisavinta paramos suma 43 689,69 Eur (150 851,75 Lt). Pagal 2007-2013 metų periodo Ignalinos rajono kaimo plėtros strategiją IRVVG teritorijos bendruomenės ir NVO įgyvendino 33 projektus (36 proc. visų projektų pagal Strategiją) ir įsisavino 371 383,54 Eur (1 282 313,10 Lt) paramos sumą (22 proc. visos vietos projektų pareiškėjų įsisavintos sumos).[60]

2011-2015 m. laikotarpį IRVVG teritorijos bendruomenės dalyvaudamos „Valstybinės paramos kaimo bendruomenėms“ programoje teikdavo vidutiniškai 3 projektus kasmet (1-5 projektus kasmet), bet dėl didelės konkurencijos tarp projektų šioje programoje finansavimą geriausiu atveju gaudavo vienas iš pateiktų projektų. 2011 m. IRVVG teritorijos bendruomenių gautas finansavimas pagal šią programą buvo 7 240,50 Eur (25 000,00 Lt), 2012 m. – 4 785,97 Eur (16 525,00 Lt), 2013 m. – 1 602,80 (5 534,14 Lt), 2014 m. finansavimas negautas, 2015 m. – 5 544,00 Lt (19 142,32 Lt). Viso per 2011-2014 m. laikotarpį IRVVG teritorijos bendruomenės įsisavino 13629,27 Eur (47 059,14 Lt) valstybinės paramos kaimo bendruomenėms suma[61].

IRVVG teritorijoje yra dvi gimnazijos – Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“ gimnazija ir Ignalinos r. Vidiškių gimnazija; dvi pagrindinės mokyklos – Ignalinos r. Dūkšto mokykla ir Ignalinos r. Naujojo Daugėliškio mokykla – daugiafunkcinis centras; veikia Ignalinos Česlovo Kudabos progimnazijos Ceikinių skyrius ir mokyklos „Šaltinėlis“ Didžiasalio ir Vidiškių skyriai. 2014 rugsėjo 1 d duomenimis. Ignalinos r. Didžiasalio „Ryto“ gimnazijoje mokėsi 206 mokiniai, 30 iš jų – Naujojo Daugėliškio skyriuje. Ignalinos r. Vidiškių gimnazijoje mokėsi 250 mokinių, iš jų: 218 – pačioje gimnazijoje, 22 – Dūkšto skyriuje, 10 – Mielagėnų skyriuje, dar 11 vaikų lankė mišrią priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo grupę Mielagėnų

---

[57] Duomenys atrinkti iš svetainės http://rekvizitai.vz.lt/. Pagal šioje svetainėje surinktus duomenis sudarytas „IRVVG teritorijoje veikiančių NVO sąrašas“ (pridedama).

[58] Šios Strategijos rengėjo Ignalinos rajono vietos veiklos grupės duomenimis. Informaciją apie gavusius paramą pareiškėjus ir projektus pateikta svetainėje. http://www.irvvg.lt/Ignalinos-rajono-kaimo-pl-tros-strategija/VII-kvietimas/

[59] Duomenys atrinkti iš LR žemės ūkio ministerijos svetainės http://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kaimo-pletra/valstybes-parama-bendruomenems . Pagal šioje svetainėje surinktus duomenis sudarytas sąrašas „Pagal Valstybinės paramos kaimo bendruomenėms programą IRVVG teritorijoje veikiančių kaimo bendruomenių pateikti ir finansuoti projektai“ (pridedama).

[60] Šios Strategijos rengėjo Ignalinos rajono vietos veiklos grupės duomenimis. Informaciją apie gavusius paramą pareiškėjus ir projektus pateikta svetainėje. http://www.irvvg.lt/Ignalinos-rajono-kaimo-pl-tros-strategija/VII-kvietimas/

[61] Duomenys atrinkti iš LR žemės ūkio ministerijos svetainės http://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kaimo-pletra/valstybes-parama-bendruomenems . Pagal šioje svetainėje surinktus duomenis sudarytas sąrašas „Pagal Valstybinės paramos kaimo bendruomenėms programą IRVVG teritorijoje veikiančių kaimo bendruomenių pateikti ir finansuoti projektai“ (pridedama).

skyriuje. Ignalinos r. Dūkšto mokykloje mokėsi 109 mokiniai, dar 16 vaikų lankė mišrią priešmokyklinio ugdymo grupę. Ignalinos rajono Naujojo Daugėliškio mokykloje mokėsi 105 mokiniai, dar 11 vaikų lankė mišrią priešmokyklinio ugdymo grupę. Ignalinos Česlovo Kudabos progimnazijos Ceikinių skyriuje mokėsi 9 mokiniai, dar 7 vaikai lankė priešmokyklinio ugdymo grupė. „Šaltinėlio“ mokyklos priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo grupėse Didžiasalio skyriuje buvo ugdomi 38 vaikai, Vidiškių skyriuje – 53 vaikai. 2014 m. rugsėjo 1 d. IRVVG teritorijoje esančiose bendrojo ugdymo mokymosi įstaigose mokėsi 679 moksleivių, priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo skyrius lankė 136 vaikai.[62]

2011 m. rugsėjo 1 d. IRVVG teritorijoje esančias bendrojo ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo mokymosi įstaigas lankė 924 vaikai (iš jų 838 lankė bendrojo lavinimo mokyklas ir 86 ikimokyklinio ugdymo grupes). Dar 50 vaikų lankė priešmokyklinio ugdymo grupes. 2013 m. rugsėjo 1 d. IRVVG teritorijoje esančias bendrojo ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo mokymosi įstaigas lankė 820 vaikai (iš jų 731 lankė bendrojo lavinimo mokyklas ir 89 ikimokyklinio ugdymo grupes). Dar 40 vaikų lankė priešmokyklinio ugdymo grupes.[63]

Ignalinos mieste yra šios mokymosi įstaigos, prieinamos IRVVG teritorijos gyventojams: Ignalinos gimnazija, Ignalinos Česlovo Kudabos progimnazija ir Ignalinos „Šaltinėlio“ mokykla. Ignalinos rajono savivaldybėje veikia Ignalinos rajono pagalbos mokiniui ir mokyklai centras. Ignalinos rajone kaip ir visoje Lietuvoje bendrojo ugdymo mokyklas lankančių mokinių skaičius kasmet mažėjo.

2.5.1. lentelė. Mokinių ir mokyklų skaičius Ignalinos rajono savivaldybėje (su Ignalinos miestu). Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas, Lietuvos statistikos departamentas[64].

Skaičius	**2010-2011**	**2011-2012**	**2013-2013**	**2013-2014**	**2014-2015**
Mokinių	2068	1903	1779	1663	1518
Mokyklų	7	7	7	7	7

IRVVG teritorijoje veikia šios savivaldybės įstaigos susijusios su socialinių paslaugų teikimu: Didžiasalio vaikų globos ir socialinės paramos šeimai centras, Naujojo Daugėliškio vaikų globos namai, Dūkšto globos namai. Pagalbą į namus organizuoja ir teikia rajono seniūnijos. Jose dirba 22 lankomosios priežiūros darbuotojai, 82-iems senyvo amžiaus bei neįgaliems asmenims teikiantys įvairias buities, higienos, transporto organizavimo, sveikatos priežiūros ir kitas pagalbos į namus paslaugas[65].

IRVVG teritorijoje yra 10 muziejinių ekspozicijų: Prof. Adomo Hrebnickio memorialinis muziejus Rojaus k. (Ignalinos krašto muziejaus padalinis), Senovinės bitininkystės muziejus (Aukštaitijos nacionalinio parko ir Labanoro regioninio parko direkcijos padalinis), Plaktukų muziejus (Linkmenų bendruomenės centre), Žuvininkystės muziejus (Strigailiškio k.), Etninės veiklos ekspozicija (Strigailiškio kaimo seklyčioje), Ginučių vandens malūno ekspozicija (Ginučių vandens malūne), Palūšės krašto muziejinė ekspozicija (Ignalinos viešosios bibliotekos Palūšės filiale), Didžiasalio „Ryto“ gimnazijos kraštotyros muziejus, pilkapio ir akmens amžiaus būsto ekspozicijos (Aukštaitijos nacionalinio parko lankytojų centre)[66]. Ignalinos r. VVG teritorijoje veikia 20 Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos filialų. Bibliotekos veikia Dūkšte, Ceikiniuose, Didžiasalyje, Dietkauščiznoje, Dysnoje, Gilūtose, Grybėnuose, Kazitiškyje, Kazokinėje, Linkmenyse, Mažėnuose, Meikštuose, Mielagėnuose, Naujajame daugėliškyje, Palūšėje, Rimšėje, Strigailiškyje, Šiūlėnuose, Tverečiuje ir Vidiškėse. 18-oje iš Ignalinos rajono savivaldybės bibliotekos filialų galima pasinaudoti internetu (šios paslaugos nėra tik Palūšės ir Strigailškio filialuose)[67].

Ignalinos r. VVG teritorijoje veikia Ignalinos kultūros ir sporto centro Senųjų amatų poskyris Šiūlėnų kaime. Teritorijoje dirba 18 laisvalaikio organizatorių Didžiasalyje (1), Dūkšte (2), Vidiškėse(1), Linkmenyse (2), Kaniūkuose (1), Strigailiškyje (1), Ceikiniuose (1), Kazitiškije (1), Bernuotose (1), Grybėnuose (1), Tverečiuje (1), Rimšėje (1), Mažėnuose (1), N. Daugėliškyje (1), Taujūnuose (1), Mielagėnuose (1). Šiose kaimo vietovėse yra patalpos pritaikytos renginių organizavimai, meno mėgėjų

[62] *http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Statistika-mokiniai-ir-pedagogai/1989*
[63] *http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Statistika-mokiniai-ir-pedagogai/1989*
[64] *https://osp.stat.gov.lt/rodikliai25*
[65] *http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Socialines-paslaugos/348*
[66] *www.ignalina.lt, www.iksc.lt*
[67] *http://www.ignalinosvb.lt/lt/*

kolektyvų veiklai. Didžiasalio kaime veikia Ignalinos Miko Petrausko muzikos mokyklos Didžiasalio skyrius[68].

Ignalinos r. VVG teritorijoje veikia šios savivaldybei pavaldžios sveikatos priežiūros įstaigos: Viešoji įstaiga Ignalinos rajono poliklinika, turinti 3 ambulatorijas Dūkšte, Didžiasalyje ir Mielagėnuose, 2 bendrosios praktikos gydytojų kabinetus Vidiškėse ir Linkmenyse bei 9 medicinos punktai Ceikiniuose, Tverečiuje, Dietkauščiznoje, Daugėliškyje, Kazokinėje, Kazitiškyje, Paringyje, Mažėnuose ir Šiūlėnuose. Savivaldybės centre veikia VšĮ Ignalinos rajono ligoninė. Ignalinos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras. Taip pat veikia privati sveikatos priežiūros įstaiga Ignalinos sveikatos centras su 2 padaliniais Didžiasalyje ir Dūkšte. Nors 2011-2014 m. periodu Ignalinos rajone nesikeitė ambulatorinių sveikatos priežiūros įstaigų skaičius ir ligoninių skaičius SAM sistemoje bei privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų skaičius, tačiau nuo 6 iki 4 sumažėjo privačių odontologinės priežiūros įstaigų skaičius, nuo 10 iki 8 vaistinių ir jų filialų skaičius. Taip pat sumažėjo medicinos punktų skaičius: 2011 veikė 12 medicinos punktų, 2015 m. primoje pusėje veikė 9 aukščiau išvardinti. (R 2.5.K1)[69].

2.5.2. lentelė. Sveikatos priežiūros įstaigų skaičiaus Ignalinos rajone pokytis 2011-2014 m. Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas, Lietuvos statistikos departamentas[70].

Sveikatos priežiūros įstaigos	2011	2012	2013	2014
Ambulatorinių sveikatos priežiūros įstaigų skaičius SAM sistemoje	7	7	7	7
Ligoninių skaičius SAM sistemoje	1	1	1	1
Medicinos punktų skaičius SAM sistemoje	12	11	11	-
Privačių asmens sveikatos priežiūros įstaigų skaičius	8	8	8	8
Privačių odontologinės priežiūros įstaigų skaičius	6	4	4	4
Vaistinių ir jų filialų skaičius	10	8	7	8

IRVVG teritorija priklauso Utenos vyriausiojo policijos komisariato Ignalinos rajono policijos komisariatui. Dūkšto mieste yra policijos atraminis punktas. Kitose seniūnijose apylinkės inspektoriai gyventojus priima seniūnijų patalpose. Ignalinos rajone veikia 37 policijos rėmėjų ir 11 jaunų policijos rėmėjų[71].

IRVVG teritorijoje 6 gyvenvietėse įsikūrusios savivaldybės ugniagesių komandos: Didžiasalyje, N. Daugėliškyje, Mielagėnuose, Linkmenyse, Meikštuose ir Dūkšte[72].

Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje veikia 11 sporto klubų, iš jų tik 2 įregistruoti ir veikia savivaldybės kaimiškoje teritorijoje. (R 2.5.K2) Tai Ignalinos orientavimosi sporto klubas „Būdakalnis“ (įsikūręs 2000 m., Girminių k., Ignalinos sen.) ir dviračių sporto klubas „Fortūna“ (įsikūręs 2003 m, Didžiasalio k., Didžiasalio sen.)[73].

Vienas iš IRVVG teritorijos išskirtinumų – čia esanti valstybinė Lietuvos-Baltarusijos bei taip pat išorinė Europos Sąjungos siena. Teritorijoje veikia Valstybinės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM Ignalinos rinktinė su Pūškų ir Tverečiaus užkardomis bei Tverečiaus sienos perėjimo punktu. (R 2.5.K3) IRVVG teritorijoje veikia VĮ Ignalinos miškų urėdijos padaliniai: Daugėliškio girininkija (N. Daugėliškis), Dūkšto girininkija (Ąžuolinės k., Dūkšto sen.), Tverečiaus girininkija (Tverečiaus mstl.), Vaišniūnų girininkija (Vaišniūnų k., Ignalinos sen.). Ignalinos seniūnijos Strigailiškio kaime įsikūręs Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Žuvivaisos skyriaus Žeimenos poskyris. Dūkšto miestelyje yra Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos Dūkšto meteorologijos stotys[74].

Ignalinos rajono savivaldybės administracijos duomenimis beveik visose Teritorijos seniūnijose yra meno mėgėjų kolektyvai ir pavieniai atlikėjai, išskyrus Rimšės seniūniją, kurioje Strategijos rengimo momentu nebuvo aktyvių meno mėgėjų. Meno mėgėjų kolektyvų gausa pasižymi Dūkšto, N.

[68] http://www.ignalina.lt/go.php/Kultura, , http://www.muzika.ignalina.lm.lt/
[69] www.ignalina.lt, www.ignalinospoliklinika.lt, www.ignalinosligonine.lt, www.ignalinosvsb.lt, www.iscentras.lt
[70] https://osp.stat.gov.lt/rodikliai24
[71] http://www.utena.policija.lt
[72] http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Struktura/360, http://www.vpgt.lt/
[73] http://www.ignalina.lt
[74] http://www.pasienis.lt, http://www.igmu.lt, http://zuv.lt, http://www.meteo.lt

Daugėliškio, Ceikinių, Kazitiškio seniūnijos, kuriose veikia nuo penkių iki trijų meno mėgėjų kolektyvų. Po vieną ar du meno mėgėjų grupes turi Ignalinos, Didžiasalio, Linkmenų, Mielagėnų, Tverečiaus ir Vidiškių seniūnijos. Pagal meno žanrą Teritorijai daugiausiai atstovauja liaudiškos muzikos kapelos ar ansambliai (6), pavieniai folkloro atlikėjai (6), vokaliniai ansambliai ar grupės (6). vokaliniai-instrumentiniai ansambliai ar grupes (5), teatro mėgėjų grupės (6). Teritorijoje buvo tik viena šokių grupė Tverečiaus seniūnijoje. Tarp kolektyvų ir atlikėjų, kurie garsina Ignalinos rajoną, reikėtų paminėti cimbolų karaliumi tituluojamą Joną Lechovicką (Mielagėnų sen.), Ceikinių kaimo kapelą "Keiziai" ir Ceikinių folkloro ansamblį "Babutės kuperkas", Didžiasalio estradinį ansamblį "Bekaras", Dūkšto miesto atlikėjus (duetus, trio, kvartetą), Linkmenų etnografinį ansamblį "Lanksva".[75]

Vadovaujantis Ignalinos rajono kultūros plėtros analizės duomenimis IRVVG teritorijoje esamų kultūros įstaigų pastatų būklė (kaimo seklyčių, bibliotekos filialų ir kt.) yra tokia: 24 – gera, 7 – vidutinė ir 7 – bloga. Didžioji dalis IRVVG teritorijos kultūros įstaigų veikia geros būklės pastatuose (24 įstaigos), tačiau daliai įstaigų reikalingos investicijos į pastatų, patalpų remontą (14 įstaigų). 8 kultūros įstaigoms trūksta įrangos priemonių[76] (R 2.5.K4).

IRVVG teritorijoje gausu kultūros ir istorijos objektų bei vertybių. Čia rasime archeologinį paveldą (piliakalniai, pilkapiai), etnografinius kaimus, dvarus ir dvarvietes, technikos ir inžinerijos paminklus (vandens malūnus, I pasaulinio karo įtvirtinimus), bažnyčias ir jose saugomą sakralinį paveldą, mažąją liaudės architektūrą (kryžiai, stogastulpiai) ir mitologinį paveldą (mitologiniai akmenys). (R 2.5.K5) Teritorijoje suskaičiuojami 26 piliakalniai ir 38 pilkapynai. Žinomiausias ir labiausiai lankomas Ginučių piliakalnio kompleksas su Ginučių ir Papiliakalnės piliakalniais. Lietuvoje Gėdžiūnėlių pilkapynas (Kazitiškio sen.), kur 33 ha teritorijoje išliko apie 560 pilkapių, tačiau objektas mažai žinomas, nepatenka į turistinius maršrutus. IRVVG teritorijoje yra 6 etnografiniai kaimai Didžiasalo (Ignalinos sen.), Senosios Katinautiškės, Kudabiškės (Didžiasalio sen.), Salų II (Linkemenų sen.), Mėčionių (Mielagėnų sen.), Kukutėlių (Tverečiaus sen.). Du iš jų - Senosios Katiniautiškės ir Salų II – yra reto kupetinio plano, kiti gatviniai. IRVVG teritorijoje yra 11 dvarų ir dvarviečių įrašytų į kultūros vertybių registrą. Geriausiai išsilaikė ir sutvarkyti arba tvarkomi yra Vidiškių, Dūkšto, Paliesiaus ir Miekštų dvarai. Vidiškių sen. sutvarkytas Vidiškių klasicistinio stiliaus dvaro rūmų kompleksas. Privatus dvaras prieinamas vestuvėms, organizuojami kultūriniai renginiai. Mielagėnų sen. sutvarkyta Paliesiaus dvarvietėje, kurioje įsikūrusi Paliesiaus fizinio krūvio terapijos klinika, vyksta kultūriniai renginiai. Šiuo metu tvarkomas Dūkšto dvaras. Žiniasklaidoje buvo rašoma, kad jame įsikurs viešbutis, tačiau tvarkymo pabaigos terminas nėra nurodomas. Rimšės seniūnijoje įsikūrusiame Meikštų dvare yra įsikūręs didžiausias priklausomybių reabilitacijos centras Lietuvoje kuriame gydosi žmonės turintys priklausomybę narkotikams, alkoholiui ir vaistams. IRVVG teritorijoje yra 4 vandens malūnai: Ginučių, Gaveikėnų Juodagalvių ir Pakaso. Ginučių vandens malūne įrengta malūno ekspozicija ir viešbutis, Gaveikėnų ir Pakaso įtraukti į Aukštaitijos nacionalinio parko turistinius maršrutus. IRVVG teritorijoje saugoma apie 100 Pirmojo pasaulinio karo vokiečių gynybinių įtvirtinimų. Įtvirtinimai apima apie 50 km ir buvo išsidėstę Dysnos, Tverečiaus, Mielagėnų apylinkėse. Dauguma statinių - betoniniai. Juose apie 3 metus buvo įsitvirtinę vokiečiai. Miške prie Rasčiūnų ir Guntauninkų (Mielagėnų sen.) kaimų buvo pastatytas betoninių bunkerių ir žeminių „miestas". Jame buvo mediniai gatvių grindiniai, elektros apšvietimas, veikė bažnyčia. IRVVG teritorijoje yra 17 bažnyčių. 2 bažnyčios - Palūšės Šv. Juozapo ir Mielagėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia – įrašytos į kultūros vertybių registrą. Palūšės bažnyčia, pabaigta statyti 1757 m, yra seniausia medinė bažnyčia Lietuvoje. Beveik visose IRVVG teritorijos bažnyčiose saugomos kultūros vertybės: sakralinio meno paminklai, liturginės reikmenys, knygos. IRVVG teritorijoje taip pat yra 4 sentikių cerkvės (Dūkšto, N. Daugėliškio, Tverečiaus seniūnijose). Tarp kitų paveldo objektų galima paminėti mažąją liaudės architektūrą – Kukoriškės ir Juodalaukio stogastulpius, Linkmenų kaimo kryžių – bei mitologinius objektus – Antakmenės aukų akmenį, Čelniuko akmenį su velnio pėda[77].

Ignalinos rajono savivaldybės internetinio puslapio duomenimis IRVVG teritorijoje veikia 39 tautodailininkai ir amatininkai ir pristatyti šie tautodailės žanrai ir amatai: kalvystė, karpiniai, keramika, kulinarinis paveldas (duonos kepimas), liaudės tekstilė, medžio drožyba, tapyba, pynimas, verpimas, virvių

---

[75] http://www.ignalina.lt/go.php/Kultura

[76] *Ignalinos rajono kultūros plėtros analizė, Ignalina, 2014. Išsamiau „Ignalinos rajono VVG kultūros įstaigų pastatų būklės įvertinimas" (pridedama)*

[77] http://kvr.kpd.lt, www.ignalina.lt, www.piliakalniai.lt, http://paliesiausdvaras.lt/

vijimas, žvakių liejimas, veltinių, milo vėlimas. (R 2.5.K6). Gausiausiai teritorijoje pristatyta liaudės tekstilė, ja užsiima net 18 atstovų. Teritorijoje kuria 5 tapytojai, 4 medžio drožėjai, 3 kalviai ir 2 veltinių bei milo vėlėjos. Kitus amatus pristato tik vienas atstovas. Didžioji dalis tradicinius amatus puoselėjančių žmonių yra garbaus amžiaus: 2 – virš 90 metų, 10 – virš 80 metų, 12 – virš 70 metų, 7 – virš 60 metų,4 – virš 50 metų, 3 – virš 40 metų. Todėl egzistuoja pavojus, kad amatininkai nespės amato paslapčių perduoti jaunesniajai kartai. Didžiausias pavojus iškyla audimo, verpimo, virvių vijimo amatų tęstinumui, atsižvelgiant į šių amatų atstovų amžių. Mezgimas, nėrimas, siuvinėjimas, medžio drožyba ir kalvystė, tapyba, vilnos vėlimas, žvakių liejimas ir kulinarinį paveldą puoselėja sąlyginai jaunesnio amžiaus amatininkai. Keramikos amatas nors nėra pristatyta Ignalinos rajono kaimiškojoje teritorijoje turi atstovų Ignalinos mieste[78].

Nors, kaip minėta, IRVVG teritorijoje yra amatininkų, gan vangiai vyksta amatininkų ir jų produktų sertifikavimo procesas. Ignalinos rajono savivaldybės turi vieną mažiausių sertifikuotų amatininkų ir registruotų tautinio paveldo produktų skaičių Utenos apskrityje. (R 2.5.K7) 2015 m. rugsėjo 1 d. Utenos apskrityje buvo registruoti 58 sertifikuoti tradiciniai amatininkai: Utenos r. - 13 asmenų (383 produktai), Anykščių r. - 13 asmenų ir 2 įmonės (314 produktų), Molėtų r. - 12 asmenų ir 2 įmonės (316 asmenų), Zarasų r. - 8 asmenys (145 produktai), Ignalinos r. - 5 asmenys (24 produktai). IRVVG teritorijoje gyvena ir dirba šie sertifikuoti amatininkai: Marijona Lukaševičienė (veltiniai), Vladė Adomavičienė (siuvinėti paveikslai, siuvinėti šviestuvų gaubtai), Valdas Gaidelis (Žuvienė, Rūkyta žuvis), Gediminas Šatkauskas (Blizgės). 2007-2013 m. laikotarpiu Utenos apskrities Utenos, Anykščių, Molėtų ir Zarasų rajonų savivaldybės pasinaudojo ES parama tradicinių amatų centrų įkūrimui. Ignalinos ir Visagino nepasinaudojo. Ignalinos rajono kaimo bendruomenės pasinaudojo LEADER programos parama amatų centrų įkūrimui pagal 2007-2013 metų periodo Ignalinos rajono kaimo plėtros strategija. IRVVG teritorijoje įsikūrė 3 amatų centrai Palūšėje (Ignalinos sen.), Šiūlėnuose ir Taujūnuose (N. Daugėliškio sen.). Minėtose amatų centruose vyksta įvairių amatų mokymai kaimo gyventojams, amatų ir amatininkų produkcija populiarinantys renginiai[79] (R 2.5.K8).

IRVVG teritorijoje organizuojama daug tradicinių renginių – tai kalendorinės ir valstybinės šventės, miestelių ir kaimų šventės. Tarp didžiausių galima paminėti šiuos: gegužės mėn. – renginys, skirtas Tarptautinei muziejų dienai, Prof. Adomo Hrebnickio memorialiniame muziejuje (Rojaus k., Dūkšto sen.)., rugpjūčio mėn. – Palūšės regata (Palūšės k., Ignalinos sen.), Kaimynų pasiutvakaris (Ceikiniai, Ignalinos sen.), Medkopio pabaigos šventė Stripeikių senovinės bitininkystės muziejuje (Stripeikiai, Linkmenų sen.), visoje Lietuvoje žinoma Sekminių šventė Meironų kaime[80].

IRVVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai siejasi su šiais IRVVG teritorijos plėtros poreikiais:

- Skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas (4.1.2);
- Panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo (4.1.3);
- Kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų (4.1.1).

Šiame skyriuje pateiktoje IRVVG teritorijos socialinės infrastruktūros ir kultūros išteklių apžvalgoje apibrėžta kokie išskirtiniai istoriniai bei kultūriniai resursai bei esama materialinė bazė gali būti panaudoti siekiant ekonominės krašto raidos skatinimo bei gyvenimo kokybės gerinimo.

IRVVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai siejasi su IRVVG teritorijos vizija: "IRVVG teritorija – patogus gyvenimui, patrauklus turizmui, poilsiui, sportui bei žuvininkystei, palankus verslui ir inovacijoms kraštas, kuriame gausu išskirtinių paslaugų turistams, kokybiškų vietos produktų, įdomių lankytinų objektų ir pramogų". IRVVG teritorijos vizija skatina išnaudoti bei tobulinti esamą socialinę infrastuktūrą bei kultūros išteklius kuriant patogų teritorijos gyventojams bei patrauklų atvykstantiems svečiams kraštą, pasinaudoti šiame skyriuje įvardintomis IRVVG teritorijos kultūriniais išskirtinumais bei socialinės infrastruktūros privalumais skatinant teritorijos ekonominę raidą ir iškeltų problemų sprendimą.

---

[78] *http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Tautodaile/1502*

[79] *http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Tautodaile/1502*, *http://www.tautinispaveldas.lt*

[80] *http://www.ignalina.lt/go.php/Kultura*

Išsami pagrindinių IRVVG teritorijos socialinės situacijos rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais bei SSGG pateikta 2.5.3. lentelėje.

2.5.3. lentelė. VVG teritorijos socialinė infrastruktūros, jos veiklos, taip pat kultūros išteklių rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais

Eilės Nr.	Rodiklis, išvada	Rodiklio Nr.	SSGG Nr.	Poreikio Nr.
1.	2011-2014 m. periodu Ignalinos rajone nuo 6 iki 4 sumažėjo privačių odontologinės priežiūros įstaigų skaičius, nuo 10 iki 8 vaistinių ir jų filialų skaičius. Taip pat mažėjo medicinos punktų skaičius: 2011 veikė 12 medicinos punktų, 2015 m. primoje pusėje - 9.	(R 2.5.K1)	3.2.3	4.1.2.
2.	Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje veikia 11 sporto klubų, iš jų tik 2 savivaldybės kaimiškoje teritorijoje.	(R 2.5.K2)	3.2.3	4.1.2; 4.1.3.
3.	Teritorijoje veikia Valstybinės sienos apsaugos tarnybos prie LR VRM Ignalinos rinktinė su Pūškų ir Tverečiaus užkardomis bei Tverečiaus sienos perėjimo punktu.	(R 2.5.K3)	3.1.5.	4.1.3.
4.	Didžioji dalis IRVVG teritorijos kultūros įstaigų veikia geros būklės pastatuose (24 įstaigos), tačiau daliai įstaigų reikalingos investicijos į pastatų, patalpų remontą (14 įstaigų). 8 kultūros įstaigoms trūksta įrangos priemonių.	(R 2.5.K4)	3.2.6	4.1.3.
5.	IRVVG teritorijoje gausų kultūros ir istorijos objektų bei vertybių. Čia rasime archeologinį paveldą (piliakalniai, pilkapiai), etnografinius kaimus, dvarus ir dvarvietes, technikos ir inžinerijos paminklus (vandens malūnus, I pasaulinio karo įtvirtinimus), bažnyčias ir jose saugomą sakralinį paveldą, mažąją liaudės architektūrą (kryžiai, stogastulpiai) ir mitologinį paveldą (mitologiniai akmenys).	(R 2.5.K5)	3.1.3	4.1.3.
6.	IRVVG teritorijoje veikia 39 tautodailininkai ir amatininkai bei pristatyti šie tautodailės žanrai ir amatai: kalvystė, karpiniai, keramika, kulinarinis paveldas (duonos kepimas), liaudės tekstilė, medžio drožyba, tapyba, pynimas, verpimas, virvių vijimas, žvakių liejimas, veltinių, milo vėlimas.	(R 2.5.K6)	3.1.4	4.1.3.
7.	IRVVG teritorijoje vangiai vyksta amatininkų ir jų produktų sertifikavimo procesas. Ignalinos rajono savivaldybė turi vieną mažiausių sertifikuotų amatininkų ir registruotų tautinio paveldo produktų skaičių Utenos apskrityje.	(R 2.5.K7)	3.2.2	4.1.1. 4.1.3.
8.	Ignalinos rajono kaimo bendruomenės pasinaudodamos LEADER programos parama amatų centrų įkūrimui įkūrė 3 amatų centrus Palūšėje (Ignalinos sen.), Šiūlėnuose ir Taujūnuose (N. Daugėliškio sen.), kuriuose vyksta įvairių amatų mokymai kaimo gyventojams, amatus ir amatininkų produkcija populiarinantys renginiai.	(R 2.5.K8)	3.1.4	4.1.1.

*Lentelėje pateikiami ne visi dalyje apžvelgti, o tik vaizdžiausiai atitiktį iliustruojantys rodikliai.

2.6. VVG teritorijos gamtos išteklių analizė

Ignalinos VVG teritorijai būdingas raižytas reljefas, miškingumas, vandens telkinių gausa sukuria išskirtinį kraštovaizdį. Pagal rekreacinių resursų vertę VVG teritorija nusileidžia tik Lietuvos pajūriui. Ežerai užima apie 7,7% , miškai apie 33,7%, pelkės – 10,7% teritorijos. (R.2.6. G1) 1974 m. Ignalinos rajone buvo įkurtas pirmasis nacionalinis parkas Lietuvoje[81].

Aplinkosauginiu ir rekreaciniu požiūriu vertingiausios rajono vietos yra Ažvinčių giria (4603 ha), Daugėliškio miškai, kalvotas ir ežeringas Dysnų-Dysnykščio-Apvardų ežerų regionas, Birvėtos tvenkinių sistema su gretimais Adutiškio miškais.

Žemės ūkio naudmenų plotas 2015 m. sausio 1 d. VVG teritorijoje sudarė 61695,19 ha., (43 proc. VVG teritorijos) ariamoji žemė 52716,43 ha., miškai 56286,59 ha, vandens telkiniai 12909,11 ha, apleista žemė 3295,71 h.. Ignalinos miestas užima 605,74 ha., VVG teritorija – 143481,16 ha[82]. Ignalinos rajonas - nepalanki ūkininkavimui vietovė (visa VVG teritorija priskiriama didelio nepalankumo vietovių kategorijai)[83].

Ignalinos rajone, pastebima sertifikuoto žemės ūkio naudmenų ploto, kuriame ekologiškai ūkininkaujama, didėjimo tendencija. VšĮ „Ekoagros“ duomenimis 2014 metais, lyginant su 2011, sertifikuotas plotas padidėjo 1297,36 ha ir sudarė 4833,72 ha. 2015 metais norimas sertifikuoti plotas sudaro 5184,06 ha., 8,4 viso VVG teritorijos žemės ūkio naudmenų ploto.

Ignalinos rajono savivaldybės duomenimis rajone yra 40 tvenkinių, 20 upių, 209 ežerai (bendras ežerų plotas - 11539 ha) (R.2.6. G2). Vyrauja maži ežerai: iki 10 ha - 120 (57.7%), nuo 10 iki 100 ha - 65 (31.3%), nuo 100 iki 500 ha - 14 ežerų (6.7%), daugiau kaip 500 ha - 5 ežerai (2.4%) - tai Apvardai, Dysnai, Drūkšiai (bendras plotas - 4900 ha, Ignalinos rajone - 728 ha), Dysnykštis ir Dringis. Giliausi ežerai: Gavys (didžiausias gylis - 56 m, vidutinis ežero gylis - 10.1 m), Lūšiai (didžiausias gylis - 37 m, vidutinis ežero gylis - 13.9 m), Asalnai (didžiausias gylis - 33 m, vidutinis ežero gylis - 10 m), ir Drūkšiai (didžiausias ežero gylis 31.0 m, vidutinis ežero gylis - 8.21 m) yra giliausi rajono ežerai. Sekliausi - Dysnykštis (didžiausias ežero gylis - 5 m, vidutinis - 2.7 m), Dysnai (didžiausias ežero gylis - 6 m, vidutinis ežero gylis - 3 m). Ežeruose - 28 rūšių žuvys. Iš jų itin retos: lašiša, ežerinis sykas, skersnukis, perpelė. Žvejai dažniausiai sugauna kuojų, karšių, ešerių ir lydekų. Kiekvienais metais nemažai ežerų yra įžuvinami[84].

Gamtiniai resursai, kraštovaizdis su gausiais vandens telkiniais, pušynais, sengirėmis yra vertingi rekreaciniai resursai, sudarantys prielaidas tiek poilsio ir turizmo, tiek ir žuvininkystės bei akvakultūros vystymui.

VVG teritorijoje – išskirtinai turtinga biologinė įvairovė ir tai liudija saugomų teritorijų gausa, užtikrinanti jos apsaugą. Vien Aukštaitijos nacionalinio parko (ANP) teritorijoje, kurio didžioji dalis priklauso Ignalinos rajonui, auga 633 grybų rūšys, yra rasta 779 aukštesniųjų augalų rūšys iš 96 šeimų, Šiuo metu parke žinoma apie 60 Lietuvos Raudonosios Knygos aukštesniųjų augalų (R.2.6. G3). Čia auga ir patys rečiausi šalies augalai, kurie Lietuvoje randami vos keliose vietose. Ažvinčių girioje auga pušynai, sulaukę 200 ir daugiau metų. Šiuo metu saugomose teritorijose rasta apie 650 vabalų rūšių, kurie priskiriami 56 šeimoms. Yra labai senų ir retų rūšių, gausu retųjų drugių rūšių. Rajono saugomose teritorijose sutinkami 209 rūšių paukščiai (iš jų čia veisiasi - 151 rūšis). ANP pasididžiavimas - tai 51 rūšis iš Raudonosios knygos sąrašo. Paukščių, kurių apsauga susirūpinta Europos Sąjungos šalyse, Parke aptinkama 45 rūšys. Žinduolių sutinkama apie 50 rūšių. Tai vabzdžiaėdžiai, graužikai, plėšrūnai ir kanopiniai. Vandens telkiniuose gyvena 35 žuvų rūšys, priklausančios 13 šeimų. Nors įvairovė didelė, sugavimas ir tiekimas rinkai yra sąlyginai

81 http://restore.anp.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=4&Itemid=4#1
82 www.zis.lt, Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Valstybės įmonė Valstybės žemės fondas, Lietuvos respublikos žemės fondas 2015 m. sausio 1 d.
83 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2015 m. balandžio 1 d. įsakymas Nr. 3D-24,5
84 http://www.ignalina.lt/go.php/lit/Gamta/244

nedidelis (R.2.6. G4) Praktiškai visuose ežeruose gyvena karšiai, plakiai, kuojos, ešeriai, lydekos, aukšlės. Tikras ichtiofaunos paminklas - ežerinė stinta. Tai nuo ledynmečio laikų Lietuvos ežeruose išlikusi žuvis[85].

Vertingiausios žuvų rūšys VVG teritorijoje: lašišos, šlakiai, sykai, peledės ir seliavos[86]. Rajone žinoma 67% Lietuvos paukščių rūšių, iš kurių net 60 rūšių – įtraukti į Raudonąją knygą. Veisiasi ypatingai reti paukščiai: tolimosios šiaurės gyventojai - juodakakliai narai, startsakaliai, šiaurės kikiliai; taigos paukščiai – kurtinys, žvirblinė pelėda, karvelis uldukas, tripirštis genys; ežeringų miškų – erelis žuvininkas; pietų kraštų – kukutis; pelkių retenybė – stulgys. Vabzdžių taip pat yra labai retų rūšių: elniaragis, pajūrio šoklys, didysis skydvabalis, šneiderio kirmvabalis. Iš viso žinoma daugiau kaip 600 rūšių vabalų. Savo augalija rajonas yra vienas turtingiausių Lietuvoje – čia auga apie 59% "laukinių" rūšių, 67 augalai įrašyti į Raudonąją knygą[87].

Ignalinos VVG teritorijoje yra net 89 saugomos teritorijos (2 rezervatai, 36 draustiniai, 16 gamtos paveldo objektų, 1 nacionalinis parkas, 3 regioniniai parkai, 3 biosferos poligonai, 19 buveinių apsaugai svarbių teritorijų, 9 paukščių apsaugai svarbios teritorijos). (R.2.6. G5) Bendrą saugomų teritorijų plotą rajono teritorijos atžvilgiu skaičiuoti metodiškai nėra teisinga, nes didelė dalis saugomų teritorijų „persidengia"[88]. Ignalinos rajono savivaldybės administracijos duomenimis, „persidengiančios" saugomos teritorijos užima 24,9 proc. rajono teritorijos[89].

Vandens kokybė VVG teritorijoje gera. Ignalinos rajone nugeležintame vandenyje geležies koncentracija sudaro nuo 50 µg/l iki 180 µg/l, neviršija 200µg/l kas atitinka Lietuvos higienos normą HN 24:2003 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai". (R.2.6. G6)

Ignalinos rajono maudyklų vandens kokybės rezultatai 2011-2014 metais atitiko Lietuvos higienos normos HN 92:2007 reikalavimus (R.2.6.G7)[90]

Visi oro kokybės rodikliai VVG teritorijoje yra ženkliai geresni nei vidutiniai šalies rodikliai. Pavyzdžiui, į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis VVG teritorijoje, tenkantis 1 km2 2014 m. fiksuotas itin mažas (maždaug 9 kartus mažesnis nei vidutiniškai Lietuvoje) ir matoma spartaus mažėjimo tendencija (2006 m. 128kg/km2, 2009 m. 100 kg/km2, 2014 m. 39kg/km2), (R.2.6.G8).

Visoje Ignalinos r. savivaldybėje vyrauja decentralizuotas šildymas privačiuose namuose, kurie daugiausia šildomi krosnimis. Ignalinoje yra pastatyta centralizuoto šildymo katilinė, kuri gamina šilumą degindama biomasę, gautą iš medienos. Tai pagerina regiono situaciją atsinaujinančių išteklių naudojimo atžvilgiu ir leidžia pateikti pigią šilumą vartotojams – Ignalinos mieste šilumos kainos yra vienos žemiausių Lietuvoje. Be biomasės, kiti atsinaujinantys energijos šaltiniai rajone nėra plačiai išnaudojami. Mažos vėjo ir saulės jėgainės naudojamos elektros gamybai, bet jų gamyba labai maža – bendras pagamintas kiekis 2011 m. – 347 MWh. Dėl šios priežasties Ignalinos r. savivaldybė yra didžiąją dalį elektros importuotoja[91].

Nors gamtiniai ištekliai Ignalinos rajone yra išskirtinai kokybiški, įvairūs ir turtingi, esantys saugomose teritorijose - prižiūrimi, tačiau likusioje VVG teritorijos dalyje be kitų problemų, gyventojams daug rūpesčių kelia 2, svarbios mūsų VPS: Sosnovskio barščių gausėjimas (mažina teritorijos vertę, turistinį, rekreacinį patrauklumą) ir vandens telkinių senėjimas, užaugimas, pakrančių prastėjimas (taip pat turi įtakos turistinių paslaugų vystymui, rekreacinei žvejybai) (R.2.6. G9).

Gamtos ištekliai ir jų būklė glaudžiai susiję su VVG teritorijos plėtros poreikiais (1 dalis, 4 punktas). Nuo gebėjimo panaudoti gamtos išteklių įvairovę ir išsaugoti jų kokybę priklausys VPS įgyvendinimo sėkmė. VVG teritorijos plėtros poreikiai, susiję su gamtos ištekliais ir jų būkle:

---

85 www.anp.lt
[86] Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 m. strateginis plėtros planas, 2011 m.
87 www.anp.lt
88Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų kadastras https://stk.am.lt/portal/statisticalInformation.action
89 (Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 m. strateginis plėtros planas, 2011 m.)
[90] Ignalinos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsena 2013–2015 m., Ignalinos rajono visuomenės sveikatos biuras, 2015
[91] Ignalinos AE regiono energetikos strategija 2012-2035).

- Panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo (4.1.3.)
- Kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų (4.1.1.)
- Puoselėti žvejybos tradicijas ir plėtoti paslaugas rekreacinės žuvininkystės srityje (4.2.1.)

IRVVG teritorijos vizija didele dalimi apima ir gamtinius teritorijos vystymo aspektus, todėl itin glaudžiai siejasi su vietovės gamtos ištekliais ir labai priklauso nuo jų būklės. **(**IRVVG teritorija – patogus gyvenimui**,** *patrauklus turizmui, poilsiui, sportui bei žuvininkystei*, palankus verslui ir inovacijoms kraštas, kuriame gausu išskirtinių paslaugų turistams, kokybiškų vietos produktų, *įdomių lankytinų objektų* ir pramogų.)

Išsami pagrindinių VVG teritorijos gamtos išteklių rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais bei SSGG pateikta 2.6.1. lentelė.

2.6.1. lentelė. VVG teritorijos gamtos išteklių rodiklių sąsaja su nustatytais gyventojų poreikiais, SSGG.

Eilės Nr.	Rodiklis, išvada	Rodiklio Nr.	SSGG Nr.	Poreikio Nr.
1.	Ignalinos VVG teritorijai būdingas išskirtinis kraštovaizdis ir vertingi rekreaciniai resursai (ežerai užima apie 7,7%, miškai apie 33,7% teritorijos).	(R 2.6.G1)	3.1.1.	4.1.3. 4.2.1.
2.	VVG teritorijoje gausu vandens telkinių. Rajone yra 40 tvenkinių, 20 upių, 209 ežerai	(R.2.6. G2),	3.1.1; 3.1.6	4.1.3.
3.	VVG teritorijoje – išskirtinai turtinga biologinė įvairovė	(R 2.6.G3)	3.1.1	4.1.3.
4.	Vandens telkiniuose gyvena 35 žuvų rūšys, priklausančios 13 šeimų	(R 2.6. G4)	3.1.1	4.1.3.
5.	Ignalinos VVG teritorijoje yra net 89 saugomos teritorijos	(R2.6. G5)	3.1.1	4.1.3.
6.	Maudyklų vandens kokybės atitinka Lietuvos higienos normą HN 92:2007	(R.2.6. G7)	3.1.1	4.1.3.
7.	Visi oro kokybės rodikliai yra ženkliai geresni nei vidutiniai šalies rodikliai. (Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis VVG teritorijoje 2014 m. 39kg/km2)	(R.2.6. G8)	3.1.1	4.1.3.
8.	Vyksta gamtinių resursų būklės pokyčiai (pakrančių užaugimas, Sosnovskio barščių plitimas ir kt.)	(R.2.6. G9)	3.2.6	4.2.1

2.7. IRVVG teritorijos gyventojų nuomonės tyrimo rezultatai

2.2 dalyje VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė apžvelgiami tyrimų metodai, kurie buvo naudojami atliekant gyventojų nuomonės, situacijos tyrimą bei rengiant VPS. Šioje dalyje pateikiame trumpą gyventojų nuomonės tyrimo (anketavimo) rezultatų apžvalgą.

Gyventojų anketavimas buvo skirtas ištirti gyventojų nuomonę apie kaimo plėtros priemones (VPS rengimui) bei IRVVG žinomumą (Viešinimo veiksmų planavimui). Apibendrinta 100 anketų, kurias užpildė 74 proc. moterų ir 26 proc. vyrų. Aktyviausi buvo nesiekiančių pelno įstaigų ir organizacijų atstovai – 41,6 proc. dalyvavusių apklausoje, pasyviausi – jaunimo atstovai (9,7 proc.).

Apklausoje dalyvavo visos VVG teritorijos atstovai. Daugiausiai respondentų buvo iš Ceikinių seniūnijos, mažiausiai – Kazitiškio. 52 proc. anketuojamųjų nurodė, kad jie yra kaimo bendruomenių nariai, 43 proc. – nepriklauso jokiai organizacijai.

Vertinant žmonių įsitraukimą į strateginį planavimą matome, kad 89 proc. apklaustųjų gyventojų žino apie 2007-2013 m. Ignalinos rajono kaimo plėtros strategiją. Jos rengime dalyvavo dauguma respondentų (nedalyvavo 38 proc.) ir mano, kad įgyvendinta Strategija atitiko vietos gyventojų poreikius (47 proc. – atitiko, 38 proc. – dalinai atitiko). Apie paramą kaimo plėtrai 2014-2020 m. žinojo 92 proc. gyventojų. 94 proc. nurodė, kad jiems aktualu dalyvauti naujosios VPS rengimo procese.

Respondentai, paklausti koks nepelno projektų dydis jiems atrodo efektyviausias nurodė projektus iki 10 tūkst. Eur (38 proc. apklaustųjų) o iki 43,4 tūkst. Eur. (150 tūkst. lt) - 33 proc. apklaustųjų. Vertinant verslo projektus – nuo 43,4 iki 144,8 tūkst. Eur. (iki 500,0 tūkst. Lt) efektyviausiais įvardino 35 proc. respondentų, o nuo 10 iki 43,4 tūkst. Eur. – 32 proc. respondentų (2.7.1 pav.).

Gyventojai sureitingavo (anksčiau identifikuotas) ir nurodė naujas IRVVG teritorijos stiprybes, silpnybes, galimybes, grėsmes. Išsamūs rezultatai pateikti prieduose. Taip pat pateiktas ir Focus grupių bei susitikimų seniūnijose SSGG ir jų reitingavimas.[92].

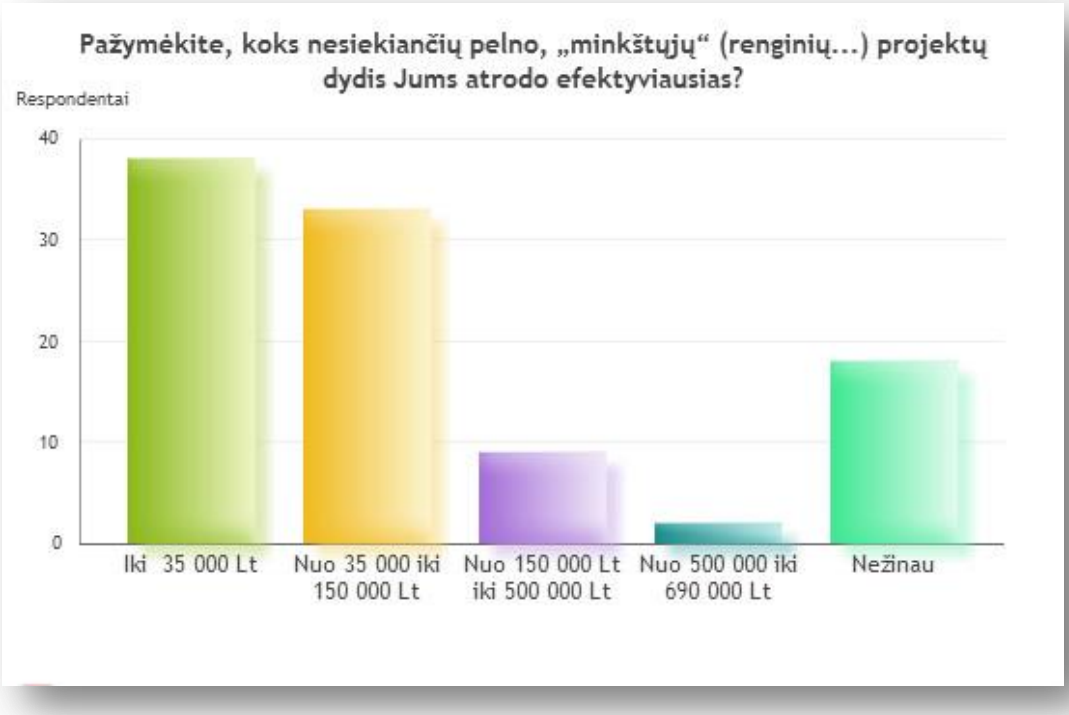

[92] *"IRVVG teritorijos seniūnijų, Fokus grupių, anketavimo SSGG suvestinė 2015 m" (pridedama).*

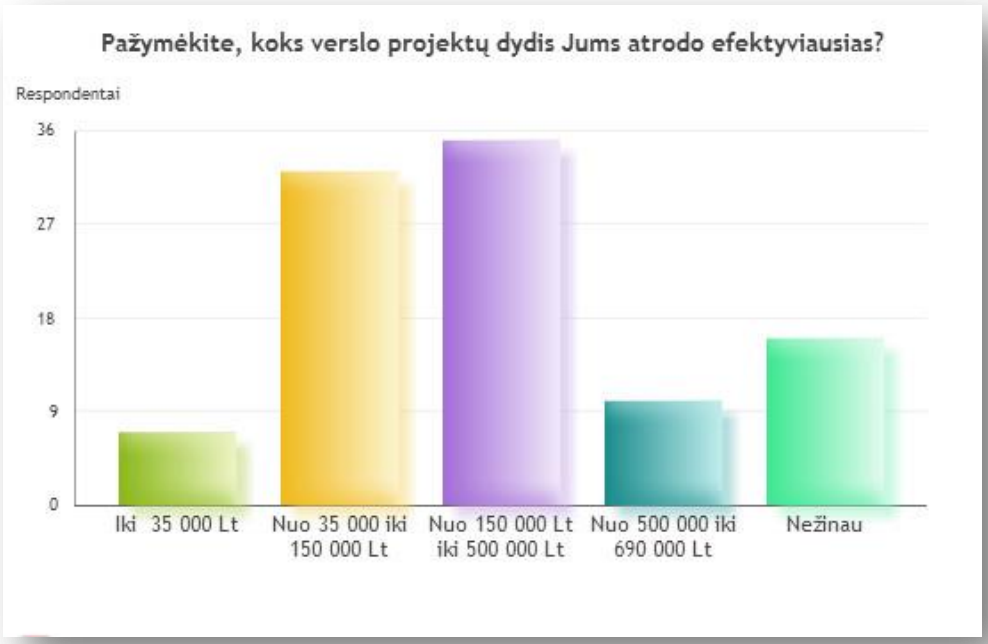

2.7.1. paveikslas. Efektyviausia planuojamų pelno ir nepelno vietos projektų vertė respondentų nuomone.

Paklausti apie savą indėlį projektuose, dauguma respondentų (64 proc.) pažymėjo, kad priimtiniausia indėlio forma – prisidėjimas savanorišku darbu.

3. VVG teritorijos SSGG		
3.1.	**Stiprybės**	**Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.**
3.1.1.	Gausu gamtos resursų (ežerų, saugomų teritorijų), tinkamų rekreacijai, žuvininkystei	R. 2.6.G1; R. 2.6.G2; R. 2.6.G3; R. 2.6.G4; R. 2.6.G5; R. 2.6.G7; R. 2.6.G8
3.1.2.	Gilios aktyvaus bei pažintinio turizmo gamtoje tradicijos, yra turizmo paslaugų teikėjų (sodybų, valtinių)	R 2.4.E5
3.1.3.	Gausu išskirtinių istorijos, kultūros paveldo objektų	R 2.5. K5; R 2.5. K6
3.1.4.	Geros sąlygos amatų vystymui (veikia amatų centrai, yra gabių amatininkų, gamtinių resursų (pvz. molio))	R 2.4.E4; R 2.5.K6; R 2.5.K8
3.1.5.	Padidintas saugumas – didelė VVG teritorijos dalis - išorinės ES sienos zona	R 2.5.K3; R 2.1.T1
3.1.6.	Išvystyta akvakultūra	R 2.4.E11; R.2.6.G2; R2.4.E12
3.2.	**Silpnybės**	**Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.**
3.2.1.	Menkas ekonominis įmonių ir organizacijų potencialas (savos dalies ir apyvartinių lėšų problema projektuose)	R 2.4.E8
3.2.2.	Žemas gyventojų verslumo lygis	R 2.4.E6; R 2.4.E7; R 2.4.E9; R 2.5.K7
3.2.3.	Trūksta paslaugų gyventojams ir turistams, esamos socialinės ir kitos paslaugos tolsta nuo kaimo gyventojų (centralizuojami bankai, medicina ir pan.)	R 2.5.K1; R 2.5.K2
3.2.4.	Trūksta kvalifikuotų specialistų ir motyvuotų darbuotojų (darbo vietos nepatrauklios dėl žemo darbo užmokesčio)	R 2.3. S4; R 2.3.S5; R 2.3.S6; R 2.4. E1; R 2.4. E2; R 2.4.E8
3.2.5.	Prasta demografinė padėtis (senstanti visuomenė)	R 2.3.S1; R 2.3.S2; R 2.3.S3;
3.2.6.	Prasta smulkiosios kaimo infrastruktūros būklė (šaligatviai, apšvietimas ir pan.), nesutvarkyti vieši priėjimai prie vandens telkinių	R 2.5.K4; R. 2.6.G9
3.2.7.	Aukštas nedarbo lygis	R 2.4. E1; R 2.4. E2
3.3.	**Galimybės**	
3.3.1.	Socialinio verslo tendencijos pasaulyje suteikia galimybių visuomeninių organizacijų bei jaunimo verslumo vystymui	
3.3.2.	Populiarėjantys taikomieji menai, amatai, kūrybinės industrijos sudaro prielaidas naujų paslaugų ir produktų kūrimui	
3.3.3.	Populiarėjančios aktyvių atostogų gamtoje tradicijos dėl gausių gamtos ir rekreacinių resursų pritrauks didesnį srautą turistų į VVG teritoriją	
3.3.4.	Kurortinės vietovės statusas sudaro sąlygas sanatorinių paslaugų kūrimui ir plėtrai	
3.3.5.	Europos Sąjungos, tarptautinių ir nacionalinių paramos priemonių gausa suteikia galimybių smulkaus ir vidutinio verslo vystymui	
3.4.	**Grėsmės**	
3.4.1.	Didėjanti gyventojų migracija iš periferinių Lietuvos regionų į didžiuosius Lietuvos miestus ir užsienio šalis	
3.4.2.	Griežtas nacionalinis reglamentavimas apsunkina vandens telkinių pakrančių, kultūros paveldo, turistinių objektų tvarkymą	
3.4.3.	Politinės, ekonominės ir socialinės situacijos blogėjimas	
3.4.4.	Meteorologinės tendencijos (šiltėjančios žiemos, vėsios vasaros) neigiamai įtakoja turistų srautus	
3.4.5.	Socialinės ligos (alkoholizmas ir pan.) mažina ekonomiškai aktyvių žmonių skaičių kaimo vietovėse	
3.4.6.	Amatų ir tradicijų nykimas	

4. VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka				
4.1. EŽŪFKP dalis				
Eil. Nr.	**VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas kaimo plėtros srityje (prioritetine tvarka)**	**Poreikį pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)**	**Sąsaja su KPP 2014–2020 m. nustatytais nacionaliniais kaimo plėtros poreikiais (NP)**	**Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų**
4.1.1.	Kompetetingai kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų	3.1.1., 3.1.2; 3.1.3; 3.1.4; 3.3.1; 3.3.2; 3.3.4; 3.3.5; 3.4.2; 3.4.3; 3.4.4	9, 10, 11	Taip
4.1.2.	Skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas	3.2.1; 3.2.2.; 3.2.7; 3.3.1; 3.3.2; 3.4.1; 3.4.3; 3.4.4; 3.4.6	8, 9, 18	Taip
4.1.3.	Panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo	3.1.1; 3.1.2; 3.1.3; 3.1.5; 3.2.3; 3.2.4; 3.2.5; 3.2.6; 3.3.3; 3.4.6	16, 19	Taip
4.2. EJRŽF dalis				
Eil. Nr.	**VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas žvejybos ir akvakultūros srityje (prioritetine tvarka)**	**Poreikį pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)**	**Sąsaja su ES žvejybos ir akvakultūros sektoriaus nustatytais poreikiais**	**Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų**
4.2.1.	Puoselėti žvejybos tradicijas ir plėtoti paslaugas rekreacinės žuvininkystės srityje	3.1.1.; 3.1.2; 3.2.3; 3.2.6; 3.3.1; 3.3.3; 3.3.5; 3.4.2; 3.4.4	9.1.Ž	Taip
4.2.2.	Kurti pridėtinę vertę ir darbo vietas žuvininkystės sektoriuje	3.1.2; 3.1.6; 3.2.7; 3.3.5; 3.4.1; 3.4.3; 3.4.5	9.1.Ž	Taip

II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?

5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys				
5.1.	**VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):**			**Sąsaja su VVG teritorijos poreikiais**
5.1.1.	**I prioritetas: PASLAUGŲ IR VIETOS PRODUKTŲ KŪRIMAS BEI GERINIMAS**			**4.1.1.; 4.1.2**
		Kodai	**Finansavimo šaltinis**	
5.1.1.1.	**Priemonė:** „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)	LEADER-19.2-SAVA-1	EŽŪFKP	4.1.2.
5.1.1.2.	**Priemonė:** „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra“	LEADER-19.2-SAVA-5	EŽŪFKP	4.1.1.
5.1.1.3.	**Priemonė** „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas verslo, socialinio verslo kūrimo ir vystymo srityse“	LEADER-19.2-SAVA-3	EŽŪFKP	4.1.1.; 4.1.2.
5.1.2.	**II prioritetas: VIETOS RESURSŲ PANAUDOJIMAS GERESNIŲ GYVENIMO IR VERSLO SĄLYGŲ KAIME KŪRIMUI**			**4.1.1.; 4.1.3**
		Kodai	**Finansavimo šaltinis**	
5.1.2.1.	**Priemonė:** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“	LEADER-19.2-7	EŽŪFKP	4.1.3.
5.1.2.1.1.	- *veiklos sritis:* „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“	LEADER-19.2-7.2	EŽŪFKP	4.1.3.
5.1.2.2.	**Priemonė:** „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“	LEADER-19.2-SAVA-4	EŽŪFKP	4.1.3.; 4.1.1
5.1.3.	**III prioritetas: ŽUVININKYSTĖS VYSTYMAS IR REKREACINĖS ŽVEJYBOS PASLAUGŲ PLĖTRA**			**4.2.1.; 4.2.2**
		Kodai	**Finansavimo šaltinis**	
5.1.3.1.	**Priemonė:** „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“	BIVP-AKVA-3	EJRŽF	4.2.2
5.1.3.	**Priemonė:** „Sąlygų rekreacinei žvejybai sudarymas bei gerinimas“	BIVP-AKVA-SAVA-1	EJRŽF	4.2.1

6. VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais, EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis, EJRŽF konkrečiais tikslais ir uždaviniais									
6.1. EŽŪFKP dalis: VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis									
EŽŪFKP dalis									
VPS turinys	**ESIF teminiai tikslai**								
	1	10	3	3	5-6	4	8	9	2
	EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys								
	1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C
I prioritetas: PASLAUGŲ IR VIETOS PRODUKTŲ KŪRIMAS BEI GERINIMAS									
Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)								X	
Priemonė „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra“							X		
Priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas verslo, socialinio verslo kūrimo ir vystymo srityse“		X							
II prioritetas: VIETOS RESURSŲ PANAUDOJIMAS GERESNIŲ GYVENIMO IR VERSLO SĄLYGŲ KAIME KŪRIMUI									
Priemonė: „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“								X	
Veiklos sritis: „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“								X	
Priemonė: „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“								X	

6.2. EJRŽF dalis: VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir su EJRŽF konkrečiais tikslais ir uždaviniais								
VPS turinys	**ESIF teminiai tikslai**							
	3	8	3	3	6	8	3	3
	EJRŽF prioritetai ir konkretūs tikslai ir uždaviniai							
	8.1. 1.Ž	8.1. 2.Ž	8.1. 3.Ž	8.2. 1.Ž	8.2. 2.Ž	8.2. 3.Ž	8.3. 1.Ž	8.3. 2.Ž
III prioritetas: ŽUVININKYSTĖS VYSTYMAS IR REKREACINĖS ŽVEJYBOS PASLAUGŲ PLĖTRA								
Priemonė „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ (9.1.Ž)		X						
Priemonė „Sąlygų rekreacinei žvejybai sudarymas bei gerinimas“ (9.4.Ž)					X			

<table>
<tr><th colspan="4">7. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS</th></tr>
<tr><th colspan="2">Strateginio dokumento pavadinimas</th><th colspan="2">VPS sąsajos pagrindimas</th></tr>
<tr><td>7.1.</td><td>VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas

Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 m. strateginis plėtros planas (2011 m.)[93]</td><td colspan="2">Ignalinos rajono savivaldybės plėtros prioritetai, numatyti Ignalinos rajono savivaldybės 2011-2018 m. strateginiame plėtros plane (2011 m.) tampriai siejasi su Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategijos priemonėmis. Daugelis jų – netiesiogiai, tačiau nemaža dalis yra itin glaudžiai susiję. Daugiausiai sąsajų matome turizmo, socialinių paslaugų, smulkiojo verslo vystymo, infrastruktūros gerinimo srityse. Sąsajas su žuvininkystės sektoriumi galime matyti tik per bendrą verslo vystymo prioritetų atitiktį. Lentelėje pateikiama VPS sąsaja prioritetų bei priemonių/uždavinių lygiu:
<table>
<tr><th>Prioritetai, tikslai, uždaviniai</th><th>Pavadinimas</th><th>Su VPS susiję strateginio dokumento priemonės</th><th>Susijusių VPS prioritetai ir priemonių kodai</th></tr>
<tr><td>I PRIORITETAS.</td><td>TURIZMO PLĖTRA</td><td></td><td>I PRIORITETAS.</td></tr>
<tr><td>1.1. tikslas.</td><td>Vystyti turizmo infrastruktūrą ir paslaugas</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>1.1.1. uždavinys.</td><td>Rekonstruoti esamą ir vystyti naują turizmo infrastruktūrą</td><td>1.1.1.4., 1.1.1.5., 1.1.1.7., 1.1.1.8., 1.1.1.10., 1.1.1.13., 1.1.1.15., 1.1.1.17., 1.1.1.18</td><td>BIVP-AKVA-SAVA-1
LEADER-19.2-SAVA-5</td></tr>
<tr><td>1.1.2. uždavinys.</td><td>Kurti naujas turizmo paslaugas ir gerinti teikiamų paslaugų kokybę</td><td>1.1.2.2.</td><td>LEADER-19.2-SAVA-4</td></tr>
<tr><td>II PRIORITETAS.</td><td>ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA</td><td></td><td>I PRIORITETAS
II PRIORITETAS</td></tr>
<tr><td>2.2. tikslas.</td><td>Užtikrinti saugią socialinę aplinką</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2.2.1. uždavinys.</td><td>Skatinti socialinės atskirties mažinimą bei socialinės integracijos didinimą</td><td>2.2.1.3., 2.2.1.4., 2.2.1.5.</td><td>LEADER-19.2-SAVA-1</td></tr>
<tr><td>2.3. tikslas.</td><td>Gerinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2.3.2. uždavinys.</td><td>Tobulinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą</td><td>2.3.2.4</td><td>LEADER-19.2-SAVA-1</td></tr>
<tr><td>2.3.4. uždavinys.</td><td>Plėtoti teritoriškai subalansuotą socialinę kultūrinę infrastruktūrą</td><td>2.3.4.1., 2.3.4.2., 2.3.4.3., 2.3.4.4.</td><td>LEADER-19.2-7.2
LEADER-19.2-SAVA-4</td></tr>
<tr><td>III PRIORITETAS.</td><td>VERSLO PLĖTRA</td><td></td><td>I PRIORITETAS.
III PRIORITETAS</td></tr>
<tr><td>3.1. tikslas.</td><td>Gerinti ekonominę aplinką ir skatinti investicijas</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3.1.1. uždavinys.</td><td>Sudaryti palankią aplinką</td><td>3.1.1.1., 3.1.1.2., 3.1.1.3.</td><td>LEADER-19.2-SAVA-5</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

[93] *http://www.lyderio.lt/uploads/files/ignalinos.pdf*

			investicijoms		BIVP-AKVA-3
		3.1.3. uždavinys.	Stiprinti rajono pramonės potencialą	3.1.3.1., 3.1.3.2., 3.2.1.1	LEADER-19.2-SAVA-5 BIVP-AKVA-3
		IV PRIORITETAS.	**APLINKOS IR KAIMO VIETOVIŲ PLĖTRA**		II PRIORITETAS III PRIORITETAS
		4.1. tikslas.	**Užtikrinti inžinerinio aprūpinimo sistemų atnaujinimą ir plėtrą**		
		4.1.1. uždavinys.	Sudaryti sąlygas kurti ilgalaikę plėtrą skatinančią infrastruktūrą	4.1.1.4., 4.1.1.5.	LEADER-19.2-7.2
		4.1.2. uždavinys.	Plėsti, modernizuoti ar renovuoti inžinerinius tinklus, plėtoti atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą	4.1.2.1.	LEADER-19.2-7.2
		4.3. tikslas.	**Užtikrinti patogią ir sveiką aplinką**		
		4.3.2. uždavinys.	Gerinti rekreacinių išteklių būklę ir didinti jų prieinamumą	4.3.2.2., 4.3.2.3.	BIVP-AKVA-SAVA-1
		4.3.3. uždavinys.	Renovuoti visuomeninės paskirties pastatus, daugiabučius namus, plėtoti socialinį būstą, gerinti gyvenamąją ir viešąją aplinką	4.3.3.8	LEADER-19.2-7.2
		4.4. tikslas.	**Žemės ūkio ir kaimo plėtra**		
		4.4.1. uždavinys.	Užtikrinti darnų, ekologiškai subalansuotą kaimo vietovių vystymą	4.4.1.3., 4.4.1.4	LEADER-19.-SAVA-5 BIVP-AKVA-SAVA-1
7.2.	VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas **Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. planas**[94] (2013 m.) su atnaujinimais, kuriems Utenos regiono plėtros taryba pritarė 2015 m. rugsėjo 15 d..	Dvisektorė Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategija 2014-2020 m. nemaža dalimi siejasi su Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. planu. Glaudžiausios sąsajos matomos infrastruktūros kokybės gerinimo, smulkiojo verslo skatinimo, nevyriausybinių organizacijų veiklos gerinimo bei kultūros plėtojimo srityse. Žuvininkystės sektorius Utenos regiono plėtros plane nėra akcentuojamas ir yra integruotas į verslo, ekonomikos skatinimo tikslus. Lentelėje nurodome sąsajas su VPS prioritetų lygmeniu ir priemonių lygmeniu:			
		Prioritetai, tikslai, uždaviniai	**Pavadinimas**	**Su VPS susiję strateginio dokumento priemonės**	**Susiję VPS prioritetai ir priemonių kodai**

[94] *http://www.lietuvosregionai.lt/wp-content/uploads/2013/05/2014-2020-planas-1-3.pdf*

		1 PRIORITETAS. SANGLAUDĄ REGIONE	**DIDINTI TERITORINĘ**			II PRIORITETAS
		1.01 Tikslas.	GYVENAMOSIOMS VIETOVĖMS (TIKSLINĖMS TERITORIJOMS) BŪDINGŲ PROBLEMŲ SPRENDIMAS, DIDINANT KONKURENCINGUMĄ, EKONOMIKOS AUGIMĄ IR GYVENAMOSIOS VIETOS PATRAUKLUMĄ			
		1.01.03. Uždavinys.	Kompleksiškai atnaujinti mažiau kaip 1 tūkst. gyventojų turinčių miestų, miestelių ir kaimų (iki 1 tūkst. gyv.) viešąją infrastruktūrą (taikant kaimo plėtros politikos priemones)	1.01.03.01; 1.01.03.04	1.01.03.02;	LEADER-19.2-7.2
		2 PRIORITETAS.	**INTEGRALI EKONOMIKA**			I PRIORITETAS. II PRIORITETAS
		2.01 Tikslas.	TURIZMO PASLAUGŲ IR INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA			
		2.01.01. Uždavinys.	Rekonstruoti esamą ir vystyti naują turizmo ir sporto infrastruktūrą	2.01.01.01; 2.01.01.03; 2.01.01.10	2.01.01.02;	LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4
		2.01.02 Uždavinys	Gerinti saugomų teritorijų ir kultūros paveldo objektų panaudojimą turizmo plėtrai	2.01.02.01; 2.01.02.02		
		2.02. Tikslas.	DARNAUS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO SKATINIMAS			
		2.02.01. Uždavinys	Plėtoti tvarią šilumos energijos, vandens tiekimo, nuotekų šalinimo ir atliekų tvarkymo sistemą	2.02.01.05		LEADER-19.2-7.2
		2.03. Tikslas.	VERSLO IR INVESTICIJŲ SKATINIMAS BEI PRAMONĖS POTENCIALO SKATINIMAS.			
		2.03.04. Uždavinys.	Sukurti verslo plėtros ir užimtumo didinimo paskatų sistemą	2.03.04.01; 2.03.04.02		LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-5
		2.04. Tikslas.	ŽEMĖS ŪKIO, KAIMO PLĖTRA IR KAIMO BENDRUOMENIŲ SKATINIMAS			
		2.04.01.Uždavinys.	Gerinti gyvenimo kokybę ir plėtoti veiklą kaime, išnaudojant vietinius išteklius	2.04.01.01; 2.04.01.04; 2.04.02.03; 2.04.02.06	2.04.01.02; 2.04.01.06; 2.04.02.05;	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-5

		2.04.02. Uždavinys.	Stiprinti ir remti kaimo bendruomenes, skatinti jų veiklos iniciatyvas įgyvendinant kaimo plėtros strategijų nuostatas	2.04.02.01; 2.04.02.02	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-4 LEADER-19.2-7.2
		3. PRIORITETAS.	**GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS**		I PRIORITETAS II PRIORITETAS
		3.01. Tikslas	MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ IR KŪRYBIŠKUMO SKATINIMAS		
		3.01.03. Uždavinys	Skatinti kūrybiškumą ir dalyvavimą kūrybinėje veikloje	3.01.03.01	LEADER-19.2-SAVA-4 LEADER-19.2-SAVA-4
		3. 02. Tikslas.	VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ PRIEINAMUMO DIDINIMAS		
		3.02.04. Uždavinys.	Plėtoti kultūros paslaugas ir infrastruktūrą	3.02.04.02; 3.02.04.04	LEADER-19.2-SAVA-4
		3.03 Tikslas.	BENDRUOMENIŲ IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ VAIDMENS DIDINIMAS		
		3.03.01. Uždavinys.	Gerinti sąlygas bendruomenių ir NVO veiklai	3.03.01.02; 3.03.01.03; 3.03.01.04; 3.03.01.05; 3.03.01.08; 3.03.02.02	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-7.2
		Atnaujintame Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. plane, kuriam Utenos regiono plėtros taryba pritarė 2015 m. rugsėjo 15 d. atsiranda uždavinys „Skatinti bendruomeninį-socialinį verslą“, kuris glaudžiai siejasi su šios VPS priemone LEADER-19.2-SAVA-1. Vadovaujantis Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, atrankos taisyklių, patvirtintų LR Žemės ūkio ministro 2015 m. gegužės 4 d. įsakymo Nr. 3D-343 19.9 punktu, IRVVG, rengdama VPS informavo susijusius su VVG teritorija Utenos regiono plėtros tarybos narius apie rengiamą dokumentą ir raštu (registruotu paštu) Regiono plėtros tarybai pateikė visuotinio susirinkimo patvirtintą VPS. *<u>Pridedama:</u> dokumentų, įrodančių VPS pateikimą Regionų plėtros tarybai raštu, kopijos.*			
7.3.	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	ES Baltijos jūros regiono strategija yra pirmoji Europos Sąjungos vidaus regioninė strategija. ESBJRS prisideda prie pagrindinių Europos Sąjungos politikos tikslų įgyvendinimo ir stiprina regiono integraciją. Strategiją įgyvendina 8 Europos Sąjungos valstybės (Švedija, Danija, Estija, Suomija, Vokietija, Latvija, Lietuva ir Lenkija). Įgyvendinant ESBJRS			

	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija[95], (2009 m.)	yra siekiama trijų pagrindinių tikslų – išgelbėti jūrą, suvienyti regioną ir padidinti jo gyventojų gerovę. ES Baltijos jūros regiono strategija yra pateikiama kaip komunikatas ir veiksmų planas, kuriame išdėstyta 17 prioritetinių sričių, 5 horizontalūs veiksmai ir apie 90 prioritetinių projektų. Vertinant VPS sąsajas su ESBJRS tikslais ir uždaviniais, galime teigti, kad strateginiai dokumentai plačiąja prasme siejasi nemaža dalimi, nes vietos strategija siekia dalies panašių tikslų lokalesniame teritoriniame kontekste: - Glaudžiausius ryšius su VPS matome ESBJRS 2.3 uždavinyje – Sujungti žmones regione (kuriuo skatinama tinklaveika įvairiausiose srityse). Jis siejasi su Leader programa, skatinančia vietos plėtrą per partnerystę tarp sektorių (Atitinka VPS priemonės LEADER-19,2-SAVA-7.2, LEADER-19.2-SAVA-1, LEADER-19.2-SAVA-4). - Prioritetų lygiu VPS I ir II prioritetai siejasi su 3 tikslu – Didinti gerovę. - VPS siejasi su ESBJRS turizmo ir kultūros prioritetinėmis sritimis. (Atitinka VPS priemonės LEADER-19,2-SAVA-5 ir LEADER-19.2-SAVA-4).
7.4.	**Strategija „Lietuva 2030“[96]**	Svarbu apžvelgti Ignalinos rajono VPS sąsajas su nacionaline strategija „Lietuva 2030“, kurios rengimo procese dalyvavo IRVVG vadovė Ligita Smagurauskienė. Nacionalinės pažangos programos rengimu rūpinosi 7 tarpinstitucinės darbo grupės. Jas sudarė atstovai iš ministerijų, įgyvendinančių agentūrų, taip pat socialiniai, ekonominiai ir regioniniai partneriai. NPP rengimas buvo paremtas visuomenės įtraukimu, ekspertų dalyvavimu ir plačių diskusijų rezultatais. Strategija „Lietuva 2030“ pristato viziją, kaip Lietuva turėtų atrodyti 2030 metais, siekiant ilgalaikių tikslų suformuotas dokumentas „2014-2020 metų Nacionalinės pažangos programa“ (NPP). Šiame dokumente suformuluoti tikslai, kuriuos siekiame įgyvendinti iki 2020 metų, taip nuosekliai artėjant prie mūsų šalies vizijos. VPS siejasi su šiais NPP prioritetais ir tikslais: 2 prioritetas: Veikli ir solidari visuomenė siejasi su VPS I prioritetu. 2.1. tikslas. Didinti gyventojų gerovę ir socialinę aprėptį (Siejasi su VPS LEADER-19.2-SAVA-1, LEADER-19.2-SAVA-5); 2.2. tikslas. Didinti bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį (Siejasi su VPS LEADER-19.2-SAVA-1) 2.3. tikslas. Didinti gyventojų kokybišką užimtumą (Siejasi su VPS LEADER-19.2-SAVA-1, LEADER-19.2-SAVA-5) 3 prioritetas: Ekonominiam augimui palanki aplinka siejasi su I ir III VPS prioritetais, priemonių lygmeniu siejasi su VPS LEADER-19.2-SAVA-1, LEADER-19.2-SAVA-5, BIVP-AKVA-3) 3.1. tikslas. Sukurti palankias sąlygas verslumui ir darniai verslo plėtrai (Siejasi su VPS LEADER-19.2-SAVA-1,

[95] *www.baltijosjurosregionas.lt*
[96] *www.lietuva2030.lt*

		LEADER-19.2-SAVA-5, BIVP-AKVA-3) 3.4. tikslas. Didinti teritorinę sanglaudą regionuose (Siejasi su visomis VPS priemonėmis). 4 prioritetas. Į aukštą pridėtinę vertę orientuota integrali ekonomika. Siejasi su I ir III VPS prioritetais 4.2. tikslas. Skatinti verslo produktyvumą ir inovatyvaus verslo plėtrą. (Siejasi su VPS LEADER-19.2-SAVA-1, LEADER-19.2-SAVA-5, BIVP-AKVA-3)

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	
LEADER metodo principai	
8.1.	**Teritorinis principas:**
8.1.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Teritorinis principas – vienas iš svarbiausių LEADER metodo visumą apimančių principų – į vietovę orientuota vietos plėtros strategija. IRVVG teritorija (remiantis į vietovę orientuotu principu) tikslinė kaimo plėtos politikos įgyvendinimo vietovė: nedidelė, vienalytė, socialiai nesusiskaidžiusi teritorija, siejama bendrų tradicijų, vietos ypatumų, kurioje vyrauja siejantis bendrumo jausmas ar bendri poreikiai ir lūkesčiai. Tokioje teritorijoje galima lengviau nustatyti vietos pranašumus ir trūkumus, pavojus ir galimybes, vidinį potencialą ir didžiausias tvariojo vystymosi kliūtis. Tai suteikia galimybę pasirinkti faktinius poreikius ir vietos konkurencinius pranašumus tiksliau atitinkančią veiklą. Įgyvendinant LEADER, būtent vietos savitumai sudaro konkurencingos, patrauklios vietovės plėtrą. *Identifikuojant ilgalaikei vietos plėtrai svarbiausias problemas ir išteklius jai spręsti, nustatant VVG teritorijos socialinių ryšių, bendros istorijos, išskirtinumo ir identiteto įtaką vietos bendruomenės bendram požiūriui į ilgalaikę VVG teritorijos plėtrą, VPS rengimo procese atsižvelgėme šiuos teritorinio principo aspektus:* - **Informacijos decentralizavimas.** Informacijos sklaida ir jos surinkimas turi tolygiai apimti visą IRVVG teritoriją (informacijos sklaidos priemonės, jos surinkimo priemonės buvo decentralizuotos dešimtyje seniūnijų); - **Teritorinis pasiekiamumas**. VPS rengimo laikotarpiu buvo organizuojami renginiai visose rajono seniūnijose, spausdinta informacija, popierinės anketos, lankstinukai skleidžiami po seniūnijas, kaimo organizacijas. Kadangi kai kurios kaimo vietovės nutolę nuo rajono centro, gyventojams buvo sudaryta galimybė vietose dalyvauti VPS rengimo procese. - **Teritorinis identitetas**. Renginių seniūnijose metu kiekviena seniūnija identifikavo savo SSGG, investicinius, vystymo poreikius, išskirtinumą rajono, regiono kontekste ir bendrus IRVVG teritorijos požymius. *Vietos bendruomenės susitelkimą bendriems tikslams* 2014–2020 m. laikotarpiu gerai atspindi pačios IRVVG teritorinė organizacija: asociacija vienija narius iš visos teritorijos, t.y, kiekvienoje seniūnijoje yra IRVVG narių, taip pat yra skėtinių organizacijų, kurių nariai išplitę visoje Ignalinos rajono teritorijoje. Pakankamai tolygi teritorinė IRVVG narių, dalyvaujančių VPS rengime, aprėptis ir IRVVG viešinimo ir renginių organizavimo veiksmai, decentralizuoti seniūnijų lygmeniu sudarė pakankamas sąlygas teritorinio principo laikymosi užtikrinimui rengiant strateginį dokumentą. *<u>Pridedama</u>: IRVVG narių teritorinio pasiskirstymo lentelė 2015 m.*
8.1.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: Teritorinio principo laikymasis VPS įgyvendinimo metu – vienas svarbiausių sėkmę lemiančių faktorių. Įgyvendindami strategiją laikysimės šių nuostatų: - **Informacija** apie Leader programos galimybes IRVVG teritorijoje turi tolygiai pasiekti visos teritorijos gyventojus. Šiuo tikslu naudosime įvairias informacijos sklaidos priemones, pasitelksime seniūnijų bei IRVVG narių, kurie pasiskirstę visoje Ignalinos rajono teritorijoje, pagalbą. - **Grįžtamasis ryšys**. IRVVG turi nuolat domėtis ir sekti potencialių pareiškėjų ketinimus rengti projektus ir gerinti jiems informavimo, konsultavimo, mokymo, praktinės pagalbos

prieinamumą. Individualių konsultacijų bei tikslinių renginių metu numatoma apklausti potencialius pareiškėjus skirtingose VVG teritorijos seniūnijose prieš kiekvieną kvietimą teikti paraiškas finansavimui gauti.

- **Bendradarbiavimas**. *Skatinti vietos interesų grupių bendradarbiavimą ir veikimą kartu ir užtikrinant integruotą VVG teritorijos plėtrą.* Šią nuostatą užtikrina IRVVG sandaros ir valdymo principai, suburiantys skirtingų sektorių atstovus bendrai veiklai (nuo renginių iki bendrų projektų).
- **Išskirtinumas.** Siekiant užtikrinti *VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimą teritorijos didesnės pridėtinės vertės kūrimą* konsultacijų, renginių metu, skatinsime pareiškėjus tinkamai juos identifikuoti rengiant konkurencingus projektus.
- **Teritorinė aprėptis.** IRVVG nariai pasiskirstę bemaž tolygiai visoje teritorijoje, todėl visose organizacijos veiklose ir klausimuose, sprendžiamuose visuotiniame narių susirinkime, atstovaujami net atokiausių VVG teritorijos vietovių interesai.

8.2. **„Iš apačios į viršų“ principas:**

8.2.1. principo laikymasis rengiant VPS:

IRVVG rengdama Strategiją visuose etapuose laikėsi principo „iš apačios į viršų“, kuriuo suteikiama galimybė vietos organizacijoms ir gyventojams dalyvauti formuojant ir įgyvendinant vietos politiką, priimti sprendimus, tiesiogiai lemiančius jų gyvenimo kokybę, patiems inicijuoti permainas kaimo vietovėse ir aktyviai jas įgyvendinti. Šiuo principu paremta kaimo ir žuvininkystės plėtros strategija geriau atspindi realią kaimo padėtį ir lūkesčius, ji tampa priimtinesnė ir suprantamesnė kaimo gyventojams. Suprasdami, kad principas reikalauja įtraukti gyventojus, bendruomenines organizacijas, kitas NVO, taip pat kitus pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus, skatinti juos dalyvauti priimant ir įgyvendinant kaimo vietovės pokyčių valdymo strateginius sprendimus mes vadovavomės principo „iš apačios į viršų“ raiškos požymiais, kad suplanuotume ir realizuotume konkrečius veiksmus rengdami VPS*:*[97]

Nr.	Principo raiškos požymis	Realizacijos būdas/veiksmas	Strategijos rengimo etapas
1.	Gyventojų poreikių ir galimybių tyrimas bei analizė	Anketavimas, Focus grupės, darbo grupės seniūnijose, nestruktūruoti interviu akis į akį, fragmentinis projektų idėjų tyrimas, vieno atvejo tyrimai. *2.2 dalyje pateikiamas metodikos aprašymas*	*Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG;* *Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus;* *Nustatant VPS prioritetus;* *Pasirenkant VPS priemones, veiklos sritis;* *planuojant VPS įgyvendinimo etapus; finansinius išteklius.*
2.	Kaimo plėtros veikėjų įtraukimas į sprendimų rengimą, priėmimą	IRVVG valdyba, visuotinis narių susirinkimas, focus grupės, darbo grupės seniūnijose.	*Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus;* *Nustatant VPS prioritetus;* *Pasirenkant VPS priemones, veiklos sritis;*
3.	Vietos gyventojų dalyvavimas	Visuose VPS rengimo etapuose gyventojai turėjo teisę dalyvauti sau patogiu būdu ir išreikšti savo nuomonę	Visuose etapuose
4.	Vietos gyventojų	Informacijos sklaida renginių	Visuose etapuose

[97] *ISSN 1822-6760. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2011. Nr. 4 (28). Research papers. PRINCIPO „IŠ APAČIOS Į VIRŠŲ“ RAIŠKA RENGIANT, PRIIMANT IR ĮGYVENDINANT KAIMO VIETOVIŲ POKYČIŲ VALDYMO STRATEGINIUS SPRENDIMUS Vilma Atkočiūnienė, Rasa Vaišnoraitė Aleksandro Stulginskio universitetas*

	informavimas, vietos plėtros veikėjų komunikacija	metu, per seniūnijas, kaimo organizacijas, skelbimai, elektroniniu būdu (FB, elektroniniai laiškai, naujienlaiškiai, straipsniai tinklapiuose ir kt).	
5.	Vietos gyventojų konsultavimas / konsultavimasis	VPS rengimo laikotarpiu (nuo 2014 m. II pusmečio iki 2015 m. rugsėjo gyventojai buvo konsultuojami biure, vietose, seniūnijose, taip pat galėjo išsakyti savo nuomonę.	Visuose etapuose
6.	Orientacija į tikslines (prioritetines) grupes ir jų poreikius	Focus grupės	*Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG;* *Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus;* *Nustatant VPS prioritetus;* *Pasirenkant VPS priemones, veiklos sritis;*
7.	Lokalumas – vietovės vystymosi prioritetai	VPS rengiama atsižvelgiant į Ignalinos rajono ir jo kaimiškųjų vietovių specifiką ir gyventojų poreikius	*Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG;*
8.	Atsakomybės pasidalijimas	Rengdami VPS įtraukėme tikslines grupes ir jų atstovus į sprendimų priėmimą	*Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus;* *Nustatant VPS prioritetus;* *Pasirenkant VPS priemones, veiklos sritis;*
9.	Horizontali partnerystė tarp vietovėje veikiančių institucijų.	Organizuodami Strategijos rengimo procesą bendradarbiavome su įvairiomis institucijomis ir skatinome jas burtis bendrai veiklai, bendrų sprendimų, poreikių identifikavimui	*Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG;* *Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus;* *Nustatant VPS prioritetus;* *Pasirenkant VPS priemones, veiklos sritis;*
10.	Prioritetas vietos ištekliams – dominuoja endogeninės plėtros modelis.	Identifikavome kaimo vietovėms būdingus konkrečius išteklius ir galimybę juos panaudoti, kad sukurtume kokybinius kaimo plėtros pokyčius ateityje.	*Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG;*

Kaimo vietovių pokyčių valdymas priklauso nuo vietos plėtros veikėjų vertybių, „iš apačios į viršų“ kylančių iniciatyvų, strategavimo gebėjimų, kuriuos sudaro į strateginių sprendimų priėmimo procesą įsitraukę visi plėtros veikėjai.

8.2.2. principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Suprasdami, kad principas „iš apačios į viršų“ yra kertinis Leader metodo principas, įgyvendindami VPS į atskirus VPS įgyvendinimo procesus įtrauksime bendruomenines organizacijas, kitas NVO, taip pat kitus pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus. Lentelėje patiekiami principo „iš apačios į viršų“ raiškos požymiai, jų realizacijos būdai ar veiksmai tam tikruose VPS įgyvendinimo etapuose:

Nr.	Principo raiškos požymis	Realizacijos būdas/veiksmas	Strategijos įgyvendinimo etapas
1.	Kaimo plėtros veikėjų įtraukimas į	IRVVG valdyba, visuotinis narių susirinkimas, darbo grupės.	*Rengiant ir tvirtinant kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją;*

		sprendimų rengimą, priėmimą ir įgyvendinimą		*kviečiant teikti vietos projektų paraiškas;* *tvirtinant vietos projektus;* *pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus ir vykdant stebėseną;* *vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas.*
	2.	Vietos gyventojų dalyvavimas	Visuose VPS įgyvendinimo etapuose vietos gyventojai kviečiami aktyviai dalyvauti (nuomonė, mokymai, projektų rengimas ir įgyvendinimas ir pan.).	*Rengiant ir vykdant vietos projektus*
	3.	Vietos gyventojų informavimas, vietos plėtros veikėjų komunikacija	Informacijos sklaida renginių metu, per seniūnijas, kaimo organizacijas, skelbimai, elektroniniu būdu (FB, elektroniniai laiškai, naujienlaiškiai, straipsniai tinklapiuose ir kt). IRVVG reprezentacija Lietuvos ir tarptautiniame kontekste.	*Visuose etapuose*
	4.	Vietos gyventojų konsultavimas / konsultavimasis	VPS rengimo ir įgyvendinimo laikotarpiu gyventojai konsultuojami IRVVG biure, seniūnijose, vietose.	*Visuose etapuose*
	5.	Orientacija į tikslines (prioritetines) grupes ir jų poreikius	Specialūs renginiai vietose atsižvelgiant į gyventojų poreikius (pvz. informacija apie vietos projektų rengimo aktualijas atokioje bendruomenėje ar jaunimo organizacijoje)	*Vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas.*
	6.	Atsakomybės pasidalijimas	Įgyvendinant VPS įtrauksime visų sektorių atstovus į veiklas ir sprendimų priėmimo procesą	*Rengiant ir tvirtinant kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją;* *tvirtinant vietos projektus;* *pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus ir vykdant stebėseną;*
	7.	Horizontali partnerystė tarp vietovėje veikiančių institucijų.	Skatinsime institucijas burtis bendrai veiklai	*Rengiant ir įgyvendinant vietos projektus*
8.3.	**Partnerystės principas:**			
8.3.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Partnerystės kaimo regionuose yra pagrindiniai veikėjai, diegiantys naujoves. Siekiant inicijuoti naujoves bei struktūrinius pokyčius kaimo regionuose, reikia pereiti nuo buvimo veikėju prie buvimo partneriu. Partnerystė tampa kaimo vietovių darnios plėtros atspirties taškas, nes būti partneriu, t. y. ko nors dalimi, – tai kurti bendras strategijas Partnerystė reikalinga: – suvienyti atskiras kaimo gyventojų grupių (kaimo bendruomenės, verslo ir viešojo sektoriaus atstovų) iniciatyvas vietos problemoms spręsti; – užtikrinti ryšius tarp atskirų kaimo plėtros veikėjų; – skatinti naują požiūrį į vietos išteklių (gamtinių, materialinių finansinių ir žmogiškųjų) naudojimą; – lanksčiai valdyti vietovės specifikai pritaikytą kaimo plėtrą[98]			

[98] *PROGRAMOS „LEADER“ IR ĮTEMDIRBIŲ MOKYMO METODIKOS CENTRAS VIETOS VEIKLOS GRUPIŲ VADYBOS, ĮGYVENDINANT VIETOS PLĖTROS STRATEGIJAS, STIPRINIMAS Metodinė medžiaga Parengė Erika Ribašauskienė Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto Kaimo plėtros skyriaus tyrėja, LEADER metodo ekspertė, konsultantė Kaunas, 2010*

<table>
<tr><td></td><td>IRVVG – organizacija, griežtai besilaikanti partnerystės principų tiek kasdieninėje veikloje, tiek valdyme. IRVVG sudarė kolegialų valdymo organą, turintį teisę priimti sprendimus dėl projektų (įskaitant VPS) įgyvendinimo atstovaujamoje teritorijoje pagal KPP priemonę „LEADER“ ir ŽVP priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, kuris susideda iš 15 narių, atstovaujančių skirtingiems sektoriams:
- pilietinei visuomenei (dvisektorės VVG teritorijoje įsteigtoms ir veikiančioms kaimo, žvejybos bei akvakultūros bendruomeninėms organizacijoms, kitoms NVO, jaunimo organizacijoms) – ne mažiau kaip 35 proc. ir ne daugiau kaip 49 proc. narių;
- verslui (dvisektorės VVG teritorijoje įsteigtoms ir veikiančioms labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms, įskaitant veikiančias žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo srityje, ūkininkams, verslinę žvejybą ar kitą verslą plėtojantiems fiziniams asmenims – iki 35 proc. narių. Iš jų - 2 nariai yra žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo atstovai;
- vietos valdžiai (savivaldybei) – iki 30 proc. narių.

VPS rengimo metu vyko bendri visų sektorių renginiai, kuriuose buvo aptariamos Strategijos rengimo aktualijos, taip pat vyko atskirų sektorių Focus grupių susitikimai (jaunimas, valdžia, verslas, žuvininkystė, bendruomenės).</td></tr>
<tr><td>8.3.2.</td><td>principo laikymasis įgyvendinant VPS:

Partnerystės principo taikymo ES struktūrinės paramos procese gairėse numatyti penki pagrindiniai principai, kuriais siekiama grįsti partnerystės principo įgyvendinimą Lietuvoje. Įgyvendindami VPS mes, vadovaudamiesi šiais principais atliksime tokius veiksmus:

<table>
<tr><th>Partnerystės principas</th><th>Principo laikymaisis įgyvendinant VPS</th></tr>
<tr><td>Atvirumo</td><td>procese dalyvaus pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios, žuvininkystės sektorių atstovai.</td></tr>
<tr><td>Įtraukimo</td><td>partneriai įtraukti į paramos proceso etapus: planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo;</td></tr>
<tr><td>Skaidrumo</td><td>partneriams pateikiama visa informacija, kuri jiems reikalinga efektyviam dalyvavimui procese</td></tr>
<tr><td>Efektyvumo</td><td>partneriai į procesą įtraukiami savo kompetencijos srityse, laiku, jiems tinkamomis formomis ir dėl esminių kausimų</td></tr>
<tr><td>Tarpusavio atsakomybės</td><td>partnerystė grindžiama abipusiu pasitikėjimu ir įsipareigojimu siekti maksimaliai efektyvaus paramos panaudojimo, visų partnerių indėlis yra pripažįstamas ir vertinamas.</td></tr>
</table>

IRVVG patirtis rodo, kad skirtingų sektorių partneriams dirbant bendrai, išryškėja daug praktinių aspektų, kuriuose jie gali vieni kitiems padėti, apie kuriuos nė nenumanė dirbdami atskirai, kyla naujų bendradarbiavimo idėjų, todėl mūsų VVG siekia, kad kuo įvairesnis kaimo plėtros dalyvių ratas imtųsi bendrų veiklų. Vadovaudamasi šia patirtimi įgyvendindami VPS bursime partnerius bendroms veikloms tiek Strategijos įgyvendinimo kontekste, tiek ir kituose projektuose, renginiuose, mokymuose.</td></tr>
<tr><td>8.4.</td><td>Inovacijų principas:</td></tr>
<tr><td>8.4.1.</td><td>principo laikymasis rengiant VPS:

Inovacijos – vienas pagrindinių programos Leder principų. Novatoriškos, pavyzdinės, perduodamos priemonės, skatinančioms naujus kaimo plėtros procesus. Inovacijas suprantame kaip naujoves visose gyvenimo srityse (nuo techninių, metodinių, socialinių ar kitokių). Mūsų VPS, teritorijoje inovacija suprantama ne tik kaip revoliucinė naujovė Pasaulio kontekste. Vietos lygiu inovacija laikome ir anksčiau toje vietovėje neįprastą dalyką, metodą, novatoriška laikome ir tą veiklą, kuri</td></tr>
</table>

	sukelia daugiklio efektą ir atveria ilgalaikes perspektyvas. Rengdami VPS laikėmės ir įgyvendindami planuojame laikytis šių inovacinių principų[99]: - **Iš naujo įvertinti tai ką turime** ir ko nesame iki šiol panaudoję. Patirtis, ištekliai, veikėjai panaudojami naujais būdais, vertinant naujas galimybes, pasikeitusią situaciją. - **Identifikuoti ir prisiimti atsakomybę** keičiant keičiantis ir eksperimentuojant. - **Tinkamai ir laiku reaguoti** į kaimo vietovės poreikius ir konteksto pokyčius. - Rengiant VPS, IRVVG vadovė atstovavo Lietuvos VVG tinklui Briuselyje vykusiame renginyje, kur Europos kaimo vystymo organizacijų bendruomenė susirinko aptarti patirties, įgytos įgyvendinat LEADER programą kaimo vietovėse. Per pastaruosius šešerius periodo metus gauta patirtimi dalijosi daugiau kaip 200 vietos veiklos grupių, kaimo organizacijų tinklų, valdžios institucijų atstovų iš įvairių Europos Sąjungos šalių. Renginio tikslas – mokantis iš praeities pasirengti ateičiai – naujajam 2014–2020 m. programavimo periodui. Renginio akcentai, kuriais siūloma vadovautis planuojant naująjį laikotarpį: bendradarbiavimo ir patirties, net ir prastos, svarba, tinklaveika ir socialines inovacijas. **„Socialinės inovacijos – svarbiau už technologines“.** Pastarųjų metų pokyčiai kaimo vietovėse akivaizdūs, tačiau kaimas keičiasi įvairiais aspektais. Nors socialiniai pokyčiai lėtesni ir ne tokie akivaizdūs kaip technologiniai, tačiau investuojant į naujoves socialinėje srityje ilgainiui tikimasi pasiekti daug geresnių rezultatų[100].Šiais akcentais vadovaujantis kurta Dvisektorė Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategija 2014-2020 m. Rengiant VPS buvo naudojami veiksmai, skatinantys identifikuoti ir naudoti inovacijas: - Renginių metu skatinome dalyvius žvelgti į situaciją nauju rakursu, ieškoti netikėtų aspektų (nuo SSGG formulavimo iki projektinių idėjų generavimo). - Naudojome kaimo gyventojams naujus techninius metodus: elektroninį anketavimą, išmaniuosius telefonus informacijos tikslinimui vietose, naujoviškus darbo grupėse metodus (reitinguojant priemones ir pan.). - Novatoriška rengiant VPS yra tai, kad bendram rezultatui pasiekti bendradarbiaujama su aukštos kvalifikacijos nacionalinių institucijų ir organizacijų ekspertais: - Konsultacijos su Lietuvos inovacijų centro ekspertais, - Konsultacijos su Žinių ekonomikos forumo ambasadoriais. - Konsultacijos su Lietuvos socialinių tyrimų centru. Dalyvaudami renginiuose Lietuvoje ir užsienyje tyrėme *kitose vietovėse esančias inovacijas, kurios galėtų arba turėtų būti taikomos VVG teritorijoje,* sėmėmės įkvepiančios patirties, kurią renginių, konsultacijų metu pateikiame potencialiems pareiškėjams, skatiname juos mąstyti „out of box“, pažvelgti į situaciją naujai, ne tik vietos, bet it regioniniame ar nacionaliniame kontekste. Keičiant matymo kampą idėjos transformuojasi, tampa drąsesnės, realistiškesnės. Siekėme, kad inovatyvus požiūris atsispindėtų Dvisektorėje Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategijoje 2014-2020 m.
8.4.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: *Numatomos novatoriškos bendradarbiavimo formos įgyvendinant VPS:* Glaudžiai bendradarbiaujame su Lietuvos inovacijų centru, Žinių ekonomikos forumu (IRVVG vadovė – žinių ekonomikos ambasadorė Ignalinos rajone), todėl turime galimybę pasikviesti kompetentingų specialistų į renginius, ar nemokamoms konsultacijoms. Įgyvendindami VPS numatome organizuoti tikslinius informacijos sklaidos, motyvavimo renginius bei konsultacijas kartu su vietos, šakinių, nacionalinių institucijų bei organizacijų atstovais, aukštos kvalifikacijos specialistais.

[99] *Innovation and Rural Development, The Observatory Dossiers No 2, 1997, European Observatory Leader*

[100] *Straipsnis „Lietuvos kaimų ateitis – socialinės inovacijos“. www.ignalina.lt Ligita Smagurauskienė, 2014 06 05*

	Planuojami inovacijų diegimo sprendimai įgyvendinant VPS: - veiklos inovacijų (VPS numatytos paramos kryptys skatins socialines inovacijas VVG teritorijoje, kaip kad pavyzdžiui NVO socialinio verslo atsiradimas. Tikimasi, kad VPS orientacija į verslumo, mąstymo ir veiksmų pokyčių skatinimas turės įtakos gyvenimo kokybės gerėjimui IRVVG teritorijoje).produktų ir paslaugų inovacijų (VPS priemonėje „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra“ planuojame taikyti atrankos kriterijų „projektas yra inovatyvus (Ignalinos rajono kontekste), tokiu būdu tikimės išplėsti kuriamų ir parduodamų paslaugų ir produktų įvairovę, kuri būtų naudinga ne tik vietos bendruomenei bet ir atvykstantiems turistams., - strateginių inovacijų. VPS apima 3 inovacijų strategijos pasirinkimo komponentus: 1. Produktą ir rinką; 2. Augimo vektorių (naujų produktų ir rinkų plėtros augimas); 3. Konkurencinį pranašumą. Kadangi didžioji lėšų dalis VPS nukreipta į verslo vystymą, pasirinktos būtent šios strateginės kryptys. - valdymo inovacijų, sistemos struktūrą diktuoja teisės aktai, kuriais VVG vadovaujasi, todėl valdymo inovacijų įgyvendinant VPS nenumatoma. Imsimės veiksmų, siekiant paskatinti inovacijų kūrimą, diegimą ir sklaidą:: - vietos projektų atrankos metu (VPS priemonėje „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra“ planuojame taikyti atrankos kriterijų „projektas yra inovatyvus (Ignalinos rajono kontekste); - inovatyvių vietos projektų įgyvendinimo metu ir juos įgyvendinus, skleidžiant informaciją apie projektą bus akcentuojamas inovatyvumo aspektas. Vietos projektų atrankos ir įgyvendinimo metu administracija diegs ir taikys technologines, elektronines naujoves, ką daugelį metų nuolat daro kasdienėje savo veikloje: nauji prezentacijos, duomenų apdorojimo, planavimo, valdymo, komunikavimo metodai).
8.5.	**Integruoto požiūrio principas:**
8.5.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Dvisektorės Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategija 2014-2020 m. parengta vadovaujantis integruoto požiūrio principu: siekėme spręsti ne atskirų sektorių problemas, o parengti skirtingų sektorių plėtrą apimančią vietos plėtros strategiją. Kadangi VPS turi daugiasektorinį pobūdį, stengėmės sujungti ekonomikos, socialinio, kultūros ir aplinkos sektorių veiklas. Bendradarbiaujant šiems sektoriams, galima rasti tinkamus sprendimus ir kurti naują pridėtinę bendros veiklos vertę. Be to, taikant LEADER metodą, ne tik surandami nauji, originalūs problemų sprendimo būdai – sukaupta gerąja patirtimi, naujomis idėjomis dalijamasi nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu. Pagrindiniai veiksmai, kurių ėmėmės, kad VPS atitiktų integruoto požiūrio principus: - Daugiasektorinė situacijos analizė leido nuosekliai atskleisti kiekvieno sektoriaus situaciją, privalumus ir problemas (konkretūs veiksmai ir tyrimų metodai apžvelgiami 2 dalyje). - Darbas su įvairių sričių specialistais atskirose grupėse ir bendrai, leido sugeneruoti bendrus VPS sprendinius: priemones ir veiklos sritis, kompleksiškai sprendžiančias įvairių sektorių problemas. Buvo organizuotos Focus grupės, vyko susitikimai su skirtingų sričių Ignalinos rajono savivaldybės specialistais, vyko susitikimai ir konsultacijos su nacionalinių įstaigų ir organizacijų atstovais (pvz. Lietuvos energetikos institutas, Lietuvos inovacijų centras, Saugomų teritorijų tarnyba ir kt.). - VPS priemonės suderintos tarpusavyje siekiant skirtingų, tačiau integruotų kaimo plėtros sričių vystymo: ekonomikos (LEADER-19.2-SAVA-5; BIVP-AKVA-3; BIVP-AKVA-SAVA-1), socialinės (LEADER-19.2-SAVA-1), kultūros (LEADER-19.2-SAVA-4), aplinkos gerinimo (BIVP-AKVA-SAVA-1). - Siekdami VPS integruoti į bendrą regioninio ir nacionalinio vystymo kontekstą, derinome priemones su kitais strateginiais dokumentais (detalesnė apžvalga 7 VPS dalyje), pristatėme VPS projektą Utenos regiono plėtros taryboje. Pagrindinės sąsajų sritys: gyvenimo kokybės gerinimas ir smulkiojo verslo skatinimas.
8.5.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS:

	Įgyvendinant VPS laikantis integruoto požiūrio principu, planuojant konkrečius veiksmus svarbu laikytis dviejų aspektų: - parama skiriama tikslinei teritorijai, kuri susiduria su konkrečiomis problemomis; - tuo pačiu metu projektai turėtų būti integruoti ir suderinti su platesniais programos tikslais. VPS numatyta įgyvendinti skirtingas ir tuo pačiu papildančias viena kitą viešojo, privataus ir pilietinės visuomenės sektoriaus iniciatyvas, kurios prisidės prie socialinės atskirties apraiškų mažinimo VVG teritorijoje, skatins ekonominę plėtrą ir aplinkosaugos sektoriaus būklės gerinimą. Socialinio verslo projektai padės spręsti paslaugų kaimo gyventojams trūkumo problemą, prisidės prie aplinkosauginių problemų sprendimo ir skurdo mažinimo. Vietos pareiškėjams bus teikiamos konsultacijos rengiant vietos projektus. Vietos pareiškėjai bus orientuojami atsižvelgti ne tik į ekonominę naudą bei socialinių problemų sprendimą, bet bus raginami savo projektuose atsižvelgti į tvaraus vystymo principus, numatyti tokias veiklas, kurios apimtų ne tik ekonominę, socialinį, bet ir kultūrinį bei aplinkosauginį sektorių. VPS įgyvendinimo metu organizuosime konsultacijas ir renginius, kurie potencialius vietos projektų rengėjus vadovautis pažangiomis idėjomis ir principais: tvarios plėtros, žinių ekonomikos, kūrybinių industrijų, socialinio verslo ir kitomis. Įgyvendindami VPS sieksime įgyvendinti šiuos principus: - „Lokalus veiksmas, globalus mąstymas“ – net ir mažiausias teigiamas pokytis vietoje, nors ir nedideliu mastu, gerina situaciją tiek konkrečioje kaimo vietovėje, tiek rajone, tiek regione, šalyje, visame pasaulyje. Skatinsime kaimo gyventojus, įmones bei organizacijas imtis iniciatyvos „iš apačios“ ir rengti projektus, atitinkančius jų finansines ir gebėjimų galimybes, tačiau skatinsime būti aktyviais ir keisti situaciją kaimo vietovėse. - „Daugiklio efektas“ – kai tinkamas veiksmas tinkamu laiku sukuria didesnį efektą nei tikėtasi (netiesioginė intervencijos pasekmė, pasireiškianti papildomomis pajamomis intervencijos regione (gali apimti vartojimo padidėjimą, gaminamų prekių ar teikiamų paslaugų apimčių padidėjimą, papildomų investicijų į remtinas teritorijas ar sritis pritraukimą). Renginių metu skatinsime kaimo plėtros dalyvių patriotiškumą vietos atžvilgiu: vietos žaliavų, produktų naudojimą, bendradarbiavimą ir pan. Atsižvelgdami į atskirų sektorių tematiką, kvietimus pagal atskiras VPS priemones sieksime logiškai išdėstyti laike, logiškai suplanuoti ir pagrįsti finansinius išteklius. Išsami informacija apie VPS įgyvendinimą pateikiama VPS įgyvendinimo veiksmų plane (10 dalis). Įgyvendinant VPS veiksmų planas bus tikslinamas, atsižvelgiant į faktinę Strategijos įgyvendinimo eigą.
8.6.	**Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas:**
8.6.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Viena iš IRVVG vertybių – bendravimas ir bendradarbiavimas. Jam skiriame nemažai dėmesio ir energijos, nes tikime, kad drauge galime nuveikti daugiau nei pavieniui. Žmonių ir organizacijų bendravimas ir bendradarbiavimas akcentuojamas kaip esminė sėkmingos projektinės veiklos prielaida kaimo vietovėse. Dažnas sėkmingo vystymosi „stabdis“ kaime yra iniciatyvų, idėjų, drąsos ir patirties stoka, kuri ženkliai sumažėja suformavus bendraminčių komandą. Pradedant mažiausia bendruomene kaime, baigiant didžiausia tarptautine organizacija – geriausi rezultatai pasiekiami dirbant ne pavieniui, o su draugais, partneriais, bendraminčiais. Įsitraukus į organizacijų, siekiančių to paties tikslo, grupę, sukuriamas sinergijos efektas, leidžiantis pasiekti geresnių rezultatų. „Net bloga patirtis yra gerai“. Kaimo aktyvistai, įgyvendinę daugelį projektų, mėgsta pasidžiaugti pasiektais rezultatais. Geroji patirtis įkvepia ir motyvuoja, tačiau visokia patirtis yra svarbi. Neretai nesėkmės istorijos išmoko daug daugiau nei sėkmingosios, todėl, norint veikti efektyviai, labai

svarbu dalytis įvairiapuse patirtimi[101].

Dalyvavimas VVG tinkle (toliau – Tinklas) IRVVG – Lietuvos vietos veiklos grupių tinklo narė nuo 2009 m. IRVVG vadovė Ligita Smagurauskienė Vietos veiklos grupių tinklo valdybos narė 2014-2015 m. IRVVG dalyvauja visuotiniuose ir valdybos susirinkimuose, susitikimuose su LRŽŪM atstovais, parodose (Pvz. „Litagro“ 2014 m. *(Dalyvis)*), teikiame pasiūlymus dėl veiklos ir teisės aktų. 2015 m. rugsėjo mėn. Tinklo valdybos posėdis vyko Ignalinoje *(IRVVG – iniciatorius).*

IRVVG vadovė atstovavo Lietuvos VVG tinklui keliuose tarptautiniuose renginiuose:

- 2014 m. Briuselyje. Europos Komisijos ir Europos kaimo plėtros tinklo organizuotas tarptautinis renginys „Jungiant kaimiškąją Europą: mokantis iš praeities ruošiamės ateičiai“ *(Dalyvis).*
- 2011 m. Latvijoje. Latvijos VVG organizuotas tarptautinis renginys, tiesiogiai susijęs su Leader projektų įgyvendinimo praktika pietryčių Latvijoje „Bendruomenių forumas 2011“ *(Dalyvis).*
- 2011 m. tarptautiniai renginiai Latvijoje, Estojoje, Suomijoje, Švedijoje. Projektas Nr. 4NT-KK-10-1-0070-PR001 „Baltijos valstybių VVG tinklų bendradarbiavimas ir patirties sklaida ugdant verslumo įgūdžius kaime“ *(Dalyvis).*
- 2011 m. Briuselyje. Europos Komisijos ir Europos kaimo plėtros tinklo organizuojamą tarptautinį seminarą „Leader kaip kaimiškosios Europos varomoji jėga: seminaras naujai įsikūrusioms VVG“ *(Dalyvis).*

Bendradarbiavimas su kitomis Lietuvos VVG

IRVVG aktyviai bendradarbiauja su kitomis Lietuvos VVG. IRVVG – *iniciavo* regioninius VVG susitikimus. Nuo 2010 m. įvyko 5 Šiaurės Rytų Lietuvos VVG susitikimai (Ignalinoje, Rokiškyje, Pasvalyje, Biržuose, Kupiškyje).

IRVVG *iniciavo ir organizavo* kaimyninių VVG bendradarbiavimo sutarčių pasirašymą, kuriame dalyvavo Švenčionių, Zarasų, Kupiškio VVG. Buvo pasirašyta oficiali bendradarbiavimo sutartis.

Nuo 2011 m. taip pat buvo organizuota bendrų veiklų su Trakų, Pajūrio, Varėnos, Joniškio, Kėdainių, Zarasų, Švenčionių, Šiaulių, Kretingos, Utenos, Anykščių, Šilutės VVG.

IRVVG projektai, įgyvendinti bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG:

Projekto pavadinimas	Programa, paramos fondas	Įgyvendinimo metai	Pareiškėjai, partneriai
„Kūrybinių industrijų plėtros skatinimas tobulinant Ignalinos AE regiono konsultantų profesines žinias ir įgūdžius“.	Leonardo da Vinči stažuočių programa. Mokymosi visą gyvenimą programa, kurią Lietuvos Respublikoje administruoja Švietimo mainų paramos fondas.	2010	IRVVG – projekto *iniciatorius ir koordinatorius*, partneriai: Zarasų VVG, Ignalinos AE regiono verslo inkubatorius
"Ignalinos atominės elektrinės regiono projektų vadovų ir konsultantų profesinių žinių ir įgūdžių tobulinimas regioninio produkto rinkodaros srityje"	Leonardo da Vinči stažuočių programa. Mokymosi visą gyvenimą programa, kurią Lietuvos Respublikoje administruoja Švietimo mainų paramos fondas.	2011	IRVVG – projekto *iniciatorius ir koordinatorius*, partneriai: Zarasų VVG, Ignalinos AE regiono verslo inkubatorius

[101] *Lietuvos kaimų ateitis – socialinės inovacijos. www.ignalina.lt Ligita Smagurauskienė, 2014 06 05*

„Šeimos poilsio zonų įrengimas“	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“	2013-2015	IRVVG - *koordinatorė,* Anykščių ir Varėnos VVG - partneriai
“Grybų kelias”	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“	2013-2014	IRVVG *dalyvė* - 1 iš 4 partnerių, Varėnos VVG - koordinatorius
„Ignalinos atominės elektrinės regiono projektų vadovų ir konsultantų profesinių žinių ir įgūdžių tobulinimas netradicinių turizmo produktų organizavimo bei pardavimo srityje“	Leonardo da Vinči stažuočių programa. Mokymosi visą gyvenimą programa, kurią Lietuvos Respublikoje administruoja Švietimo mainų paramos fondas.	2013-2014	IRVVG – projekto *iniciatorius* ir koordinatorius, partneriai: Zarasų VVG, Ignalinos AE regiono verslo inkubatorius
„Tarpregioninio baidarių maršrutų tinklo **„Baidarėmis per Lietuvą“ įrengimas“**	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“	2013-2015	IRVVG – *dalyvė* /partneris kartu su Šiaulių VVG, Kretingos VVG, Ignalinos VVG, Utenos VVG, Anykščių VVG. Šilutės VVG – koordinatorius.

Bendradarbiavimas su užsienio šalių VVG:

Nr.	Šalis	Vėliava	VVG pavadinimas	Bendradarbiavimo pobūdis
1.	Čekija		Posazavi o.p.s.	Bendradarbiavimo sutartis nuo 2010 m. Vizitas 2010 m. Palaikomi ryšiai. *IRVVG - iniciatorė.*
2.	Vokietija		Zentrale Oberlausitz e.v.	Bendradarbiavimo sutartis nuo 2010 m. Vizitas 2010 m. *IRVVG - iniciatorė.*
3.	Estija		Tartumaa Arendusselts	Vizitas 2010 m., susitikimas 2011 m. palaikomi ryšiai. Parengtas bendras projektas Erasmus+ *IRVVG - iniciatorė.*
4.	Italija		L'Altra Romagna s. cons. a.r.l.	IRVVG iniciatyva organizuotas vizitas 2010 m. *IRVVG - iniciatorė.*
5.	Austrija		LEADER Region Donau-Boehmerwald	Bendradarbiavimo sutartis nuo 2010 m. Antras vizitas 2010 m. Palaikomi ryšiai. Įyko susitikimas Briuselyje. Austrijoje lankėsi dar 2 grupės iš Lietuvos. *IRVVG - iniciatorė.*

	6.	Ispanija		Ceder Alicante – Centro de desarollo RURAL ALICANTE	Vizitas 2011 m. Palaikomi ryšiai. *IRVVG - iniciatorė.*
	7.	Prancūzija		GAL Pays Cœur d'Hérault Convivencia	Bendradarbiavimo sutartis nuo 2011 m. palaikomi ryšiai. Vizitas 2011 m. *IRVVG - iniciatorė.*
	8.	Latvija		Daugavpils un Ilukstes novadu partneriba „KAIMIŅI"	Bendradarbiavimo sutartis nuo 2011 m. Įgyvendintas tarptautinis projektas „Grybų kelias". Daugiau kaip 10 bendrų renginių ir susitikimų Lietuvoje ir Latvijoje. *IRVVG - iniciatorė.*
	9.	Latvija		Biedrība "SATEKA"	Bendradarbiavimo sutartis nuo 2011 m. Įgyvendintas tarptautinis projektas „Grybų kelias". *IRVVG - iniciatorė.*
	10.	Latvija		Biedrība "Zied Zeme"	Bendradarbiavimas nuo 2011 m. 2015 m. latvių vizitas Ignalinoje. *IRVVG - iniciatorė.*
	11.	Suomija		LAG Ylä-Savon Veturi ry	2011 m. dalyvauta bendrame tarptautiniame projekte, renginiuose Suomijoje. *IRVVG - iniciatorė.*
	12.	Lenkija		Fundacja Kłodzka Wstęga Sudetów	Bendradarbiavimo sutartis nuo 2011 m. Vizitas 2011 m. *IRVVG - iniciatorė.*
	13.	Vengrija		Mezőföld Helyi Közösség Egyesület	Bendradarbiavimas nuo 2011 m. Palaikomi ryšiai, keičiamasi patirtimi. Parengti 2 bendri projektai Erasmus+ ir kultūros srityje. *IRVVG - iniciatorė.*

Bendradarbiavimas su ŽVVG ir dalyvavimas žuvininkystės tinkluose:

IRVVG aktyviai dalyvavo rengiant Ignalinos rajono žuvininkystės plėtros strategiją 2007-2013 m. laikotarpiu. Kadangi jau praėjusiu laikotarpiu buvo ketinimų abi VVG administruoti kartu, ruošiantis dvisektorei, IRVVG dalyvavo visuose IRŽVVG veiklos aspektuose. IRVVG darbuotojai dalyvavo IRŽVVG visuotiniuose narių susirinkimuose, tarptautiniuose renginiuose, kai kuriuose nacionaliniuose, ŽVVG tinko susitikimuose.

Ignalinos rajono ŽVVG užsienio renginiuose atstovavo IRVVG vadovė Ligita Smagurauskienė:

- 2011 m. žuvininkystės regionų tinklo FARNET organizuotas trečiasis Europos žuvininkystės vietos veiklos grupių seminaras „ŽVVG versle: įvairovės skatinimas žuvininkystės vietovėse", Lenkija, Gdynė.
- 2011 m. FARNET organizuotas Europos žuvininkystės vietos veiklos grupių seminaras „ŽVVG kelyje: antroji banga" Bulgarija, Sofija.

8.6.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: IRVVG tiki, kad tik pasyviai būnant kokiame nors organizacijų tinkle, nauda tiek organizacijai tiek tinklui yra labai menka. Tik grupės dalyvių, esančių tinkle, sukuriama sinergija pakylėja grupės

	sąveiką į naują kokybinį lygmenį sukurdama sistemą (Jų veiksmai tinkluose ir vadinami tinklaveika[102] - tinklų formavimu tikslingais veiksmais[103]. Todėl 2014-2020 m. laikotarpiu dvisektorė Ignalinos rajono **VVG numato šiuos tinklaveikos ir bendradarbiavimo veiksmus:** **Dalyvaujant VVG tinkle:** 1. sieksime dirbti VVG tinklo valdyboje; 2. sieksime dalyvauti Leader darbo grupėse, susitikimuose, atstovauti tinkui Lietuvos ir užsienio renginiuose; 3. teiksime pasiūlymus (veiklos tobulinimui, teisės aktų pakeitimams ir pan.); 4. dalyvausime tinklo renginiuose; 5. siūlysime projektų idėjas VVG tinklui, dirbsime rengiant ir įgyvendinant projektus; 6. siūlysime kuo daugiau tinklo renginių organizuoti Ignalinos krašte. **Bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG**: 1. skatinsime tęsti Šiaurės Rytų Lietuvos VVG dažnų darbinių susitikimų tradiciją (pvz. kiekvieną mėnesio pirmadienį, po 4 val.) 2. toliau rengsime bendradarbiavimo, kvalifikacijos kėlimo, stažuočių projektus; 3. palaikysime bendradarbiavimo ryšius su esamais partneriais; 4. užmegsime aktyvaus bendradarbiavimo ryšius mažiausiai su dar 5 VVG. 5. aplankysime ir priimsime mažiausiai 10 VVG siekdami pasikeisti patirtimi. 6. aktyviai bendrausime elektroninėje erdvėje. **Bendradarbiaujant su kitomis užsienio VVG:** - parengsime mažiausiai 3 tarptautinius projektus; - susirasime dar mažiausiai 5 užsienio partnerius; - puoselėsime ryšius su esamais partneriais. - Sieksime dalyvauti tarptautiniuose, Europos lygio renginiuose.
8.7.	**Vietos finansavimo ir valdymo principas:**
8.7.1.	principo laikymasis rengiant VPS: Rengdami VPS vietos finansavimo ir valdymo principo laikėmės įgyvendindami šiuos veiksmus: - **Naujų iniciatyvų paieška** (susitikimų su vietos gyventojais metu buvo identifikuojamos vietos projektų idėjos ir galimybės jas finansuoti/bendrafinansuoti, derinamos partnerių galimybės paremti perspektyvius projektus). - **Projektų iniciatorių skatinimas ir vietos bendruomenės pasitikėjimo ugdymas**. Viešų IRVVG renginių metu pagerbiami vietos projektų vykdytojai, paviešinta jų geroji patirtis ir pasiaukojimas bendruomenės interesams. Susitikimų metu IRVVG visuomet akcentuoja projektų iniciatorių ir jų palaikymo svarbą bendruomenėje ir visoje visuomenėje. - **Veiksmų derinimas.** IRVVG, bendraudama su skirtingų sektorių atstovais, matydama galimybę, derina galimus bendradarbiavimo veiksmus, susijusius su planuojamų projektų finansavimu (bendrafinansavimu) bei valdymu. Taip pat praktine vietos plėtros veikėjų tarpusavio pagalba. Pavyzdžiui, bendruomenių prašymu, IRVVG pasiūlė Ignalinos rajono savivaldybei diegti daugiau paramos priemonių vietos projektų iniciatoriams (pvz. paskolų palūkanų dengimas). - **Išteklių konsolidavimas**. IRVVG, kaip kaimo plėtros veikėjus vienijanti organizacija, siekia derinti ne tik veiksmus, susijusius su vietos projektų planavimu, bet ir skatinti racionaliai naudoti intelektinius bei materialinius išteklius, skatinti bendradarbiavimą ir tarpusavio pagalbą, todėl, informuoja skirtingas suinteresuotas šalis apie galimybes, kurias jie turi bendrai

[102] *Kilduff, M., Tsai, W. (2003). Social Networks and Organisations. Sage Publications. Ibarra, H., Hunter., M. (2007). How leaders create and use Networks. Harward business Rewiew, 1:47-58.*

103 Vilkas, M., Bučaitė-Vilkė, J. (2009). Besiformuojanti tinklaveikos teorija. Ekonomika ir vadyba 14:1100-1106.

	veiklai, tačiau kartais patys jų negeba įžvelgti. Rengiant VPS buvo ištirtos pagrindinės pareiškėjų rengiamų ir įgyvendinamų projektų finansavimo ir valdymo problemos į kurias buvo atsižvelgta formuluojant priemonių ir veiklos sričių aprašus: - Savosios dalies užtikrinimas (ypač pradedančiųjų veiklą subjektų atveju, kuomet įstaiga, įmonė neturi apyvartinių lėšų, reikalingų projekto veiklų įgyvendinimui ar užstato reikiamų lėšų skolinimuisi). - Kompetetingos projekto komandos sukomplektavimo problema. Raštingo finansų planavimo ir valdymo problema egzistuoja daugelyje nepelno organizacijų, o versle, nors finansų valdymo patirtis ir įgūdžiai geresni, tačiau neigiamos įtakos daro projektinių reikalavimų nepaisymas. VPS rengimo metu išspręsti išvardintų sunkumų negalima, tačiau planuojant veiksmus ir numatomus projektus, į juos atsižvelgti būtina.
8.7.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS:. Įgyvendindami VPS planuojame vietos finansavimo ir valdymo principo laikymąsi užtikrinti šiais būdais: - **Vietos finansavimo mechanizmų paieška ir kūrimas.** Kaip asociacija, mes neapsiribojame vienu finansavimo šaltiniu, todėl sieksime ieškoti ir kitų finansavimo mechanizmų (be Leader) vietos projektų įgyvendinimui. Taip pat ieškosime papildomų finansavimo šaltinių vietos pareiškėjams įgyvendinantiems vietos projektus. Kadangi savos bendrafinansavimo dalies ir apyvartinių lėšų trūkumas IRVVG teritorijoje – viena svarbiausių silpnybių, aktyviai bendradarbiausime su finansiškai pajėgiomis, gebančiomis rasti praktinės pagalbos būdų institucijomis (Ignalinos rajono savivaldybė, Žemės ūkio paskolų ir garantijų fondas) bei verslo įmonėmis (Privačiomis įmonėmis, verslininkus vienijančiomis organizacijomis (Verslo vadovų asociacija, Turizmo klasteris, įmonės, Ignalinos kredito unija ir pan.). - **Galimybę suvienyti partnerių išteklius.** Tęsime gerąją tarpusavio paramos patirtį: 1. Bendrafinansavimas ir partnerystė, kai projektas rengiamas kartu kelių socialinių partnerių, kurie užtikrina savąjį įnašą (pvz. savivaldybė+bendruomenė, verslas+bendruomenė ar pan.). 2. Intelektinė ir techninė tarpusavio parama (pavyzdžiui, dalinimasis specialistais (sudaryti projekto sąmatai), transportas (seniūnas atveža bendruomenės atstovą į valdybos posėdį) ar pan. 3. Numatoma sukurti ir įgyvendinti Ignalinos rajono savivaldybės paramos programa, kurioje būtų galimybė kompensuoti paskolų palūkanas Leader programos pareiškėjams, įgyvendinantiems vietos projektus. - **Bendras užsibrėžtų vietos plėtros uždavinių sprendimas.** Siekiant vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį bus skatinamas projektų lyderių ir naudos gavėjų bendradarbiavimas projektuojant ateities veiklą. Organizuosime bendrus projektus, renginius, siekdami stiprinti ryšius tarp skirtingų vietos plėtros veikėjų, siekiant realių VVG teritorijos plėtros rezultatų. - **Informavimas ir skatinimas.** IRVVG nuolat skledžia savo nariams ir kitiems kaimo plėtros veikėjams informaciją apie jų idėjų finansavimo ar bendrafinansavimo galimybes: finansavimo šaltinius, Leader programos priemones, kitus Lietuvos ir tarptautinius paramos fondus, galimybes gauti 2% gyventojų pajamų mokestį, gauti paramą, teikiant paramą gauti mokestinių lengvatų verslui, ieškoti privačios paramos, naudotis krašto išeivių, emigrantų pagalba, jų ryšiais ir idėjomis. - **Verslumo skatinimas.** Prireiks nemažai laiko ir daugelio partnerių pastangų, kad Ignalinos kraštas taptų verslesnis. Žemi verslumo rodikliai (3 kartus mažesnis verslumo lygis nei vidutiniškai Lietuvoje ims gerėti, kai informuojant, mokant gyventojų, keisis jų mąstysena ir elgesys. Naujosios strategijos priemonės, IRVVG konsultacijos, seminarai, informacija skatins socialinį verslumą bei verslo kūrimą ir plėtrą kaimo vietovėse, kas leis gauti papildomų pajamų bendruomenėms, organizacijoms (o tai spręs bendrafinansavimo, apyvartinių lėšų projektuose problemą). Verslas kurs ir saugos darbo vietas, mažins pašalpų gavėjų skaičių kaimo vietovėse.

Horizontalieji principai ir prioritetai:	
8.8.	**Jaunimas:**
8.8.1.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS Įgyvendinant horizontaliuosius prioritetus svarbu, kad dėmesys jiems būtų skiriamas nuo pradžių ir jog jie atsispindėtų visuose VPS rengimo, įvertinimo ir įgyvendinimo etapuose. IRVVG, rengdama VPS ėmėsi šių veiksmų, įtraukiančių jaunimą į atskirus etapus: - *atlikdami VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG* platinome apklausos anketas per jaunimo reikalų koordinatorių, Ignalinos rajono jaunimo organizacijų sąjungą „Apskritąjį stalą“, organizavome Focus jaunimo grupę, kurioje aptarėme ir sureitingavome VVG teritorijos jaunų žmonių poreikius. Šios iniciatyvos apėmė *ir asmenis nuo 14 iki 29 m. (įskaitytinai) ir asmenis nuo 30 m. iki 40 m.* - *Formuluodami VPS prioritetus ir priemones, veiklos sritis*, atsižvelgėme į jaunimo poreikius, įtraukėme vietos projektų atrankos kriterijus, susijusius su jaunais žmonėmis (pvz. priemonėje „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ planuotas atrankos kriterijus „projektas įtraukia jaunus asmenis iki 40 metų“, priemonėje „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra“ atrankos kriterijus „Projektą įgyvendina jaunas žmogus iki 40 metų“.) - IRVVG darbuotoja dalyvauja Ignalinos rajono jaunimo organizacijų, atstovaujančių asmenims nuo 14 iki 29 metų, sąjungos „Apskritasis stalas“ veikloje, todėl su jaunimo aktualijomis susiduria ne tik VPS rengimo kontekste, tačiau nuolatinėje daugelio metų veikloje. Ši patirtis buvo panaudota rengiant VPS. - Rengiant ir tvirtinant VPS IRVVG valdyboje pagal rekomenduojamas proporcijas dalyvavo jaunimo atstovai (asmenys nuo 14 iki 29 m. (įskaitytinai) ir asmenys nuo 30 m. iki 40 m.)
8.8.2.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS: Įgvyvendindami Dvisektorę Ignalinos rajono kaimo ir žuvininkystės plėtros strategiją 2014-2020 m. įtrauksime jaunus žmones į atskirus administravimo ir įgyvendinimo procesus - IRVVG valdyboje - 6 iš 15 IRVVG valdybos narių jauni asmenys iki 40 metų. - kviečiant teikti vietos projektų paraiškas aktyviai dirbsime su jaunimo organizacijomis, naudosime jaunimui priimtinus informavimo metodus (pvz. socialinius tinklus), akcentuosime prioritetinius atrankos kriterijus, skirtus jaunimui. Jaunimo organizacijos „Irma“, „Žaibo kumštis“ (asmenys nuo 14 iki 29 metų), Jaunimo organizacija „Sniego gniūžtė“ (asmenys nuo 30 iki 40 metų). - atrenkant vietos projektus, vadovausimės VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymuose numatytais vietos projektų atrankos kriterijais, suteikiančiais privalumų projektams, į kuriuos įtrauktas jaunimas (asmenys iki 40 metų). - pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus, vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną fiksuosime veiksmus ir rezultatus, susijusius su jaunimu, viešinsime juos jaunimui patraukliais kanalais. - vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas bendradarbiausime su jaunimo organizacijomis ir jaunimo atstovais, kad galėtume suaktyvinti ir įkvėpti jaunimą, kuris turi didelį verslumo potencialą. Vykdysime jaunimo apklausas, konsultuosimės ir jiems prieinamais būdais įtrauksime jaunimą į visus VPS įgyvendinimo etapus.
8.9.	**Kultūra:**
8.9.1.	VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi rengiant VPS: Rengiant VPS buvo naudojami dokumentų, duomenų, statistinės analizės ir kiti metodai, (detaliau apžvelgti 2.2. dalyje), leido nustatyti Ignalinos rajono VVG teritorijos *kultūros išteklių plėtros poreikius*. Galime trumpai apibendrinti – Ignalinos rajono VVG teritorijoje yra palyginti gera kultūros resursų situacija, prieinamumas, įvairovė kurį didžiąja dalimi lemia vietos gyventojų aktyvumas, kūrybiškumas, tačiau būtinas šios srities puoselėjimas tiek dėmesio, tiek finansavimo prasme.

	VPS numatytomis priemonėmis siekiama stiprinti *VVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinę tapatybę, didinti jų kūrybingumą, kūrybines industrijas, bendruomeniškumą ir pilietiškumą* (skatinti kūrybingumą, lyderystę, dalyvavimą kultūrinėje veikloje, užtikrinant kultūros prieinamumą, įvairovę ir sklaidą VVG teritorijoje) (LEADER-19.2-SAVA-4, LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2.7.2. neutralios: LEADER-19.2-SAVA-1, BIVP-AKVA-SAVA-1). Kadangi 2007-2013 m. finansiniu laikotarpiu su kultūros srities priemonės sulaukė didelio pareiškėjų dėmesio, ėmėmės veiksmų, numatydami lėšas priemonėms, kuriomis siekiama stiprinti VVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinę tapatybę, didinti jų kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą. Priemonė "Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas" skirta išsaugoti kultūrinį savitumą, puoselėti Ignalinos krašto tradicijas, didinti kaimo vietovių patrauklumą. Daliai IRVVG narių atstovauja, VVG veikloje dalyvauja, asmenys, susiję su kultūros vystymu Ignalinos rajone (nuo seniūnijų laisvalaikio organizatorių, muziejininkų, muzikinių kolektyvų vadovų, iki amatininkų, menininkų). Glaudus bendradarbiavimas sudaro prielaidas įgyvendinti veiksmus, susijusius su kultūros prioriteto laikymusi rengiant VPS.
8.9.2.	VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS: VPS numatyta priemonė, tiesiogiai susijusi su kultūros sritimi (LEADER-19.2-SAVA-4), tačiau, siekiant užtikrinti prioriteto laikymosi, įgyvendinant visa VPS priemones ir vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas bus siekiama VVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinės tapatybės stiprinimo, jų kūrybingumo didinimo, bendruomeniškumo ir pilietiškumo ugdymo. *Konkretūs veiksmai*, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS: - kvietimų teikti vietos projektus metu mes skatinsime generuoti kūrybiškas idėjas, inicijuoti projektus, susijusius su vietovės išskirtinumu, tapatybės stiprinimu, sieksime, kad projektai būtų bendruomeniški ir pilietiški. - vietos projektų atrankos metu į VVG valdymo organo sudėtį įtrauksime nors vieną asmenį turintį gebėjimų kultūros srityje; - VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu imsimės integruotų veiksmų, telkiančių VVG teritorijos vietos gyventojus veikti kartu. Organizuosime informacinius renginius, kuriuose bus pristatomi horizontalieji principai. Skatinsime skirtingų sričių specialistų bendradarbiavimą projektų rengimo ir įgyvendinimo metu. Planuojama finansuoti 7 projektus pagal priemonę „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas".
8.10.	**Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):**
8.10.1.	Darnus vystymasis – vienas iš prioritetinių ES tikslų nuo 1997 m., kuomet buvo pasirašyta Amsterdamo sutartis, apibrėžusi darnų vystymąsi kaip vieną iš esminių ES politikos tikslų. Darnusis vystymasis apibrėžiamas kaip: *„ekonomikos, socialinės plėtros ir aplinkos apsaugos tikslų derinimas atkreipiant dėmesį į daugialypę jų tarpusavio priklausomybę bei numatomus įgyvendinimo padarinius"*. Tai reiškia, kad ekonominis augimas turi skatinti socialinį progresą ir tausoti aplinką, socialinė politika turi prisidėti prie ekonomikos, o aplinkos apsauga – būti efektyvi kaštų požiūriu. Šioje Strategijoje darnus vystymasis suvokiamas ne vien tik *aplinkosauginiu* aspektu, bet kaip visų trijų – socialinio, aplinkosauginio ir ekonominių – aspektų sąveika. Rengdami VPS vadovavomės darnaus vystymo principu - planavimo požiūriu, kuriuo skatinamas

	ekonomikos augimas ir plėtra, tačiau taip pat saugant aplinkos kokybę būsimoms kartoms). - Tirdami aplinkos situaciją VVG teritorijoje (vadovavomės profesionalų atliktais VVG teritorijos aplinkos būklės tyrimais[104]). VPS 2 dalis. Rengiant VPS buvo naudojami dokumentų, duomenų, statistinės analizės ir kiti metodai, (detaliau apžvelgti 2.2. dalyje), leido kompleksiškai apžvelgti ir įvertinti Ignalinos rajono VVG teritorijos situaciją darnaus vystymo aspektu. Galime trumpai apibendrinti – Ignalinos rajono VVG teritorijoje yra palyginti daug geros būklės gamtinių, rekreacinių resursų, menka urbanizacija ir pramonės išsivystymas, kas lemia sąlyginai gerą darniosios plėtros situaciją. - Numatėme VPS prioritetus ir priemonės, kurios turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi. VPS numatytos priemonės sudarys sąlygas naudoti vietos (aplinkos bei žmogiškuosius) resursus naujų paslaugų, vietos produktų kūrimui, aplinkos kokybės gerinimui ir turės teigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi. - VPS priemones pagal poveikį VVG teritorijos darniam vystymuisi: - a) turės tiesioginės teigiamos įtakos darniam vystymuisi LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2-7.2, LEADER-19.2-7, BIVP-AKVA-SAVA-1, LEADER-19.2-SAVA-4 - b) bus neutralios darnaus vystymosi atžvilgiu LEADER-19.2-SAVA-1, BIVP-AKVA-3.
8.10.2.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS: Įgyvendindami VPS imsimės šių veiksmų siekdami VVG teritorijos darnaus vystymosi ir jos aplinkos būklės gerinimo atskirais VPS įgyvendinimo etapais: - kvietimų teikti vietos projektus metu planuojame numatyti rekomendaciją vietos projektų vykdytojams pagrįsti, kad vietos projektas neturės neigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi ir jos aplinkos būklei; - vietos projektų atrankos metu į VVG valdymo organo sudėtį įtrauksime nors vieną asmenį turintį gebėjimų darnaus vystymosi ir aplinkos apsaugos srityje; - vietos projektų įgyvendinimo metu teiksime metodinę pagalbą vietos projektų vykdytojams, susiduriantiems su aplinkos apsaugos reikalavimais (numatoma, jog IRVVG administracijoje dirbs darbuotojas, turintis žinių šioje srityje). - VPS rezultatų sklaidos metu informuosime visuomenę apie vietos projektus, kurių rezultatai prisideda prie darnaus vystymosi ir (arba) gerina aplinkos būklę ir pan.; - VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu imsimės integruotų veiksmų, telkiančių VVG teritorijos vietos gyventojus veikti kartu, siekiant VVG teritorijos darnaus vystymosi ir aplinkos būklės gerinimo. - Organizuosime informacinius renginius, kuriuose bus pristatomi horizontalieji principai. - Skatinsime skirtingų sričių specialistų bendradarbiavimą projektų rengimo ir įgyvendinimo metu.
8.11.	**Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas**
8.11.1.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS: Šioje VPS lyčių lygybė ir nediskriminavimas yra suprantamas kaip „moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas bei bet kokios diskriminacijos etninės ar rasinės priklausomybės, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, tikėjimo ar įsitikinimo pagrindu panaikinimą“. Tai reiškia, kad siekiama užtikrinti moterų ir vyrų lygybę visose srityse bei panaikinti diskriminaciją visais pagrindais. Rengdami VPS siekėme moterų ir vyrų lygių galimybių visuose dokumento parengimo ir sieksime įgyvendinimo etapuose: - Ėmėmės visuotinio informavimo, įtraukimo, atvirumą garantuojančių veiksmų, kad užkirstume kelią bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. - Užtikrinome, kad organizacijos valdyme lygiomis teisėmis, nustatytomis proporcijomis

[104] *Ignalinos AE regiono energetikos strategija 2012-2035 m. Lietuvos energetikos institutas*

	dalyvautų moterys, vyrai, jaunimas ir vyresnio amžiaus žmonės – visi, kurie pretendavo ir buvo išrinkti visuotinio susirinkimo metu.
8.11.2.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS: Įgyvendindami VPS imsimės šių veiksmų siekdami moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo dėl tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją, kuri yra leidžiama įgyvendinant VPS), šeimyninės padėties, lytinės orientacijos: - *organizuojant VVG administracijos darbą*. Administracijos darbuotojai bus atrenkami atsižvelgiant tik į nustatytus kvalifikacinius reikalavimus, bus užtikrinamos lygios teisės visiems pretendentams, atitinkantiems formalius reikalavimus. Darbuotojai bus supažindinami su IRVVG vertybėmis, VPS numatytomis nuostatomis, tame tarpe ir principų laikymosi. - *organizuojant VVG valdymo organo darbą*. VVG valdyba sudaryta vadovaujantis reikalavimais, užtikrinančiais proporcingai dalyvauti įvairaus amžiaus, įvairių sektorių atstovams. - *kviečiant teikti vietos projektų paraiškas*. Paraiškas teikti galės visi fiziniai ir juridiniai asmenys, atitinkantys formaliuosius reikalavimus pareiškėjams. - *pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus*. VPS rezultatai bus vieši, numatoma skaičiuoti rodiklius, kurie parodys VPS įgyvendinimą pagal amžiaus ar lyties požymius (vyrai, moterys, iki 40 metų ir pan.). - *vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas* bus siekiama informuoti, konsultuoti, aktyvinti ir pritraukti kuo daugiau potencialių pareiškėjų ir naudos gavėjų, nediskriminuojant jų jokiu pagrindu.

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1.VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1.VPS prioritetas Nr. I **PASLAUGŲ IR VIETOS PRODUKTŲ KŪRIMAS BEI GERINIMAS**		
9.1.1.1. VPS priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-1)		
9.1.1.1.1	VPS priemonės tikslas - mažinti skurdo riziką ir didinti užimtumą kaimo vietovėse skatinant nevyriausybinio sektoriaus verslumą	
9.1.1.1.2	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta pasitelkti socialinės ekonomikos fenomeną nedarbo ir užimtumo problemų, įskaitant ir jaunimo nedarbo problemos, sprendimui bei skurdo rizikos IRVVG teritorijos kaimo vietovėse mažinimui. Priemone siekiama paskatinti naujų socialinių verslų atsiradimą IRVVG teritorijoje ir esamų socialinių verslų plėtrą. Priemone taip pat siekiama didinti IRVVG teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų finansinį savarankiškumą bei pajėgumą ir prisidėti prie vietinių ar nacionalinių socialinių, ekonominių ir ekologinių problemų sprendimo. Priemone bus prisidedama prie šių IRVVG teritorijos poreikių tenkinimo: skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas bei panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo. Remiamos iniciatyvos: kuriančios paslaugas ir/arba produktus; sudarančios sąlygas užimtumui didinti; prisidedančios prie socialinių, ekonominių ar ekologinių problemų sprendimo. Pagal priemonę gali būti remiamas verslo planų parengimas ir konsultacijos, reikalingų socialiniam verslui pradėti (jei pareiškėjas įrodo, kad šių paslaugų negalėjo gauti nemokamai viešas nemokamas paslaugas verslui teikiančių organizacijų), patalpų pritaikymas planuojamai veiklai, įrangos, technikos, inventoriaus, transporto priemonių, baldų ir kitų būtinų prekių, IT produktų ir paslaugų įsigijimas, informacijos sklaidos ir rinkodaros priemones ir kitos, prisidedančios prie priemonės ir vietos projektų tikslų ir neprieštaraujantis paramos administravimą reglamentuojantiems teisės aktams. Remiamos iniciatyvos turi atitikti Socialinio verslo koncepciją, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2015 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 4-207, ir įrodyti, kad yra tvarios (pajėgios išsilaikyti ir konkuruoti rinkoje). Projektų, galimų pagal šią priemonę, pavyzdžiai: profesionalios virtuvės įrengimas bendruomenėje, kurioje vietos gyventojai galėtų gaminti maisto produktus pardavimui ar perdirbti vietinę produkciją, teminių kaimų ir edukacinių programų kūrimas, socialinių ar kitų kaimo vietovių gyventojams būtinų paslaugų teikimas bei kitos iniciatyvos, prisidedančios prie priemonės tikslo įgyvendinimo. *Numatytų sukurti darbo vietų skaičius – 5.* *Numatomas projektų skaičius - 6.*
9.1.1.1.3	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.1.3.1.	*pelno*	*x*
9.1.1.1.3.2.	*ne pelno*	

9.1.1.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys (nevyriausybinės organizacijos, registruotos Ignalinos rajone)
9.1.1.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos gyventojai
9.1.1.1.6.	Tinkamumo sąlygos	Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 2014–2020 m. 8.1.2 papunktyje. - Projekte kuriama darbo vieta/darbo vietos; - Projekto pelningumą pagrindžiantis verslo planas; - Projektas atitinką Socialinio verslo koncepciją; - Projektu sprendžiama konkreti socialinė, ekonominė ar ekologinė problema.
9.1.1.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti naudingiausius vietos projektus, nustatyti šie kriterijai: - Sukurtų darbo vietų skaičius; - Sukurtų darbo vietų skaičius jauniems žmonėms, kaip ši sąvoka apibrėžta Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdų, atrankos taisyklėse, patvirtintose LR žemės ūkio ministro 2015 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. 3D-343, 4.7 punkte (asmenims, kure įdarbinimo diena yra jaunesni nei 40 metų); - Kuriant produktą ar paslaugą numatyta panaudoti vietos išteklius (vietos žaliavas, miško gėrybes, kultūros paveldą bei kt.); Sukurtas produktas ar paslauga yra inovatyvi (unikali) IRVVG teritorijos mastu.
9.1.1.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos suma vietos projektui – 34 219,50 eurų.
9.1.1.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 95
9.1.1.1.10.	Priemonės įgyvendinimo finansavimo šaltinis:	
9.1.1.1.10.1.	*EŽŪFKP ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	[x]
9.1.1.1.10.2.	*EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	[ ]
9.1.1.2. VPS priemonė „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5)		
9.1.1.2.1	VPS priemonės tikslas – skatinti verslą kurti ir plėtoti paslaugas bei vietos produktus siekiant kurti darbo vietas, tenkinti vietos gyventojų poreikius ir pritraukti turistų į kaimo vietoves.	
9.1.1.2.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemone yra skirta įgalinti IRVVG teritorijoje veikiančias įmones ir individualius verslininkus kurti ir plėtoti į vietos gyventojus ir (arba) į turistus orientuotas paslaugas bei vietos produktus ir kurti darbo vietas. Priemonė turėtų prisidėti prie šių problemų sprendimo: žemo IRVVG teritorijos verslumo lygio didinimo, įskaitant jaunimo verslumą, aukšto nedarbo lygio mažinimo, įskaitant jaunimo nedarbą, paslaugų gyventojams ir turistams stygiaus mažinimo. Priemone siekiama skatinti teigiamus socialinius ir ekonominius pokyčius IRVVG teritorijoje ir skatinti verslumą, įskaitant jaunimo verslumą, ir tenkinti šiuos IRVVG

		teritorijos poreikius: kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų, skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas, panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo. Remiami pelno projektai: kuriantys darbo vietas; kuriantys ir plėtojantys paslaugas; kuriantys ir tobulinantys produktus. Pagal priemonę gali būti remiamas patalpų pritaikymas planuojamai veiklai ir verslui reikalingos infrastruktūros sukūrimas, įrangos, technikos, inventoriaus, transporto priemonių, baldų ir kitų būtinų prekių įsigijimas, informacijos sklaidos ir rinkodaros priemones ir kitos, prisidedančios prie priemonės ir vietos projektų tikslų ir neprieštaraujantis paramos administravimą reglamentuojantiems teisės aktams. Remiamos iniciatyvos turi įrodyti, kad yra tvarios (pajėgios išsilaikyti ir konkuruoti rinkoje). Prioritetas teikiamas projektams, kurie produkto ar paslaugos kūrimui panaudoja vietos resursus, pavyzdžiui, medieną, molį, mineralinį vandenį, miško gerybes ir kitus vietos resursus, vietinių IRVVG teritorijos ūkininkų produkciją, remiasi IRVVG teritorijos gamtiniais ištekliais ir kultūriniu paveldu, vietinėmis tradicijomis, taip pat projektams, kurie yra inovatyvus IRVVG teritorijos mastu, t. y. kuriamas produktas dar nebuvo gaminamas ar tokia paslauga teikiama. Projektų, galimų pagal šią priemonę, pavyzdžiai: unikalių produktų gamyba, pavyzdžiui vienetinių baldų, medinių žaislų, tekstilės ar veltinio gaminių ir kitų gaminių, vietinės ūkininkų produkcijos perdirbimas ir pateikimas galutiniam vartotojui (išskyrus pagal šios Vietos plėtros strategijos priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ remiamas veiklas), rekreacinių ir edukacinių paslaugų, pramogų turistams organizavimas (išskyrus pagal šios Vietos plėtros strategijos priemonę “Sąlygų rekreacinei žvejybai sudarymas bei gerinimas” remiamas veiklas), bei kitos iniciatyvos, prisidedančios prie priemonės tikslo įgyvendinimo. *Numatytų sukurti darbo vietų skaičius – 21,75 (iš jų 2 darbo vietos EURI lėšomis)* *Numatomas projektų skaičius - 23 (2 iš jų – EURI lėšomis)*
9.1.1.2.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	-
9.1.1.2.3.1.	*pelno*	*x*
9.1.1.2.3.2.	*ne pelno*	
9.1.1.2.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys registruoti Ignalinos rajone ir vykdantys ar pradedantys vykdyti veiklą Ignalinos VVG teritorijoje (MVĮ). Fiziniai asmenys, deklaruojantys gyvenamąją vietą Ignalinos VVG teritorijoje.
9.1.1.2.5.	Priemonės tikslinė grupė	Paramos gavėjai
9.1.1.2.6.	Tinkamumo sąlygos	Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 2014–2020 m. 8.1.2 papunktyje. - Projekte kuriama darbo vieta/darbo vietos; - Projekto pelningumą pagrindžiantis verslo planas.

9.1.1.2.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti naudingiausius vietos projektus, nustatyti šie kriterijai: - Sukurtų darbo vietų skaičius; - Sukurtų darbo vietų skaičius jauniems žmonėms, kaip ši sąvoka apibrėžta Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdų, atrankos taisyklėse, patvirtintose LR žemės ūkio ministro 2015 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. 3D-343, 4.7 punkte (asmenims, kure įdarbinimo diena yra jaunesni nei 40 metų); - Kuriant produktą ar paslaugą numatyta panaudoti vietos išteklius (vietos žaliavas, miško gėrybes, kultūros paveldą bei kt.); - Sukurtas produktas ar paslauga yra inovatyvi (unikali) IRVVG teritorijos mastu.
9.1.1.2.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos suma vietos projektui – 37 290,65 eurai.
9.1.1.2.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 70
9.1.1.2.10.	Priemonės įgyvendinimo finansavimo šaltinis:	
9.1.1.2.10.1.	*EŽŪFKP ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos ir EURI lėšomis*	[x]
9.1.1.2.10.2.	*EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	[ ]
9.1.1.3. VPS priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas, verslo, socialinio verslo kūrimo ir vystymo srityse“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3)		
9.1.1.3.1.	VPS priemonės tikslas – gerinti vietos projektų pareiškėjų ir vykdydojų kvalifikaciją kompetenciją, įgūdžius verslumo, verslo, socialinio verslo organizavimo bei vystymo srityse.	
9.1.1.3.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė siekiama gerinti vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų kvalifikaciją, kompetenciją, įgūdžius verslumo, verslo, socialinio verslo organizavimo bei vystymo srityse. Priemonė yra skirta spręsti žemo IRVVG teritorijos gyventojų verslumo lygio problemą, suteikiant pareiškėjams ir projektų vykdytojams žinių ir įgūdžių, būtinų sėkmingai kurti bei plėtoti verslą ir socialinį verslą. Priemone bus prisidedama prie šių IRVVG teritorijos poreikių tenkinimo: kompetetingai kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas bei panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo. Remiamos iniciatyvos skirtos vietos projektų pareiškėjams/pareiškėjų atstovams ir/arba vietos projektų

		vykdytojams/vykdytojų atstovams suteikti žinių ir įgūdžių, bei kelti jų kompetenciją ir kvalifikacija verslo ir socialinio verslo kūrimo ir vystymo srityse. Mokymų renginių temų pavyzdžiai – minimalaus veikiančio produkto kūrimas, gamybos technologijos, klientų ir pirkėjų paieška, produkto rinkodara, supažindinimas su geręja patirtimi ir kitos temos, susijusios su priemonės tikslu. *Numatomas projektų skaičius - 2.*
9.1.1.3.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.3.3.1.	*pelno*	☐
9.1.1.3.3.2.	*ne pelno*	*x*
9.1.1.3.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys (nevyriausybinės organizacijos, registruotos Ignalinos rajone).
9.1.1.3.5.	Priemonės tikslinė grupė	Vietos projektų pareiškėjai/pareiškėjų atstovai ir vietos projektų vykdytojai/ vykdytojų atstovai
9.1.1.3.6.	Tinkamumo sąlygos	Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 2014–2020 m. 8.1.2 papunktyje. - Projektas skirtas vietos projektų pareiškėjams/pareiškėjų atstovams ir/arba vietos projektų vykdytojams/vykdytojų atstovams; - Pagrįsta, kad projekte suplanuoti mokymai susiję su verslo, socialinio verslo kūrimu ir vystymu.
9.1.1.3.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Mokymo renginių unikalių dalyvių skaičius; 2. IRVVG teritorijos seniūnijų, kurių teritorijoje deklaravo gyvenamąją vietą mokymų dalyvis (fizinis asmuo ar registruotas juridinis asmuo, kuriam atstovauja mokymų dalyvis), skaičius.
9.1.1.3.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos suma vietos projektui – 9 820,00 eurų.
9.1.1.3.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 100
9.1.1.3.10.	Priemonės įgyvendinimo finansavimo šaltinis:	
9.1.1.3.10.1.	*EŽŪFKP ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	*x*
9.1.1.3.10.2.	*EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	☐
9.1.2.VPS prioritetas Nr. II **VIETOS RESURSŲ PANAUDOJIMAS GERENSIŲ GYVENIMO IR VERSLO SĄLYGŲ KAIME KŪRIMUI**		
9.1.2.1. VPS priemonė „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-4)		
9.1.2.1.1.	VPS priemonės tikslas – skatinti saugoti kultūrinį savitumą, puoselėti Ignalinos krašto tradicijas	
9.1.2.1.2	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta išsaugoti kultūrinį savitumą, puoselėti Ignalinos krašto tradicijas, didinti kaimo vietovių patrauklumą. Priemones įgyvendinimu siekiama tenkinti šiuos IRVVG teritorijos poreikius: panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius,

		istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo. Pagal priemonę remiamos veiklos: - amatų centrų, amatininkų veiklos plėtra; - amatų išsaugojimas ir puoselėjimas bendruomenėse; - tradicijų tęstinumo užtikrinimas šiuolaikinėmis priemonėmis, „kūrybinių industrijų“ plėtra; - meno mėgėjų kolektyvų stiprinimas, jei šių kolektyvų veikla yra susijusi su Ignalinos krašto tradicijų puoselėjimu; - tradicinių krašto renginių organizavimas. Remiami nepelno projektai, kuriuose pagrįstas projekto tęstinumas ir tai, kad galutiniai naudos gavėjai yra IRVVG teritorijos gyventojai. Teikiama parama investicijoms į amatų technologinę įrangą, materialinės bazės gerinimą, priemones ir medžiagas, kurios reikalingos puoselėti ir išsaugoti tradicinius amatus ir menus, taip pat prekes ir paslaugas, susijusias su tradicinių krašto renginių organizavimu, informacijos sklaida. Jei paramos prašoma tradicinių krašto renginių organizavimui pareiškėjas turi įrodyti, kad renginys yra tradicinis (tęstinis). Pirmenybė teikiama projektams, kurie įgyvendinami bendradarbiaujant su tautinio paveldo sertifikatą turinčiais amatininkais, ar Ignalinos rajono savivaldybės puslapyje pateiktame sąraše nurodytas tautodailininkais. Projektų, galimų pagal šią priemonę, pavyzdžiai: amatų mokymų, parodų, mugių organizavimas, amatų centrų veiklos plėtra, naujoviškas amatų ir menų pateikimas, tradicinių krašto renginių susijusių su kalendorinėmis šventėmis, bendruomenei svarbiais minėjimais, ir kitų tradicinių renginių organizavimas, bei kitos iniciatyvos, prisidedančios prie priemonės tikslo įgyvendinimo. - *Numatomas projektų skaičius –13*
9.1.2.1.3	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.2.1.3.1.	*pelno*	[ ]
9.1.2.1.3.2.	*ne pelno*	[x]
9.1.2.1.4..	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys, registruoti Ignalinos rajone ir vykdantys veiklą Ignalinos VVG teritorijoje: 1. Savivaldybės administracija ir (arba) savivaldybės įsteigtas juridinis asmuo; 2. Viešieji juridiniai asmenys.
9.1.2.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	IRVVG teritorijos gyventojai
9.1.2.1.6.	Tinkamumo sąlygos	Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 2014–2020 m. 8.1.2 papunktyje. - Pagrįstas vietos projekto tęstinumas; - Pagrįsta, kad galutiniai projekto naudos gavėjau yra IRVVG teritorijos gyventojai; - Jei paramos prašoma tradicinių krašto renginių organizavimui, pagrįsta, kad renginys yra tradicinis (vykdomas ne pirmą kartą).
9.1.2.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti naudingiausius vietos projektus, nustatyti šie kriterijai: - Projektų dalyvių skaičius;

		- Renginių skaičius; - Projektas įgyvendinamas bendradarbiaujant su tautino paveldo sertifikatą turinčiais amatininkais ar IRVVG teritorijos tautodailininkai
9.1.2.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos suma vietos projektui – 9 784,86 eurų.
9.1.2.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 95
9.1.2.1.10.	Priemonės įgyvendinimo finansavimo šaltinis:	
9.1.2.1.10.1.	*EŽŪFKP ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	[x]
9.1.2.1.10.2	*EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	[ ]
9.1.3.VPS prioritetas Nr. III **ŽUVININKYSTĖS VYSTYMAS IR REKREACINĖS ŽVEJYBOS PASLAUGŲ PLĖTRA**		
9.1.3.1 VPS priemonė „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ (kodas BIVP-AKVA-3)		
9.1.3.1.1.	VPS priemonės tikslas – skatinti žuvininkystės įmones investuoti į pridėtinės vertės kūrimą ir plėtrą (perdirbimą, rinkodarą, pardavimą).	
9.1.3.1.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta skatinti teigiamus ekonominius pokyčius žuvininkystės sektoriuje, vystant perdirbimą, didinant produkcijos asortimentą ir pardavimus, kuriant naujas darbo vietas. Priemonė turėtų prisidėti prie šių problemų sprendimo: žemo IRVVG teritorijos verslumo lygio didinimo, įskaitant jaunimo verslumą, aukšto nedarbo lygio mažinimo, įskaitant jaunimo nedarbą. Priemone siekiama tenkinti šiuos IRVVG teritorijos poreikius: kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų, skatinti socialines inovacijas ir verslumą, siekiant aktyvinti kaimo žmones kurti ir išlaikyti darbo vietas, kurti pridėtinę vertę ir darbo vietas žuvininkystės sektoriuje. Remiami pelno projektai: - kuriuose numatyta pradėti ar plėtoti žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą; - kuriantys darbo vietas; Pagal priemonę gali būti remiamas patalpų pritaikymas planuojamai veiklai ir verslui reikalingos infrastruktūros sukūrimas, įrangos, technikos, transporto priemonių, baldų ir kitų būtinų prekių įsigijimas, informacijos sklaidos ir rinkodaros priemones ir kitos, prisidedančios prie priemonės ir vietos projektų tikslų ir neprieštaraujantis paramos administravimą reglamentuojantiems teisės aktams. Remiamos iniciatyvos turi įrodyti, kad yra tvarios (pajėgios išsilaikyti ir konkuruoti rinkoje). Prioritetas teikiamas projektams, kurie numato IRVVG teritorijoje sugautos ir/arba išaugintos žuvies perdirbimą. *Numatytų sukurti darbo vietų skaičius – 4 1.25*

		Numatomas projektų skaičius - 1
9.1.3.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.3.1.3.1	*pelno*	x
9.1.3.1.3.2.	*ne pelno*	
9.1.3.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys registruoti Ignalinos rajone ir vykdantys ar pradedantys vykdyti veiklą Ignalinos VVG teritorijoje (MVĮ). Fiziniai asmenys, deklaruojantys gyvenamąją vietą Ignalinos VVG teritorijoje. Ūkininkai, įregistravę žemės ūkio valdą ir ūkį IRVVG terirorijoje.
9.1.3.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	Paramos gavėjai
9.1.3.1.6.	Tinkamumo sąlygos	Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 2014–2020 m. 8.1.2 papunktyje. - Projekte kuriama darbo vieta/darbo vietos; - Projekto pelningumą pagrindžiantis verslo planas; - Paramos prašoma investicijoms, susijusioms su žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimu
9.1.3.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti naudingiausius vietos projektus, nustatyti šie kriterijai: - Sukurtų darbo vietų skaičius; - Sukurtų darbo vietų skaičius jauniems žmonėms, kaip ši sąvoka apibrėžta Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdų, atrankos taisyklėse, patvirtintose LR žemės ūkio ministro 2015 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. 3D-343, 4.7 punkte (asmenims, kure įdarbinimo diena yra jaunesni nei 40 metų); - Numatyta panaudoti vietos išteklius (IRVVG teritorijoje sugauta ir/arba išauginta žuvį).
9.1.3.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	123 062,50 eurų.
9.1.3.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 80
9.1.3.1.10.	Priemonės įgyvendinimo finansavimo šaltinis:	
9.1.3.1.10.1.	*EŽŪFKP ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	
9.1.3.1.10.2.	*EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	x
9.1.3.2. VPS priemonė „Sąlygų rekreacinei žvejybai sudarymas bei gerinimas“ (kodas BIVP-AKVA-SAVA-1)		
9.1.3.2.1.	VPS priemonės tikslas – skatinti rekreacinės žvejybos ir su ja susijusių paslaugų plėtrą gerinant vandens telkinių pakrančių infrastruktūros kokybę.	
9.1.3.2.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta sudaryti bei gerinti sąlygas rekreacinei žvejybai, su ja susijusių paslaugų kūrimui ir plėtrai, infrastruktūros ir prieinamumo gerinimui. Priemonė turėtų prisidėti prie šių problemų sprendimo: žemo IRVVG teritorijos verslumo lygio didinimo, įskaitant jaunimo verslumą, aukšto nedarbo lygio mažinimo, įskaitant jaunimo nedarbą. Priemone

		siekiama tenkinti šiuos IRVVG teritorijos poreikius: kurti ir plėtoti vietos paslaugas ir produktus, siekiant pritraukti į kaimo vietoves daugiau turistų, gauti daugiau pajamų, panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo, puoselėti žvejybos tradicijas ir plėtoti paslaugas rekreacinės žuvininkystės srityje. Priemone siekiama ESIF teminio tikslo Nr. 6 "Aplinkos išlaikymas ir apsauga ir išteklių naudojimo veiksmingumo skatinimas" ir šio EJRŽF prioriteto ir konkretaus tikslo bei uždaviniu "darbo vietų kūrimo ir įsidarbinimo galimybių didinimo, kuriuo siekiama skatinti žvejybos ir akvakultūros regiono aplinkos išteklių didinimą ir jų panaudojimą, įskaitant klimato kaitos švelninimo veiksmus" (kodas 8.2.2.). Priemone siekiama kurti darbo vietas, įskaitant darbo vietas jaunimui, pasitelkus IRVVG teritorijos gamtinius ir rekreacinius resursus, ežeringą kraštovaizdį, tvenkinius, susiformavusias turizmo tradicijas ir išteklius, kuriant ir plėtojant rekreacinės žvejybos paslaugas ir infrastruktūrą. Remiami pelno projektai: kuriantys darbo vietas; kuriantys ir plėtojantys rekreacinės žvejybos paslaugas. Remiamos investicijos į vandens telkinių ir pakrančių pritaikymą rekreacinei žvejybai, mažosios architektūros, smulkiosios infrastruktūra šalia vandens telkinių įrengimas, vandens transporto priemonių ir inventoriaus įsigijimas informacijos sklaidos ir rinkodaros priemones ir kitos, prisidedančios prie priemonės ir vietos projektų tikslų ir neprieštaraujantis paramos administravimą reglamentuojantiems teisės aktams. *Numatytų sukurti darbo vietų skaičius 8,75* *Numatomas projektų skaičius 8*
9.1.3.2.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.3.2.3.1.	*pelno*	*x*
9.1.3.2.3.2.	*ne pelno*	
9.1.3.2.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys registruoti Ignalinos rajone ir vykdantys ar pradedantys vykdyti veiklą Ignalinos VVG teritorijoje (MVĮ). Fiziniai asmenys, deklaruojantys gyvenamąją vietą Ignalinos VVG teritorijoje. Ūkininkai, įregistravę žemės ūkio valdą ir ūkį IRVVG terirorijoje.
9.1.3.2.5.	Priemonės tikslinė grupė	Paramos gavėjai
9.1.3.2.6.	Tinkamumo sąlygos	Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 2014–2020 m. 8.1.2 papunktyje. - Projekte kuriama darbo vieta/darbo vietos; - Projekto pelningumą pagrindžiantis verslo planas; - Paramos prašoma investicijoms, susijusioms su sąlygų rekreacinei žvejybai sudarymu bei gerinimu.
9.1.3.2.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti naudingiausius vietos projektus, nustatyti šie kriterijai: - Sukurtų darbo vietų skaičius; - Sukurtų darbo vietų skaičius jauniems žmonėms, kaip ši sąvoka apibrėžta Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų

		bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdų, atrankos taisyklėse, patvirtintose LR žemės ūkio ministro 2015 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. 3D-343, 4.7 punkte (asmenims, kure įdarbinimo dieną yra jaunesni nei 40 metų); - Sukurta paslauga yra inovatyvi (unikali) IRVVG teritorijos mastu.
9.1.3.2.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos suma vietos projektui – 48 665,33 eurai.
9.1.3.2.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 80
9.1.3.2.10	Priemonės įgyvendinimo finansavimo šaltinis:	
9.1.3.2.10.1.	*EŽŪFKP ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	☐
9.1.3.2.10.2.	*EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	*x*
9.2. VPS priemonės, turinčios veiklos sritis		
9.2.1.	VPS prioritetas Nr. II **VIETOS RESURSŲ PANAUDOJIMAS GERESNIŲ GYVENIMO IR VERSLO SĄLYGŲ KAIME KŪRIMUI**	
9.2.1.1.	VPS priemonė „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ (kodas LEADER-19.2-7)	
9.2.1.1.1	VPS priemonės tikslas – atnaujinti kaimų infrastruktūrą, užtikrinti subalansuotą teritorinę kaimo ekonomikos ir bendruomenių plėtrą, sudaryti sąlygas darbo vietų kūrimui ir išlaikymui.	
9.2.1.1.2.	1 veiklos sritis	„Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ (kodas LEADER-19.2-7.2)
9.2.1.1.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Priemonė turėtų prisidėti prie šių problemų sprendimo: prasta smulkiosios kaimo infrastruktūros būklė, nesutvarkyti vieši priėjimai prie vandens telkinių. Priemone siekiama tenkinti šiuos IRVVG teritorijos poreikius: Panaudoti ir gerinti unikalius gamtinius, istorinius, kultūrinius, žmogiškuosius resursus bei esamą materialinę bazę siekiant tvaraus vystymosi, vietos iniciatyvų tęstinumo bei gyvenimo kokybės gerėjimo. Veiklos sritis skirta viešajai mažos apimties infrastruktūrai kurti ir gerinti - viešiesiems pastatams, statiniams gerinti, atnaujinti, aplinkai tvarkyti; - objektų, kuriose teikiamos paslaugos kaimo vietovėse – prekyviečių, bendruomenės namų, aikščių ir kt. – atnaujinimui ir tvarkymui. - viešojo naudojimo infrastruktūrai, susijusiai su laisvalaikio, poilsio, sporto ir kultūrine veikla kaime; - vietinių vandens tiekimo sistemų, vandens gerinimo, geležies šalinimo sistemų sukūrimo arba atnaujinimo projektams įgyvendinti kaimo gyvenamosiose vietovėse; -inžinerinės infrastruktūros sukūrimui ir atnaujinimui kaimo gyvenvietėse, atliekant paviršinio ar gruntinio vandens surinkimą ir nuleidimą nuo viešųjų kaimo teritorijų (drenažo įrengimas) ; -vietinės reikšmės viešiesiems keliams, gatvėms, jų atkarpoms

		nutiesti ar rekonstruoti. Remiami nepelno projektai, kuriuose pagrįstas projekto tęstinumas ir tai, kad galutiniai naudos gavėjai yra IRVVG teritorijos gyventojai. Prioritetas teikiamas projektams, kurių rezultatais (pastatu, viešąją erdve, infrastruktūra) naudosis didesnis skaičius kaimo gyventojų taip pat projektams, į kurių rengimą buvo įtraukta vietos bendruomenė (pavyzdžiui, pateikti įrodymai apie vykusius pasitarimus, buvo renkami pasiūlymai raštu, vyko sprendimų konkursai arba kita forma vyko konsultacijos su kaimo gyventojais, kuriems skirti projektų rezultatai). *Numatomas projektų skaičius - 3.*
9.2.1.1.2.2	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.1.2.2.1.	*pelno*	[ ]
9.2.1.1.2.2.2.	*ne pelno*	[x]
9.2.1.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys, registruoti Ignalinos rajone ir vykdantys veiklą Ignalinos VVG teritorijoje: 1. Savivaldybės administracija ir (arba) savivaldybės įsteigtas juridinis asmuo;2. Viešieji juridiniai asmenys.
9.2.1.1.2.4	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	IRVVG teritorijos gyventojai
9.2.1.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	Pareiškėjas ir projektas atitinka bendrąsias tinkamumo sąlygas ir reikalavimus, nustatytus KPP 2014–2020 m. 8.1.2 papunktyje. - Pareiškėjas turi pakankamą kompetenciją, būtiną projekto įgyvendinimui arba turi galimybes užsitikrinti specialistų paslaugas (pareiškėjas pateikia projekto vadovo, koordinatoriaus ir finansininko gyvenimo aprašymus, kurie įrodo jų patirti projektų valdymo, buhalterinės apskaitos ar mažos apimties infrastuktūros įrengimo srityje, arba vietos projekto paraiškoje numato išlaidas konsultavimo paslaugoms projekto įgyvendinimo klausimais). - Pagrįstas vietos projekto tęstinumas; - Pagrįsta, kad galutiniai projekto naudos gavėjas yra IRVVG teritorijos gyventojai;
9.2.1.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti naudingiausius vietos projektus, nustatyti šie kriterijai: - Projektas įgyvendinamas kaimo vietovėje, kurioje paraiškos pateikimo metu gyvena daugiau gyventojų. - Į projekto rengimą buvo įtraukta vietos bendruomenė.
9.2.1.1.2.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	62 882,33 eurai.
9.2.1.1.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Iki 80
9.2.1.1.2.9.	Priemonės veiklos srities finansavimo šaltinis:	
9.2.1.1.2.9.1.	*EŽŪFKP ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	[x]

9.2.1.1.9.2	*EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos*	☐

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas			
	Planuojami veiksmai	**Sąsaja su VPS ir priemonėmis**	**ES fondas (EŽŪFKP, EJRŽF)**
10.1.	**2015 m.**		
10.1.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu. 2015 m. VPS parengta, patvirtinta ir pateikta vertinimui.	Procesas susijęs su visa VPS	EŽŪFKP EJRŽF
10.1.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu. Rengiantis įgyvendinti VPS įgyvendinami tik pasirengimo veiksmai, nereikalaujantys sąnaudų: gyventojų informavimas elektroninėmis priemonėmis.	Procesas susijęs su visa VPS	EŽŪFKP EJRŽF
10.2.	**2016 m.**		
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: - I pusmetis – VPS tvirtinimas. - II pusmetis – Avansinio mokėjimo prašymo pateikimas.Pirmojo kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas ir derinimas. - Pirmojo mokėjimo prašymo pateikimas. - VPS administravimas	Veiksmai susiję su visa VPS ir šiomis priemonėmis konkrečiai: LEADER-19.2-SAVA-4	EŽŪFKP EJRŽF
10.2.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, potencialiems pareiškėjams apie VPS galimybes parengimas ir sklaida (tinklapio parengimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Informacinis renginys. Potencialūs pareiškėjai informuojami apie VPS galimybes, priemones, lėšas, numatomus kvietimus. - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas motyvuoti, įkvėpti potencialius pareiškėjus. - Konsultavimas (biure ir vietose) – 20 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo galimybės Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	Veiksmai susiję su visoms VPS priemonėms, veiklos sritimis: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF
10.3.	**2017 m.**		

10.3.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas VPS 2017 metų planų ir 2016 m ataskaitos rengimas. II mokėjimo prašymo pateikimas. Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas - vietos projektų paraiškų rinkimas; - gautų vietos projektų vertinimas; - įvertintų projektų paraiškų tvirtinimas; - paramos sutarčių sudarymas. Kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.	Kvietimai šioms VPS priemonėms, veiklos sritims: LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1 Administruojami įgyvendinami projektai pagal šias priemones, veiklos sritis: LEADER-19.2-SAVA-4 Rengiama dokumentacija šioms priemonėms: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3	EŽŪFKP EJRŽF
10.3.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, potencialiems pareiškėjams apie VPS galimybes parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Informacinis renginys (1 renginys kiekvienam kvietimui teikti paraiškas). Potencialūs pareiškėjai informuojami apie VPS bendrai ir apie aktualius kvietimus teikti paraiškas. - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas motyvavimui, pažangai pristatyti bei gerajai patirčiai apžvelgti). - Konsultavimas (biure ir vietose) – 20 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo galimybės Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF
10.4.	**2018 m.**		
10.4.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas 2017 m. VPS ataskaitų rengimas, 2018 m. planų rengimas ir tvirtinimas. Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas - kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas ir derinimas (tikslinimas, atnaujinimas); - vietos projektų paraiškų rinkimas; - gautų vietos projektų vertinimas; - paramos sutarčių sudarymas.	Numatomi kvietimai šioms priemonėms: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF

	Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra ir administravimas: - projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas ir teikimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); vietos projektų patikros vietoje. Stebėsena, kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.	Administruojami gauti ir sukontraktuoti projektai pagal šias priemones, veiklos sritis: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-SAVA-1	
10.4.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, potencialiems pareiškėjams apie VPS galimybes parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Informacinis renginys (1 renginys kiekvienam kvietimui teikti paraiškas, jei kvietimų laikas sutampa, organizuojamas bendras renginys). Potencialūs pareiškėjai informuojami apie VPS bendrai ir apie aktualius kvietimus teikti paraiškas. - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas motyvavimui, pažangai pristatyti bei gerajai patirčiai apžvelgti). - Konsultavimas (biure ir vietose) – 20 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo galimybės Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF
10.5.	**2019 m.**		
10.5.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas 2018 m. VPS ir projektų ataskaitų rengimas ir rinkimas, 2019 m. planų rengimas. Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas - kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas (tikslinimas, atnaujinimas) - vietos projektų paraiškų rinkimas; - gautų vietos projektų vertinimas; - paramos sutarčių sudarymas. Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra ir administravimas: - projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas ir teikimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); - vietos projektų patikros vietoje; - vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo.	Kvietimai visoms VPS priemonėms, veiklos sritims, kuriose likę lėšų: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1 Administruojami gauti ir sukontraktuoti projektai pagal visas VPS priemones, veiklos sritis.	EŽŪFKP EJRŽF

	VPS pažangos vertinimas - Pasirengimas tarpiniam VPS vertinimui. - Vidinis VPS pažangos vertinimas. - VPS tikslinimas (pagal aplinkybes). Kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.		
10.5.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, potencialiems pareiškėjams apie VPS galimybes parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Informacinis renginys (mažiausiai 1 kartą per metus). Potencialūs pareiškėjai informuojami apie VPS bendrai ir apie aktualius kvietimus teikti paraiškas. - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas motyvavimui, pažangai pristatyti bei gerajai patirčiai apžvelgti). - Konsultavimas (biure ir vietose) – 20 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo galimybės Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-SAVA-4 LEADER-19.2-7.2 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF
10.6.	**2020 m.**		
10.6.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas 2019 m. VPS ir projektų metinių ataskaitų rengimas ir tvirtinimas, 2020 m. planų rengimas. Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas pagal priemones, kuriose likę lėšų: - kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos tikslinimas, atnaujinimas. - vietos projektų paraiškų rinkimas; - gautų vietos projektų vertinimas; - paramos sutarčių sudarymas. Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra ir administravimas: - projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas ir teikimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); - vietos projektų patikros vietoje; - vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. Veiksmai, susiję su VPS vertinimu ir jo rezultatais (duomenų teikimas, VPS tikslinimas, kiti.) Kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.	Kvietimai visoms VPS priemonėms, kuriose yra lėšų: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-5 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1 Administruojami gauti ir sukontraktuoti projektai pagal visas priemones, veiklos sritis.	EŽŪFKP EJRŽF

10.6.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, potencialiems pareiškėjams apie VPS galimybes parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Informacinis renginys (1 renginys kiekvienam kvietimui teikti paraiškas ar jų grupei, jei kvietimų laikas sutampa). Potencialūs pareiškėjai informuojami apie VPS bendrai ir apie aktualius kvietimus teikti paraiškas. - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas motyvavimui, pažangai pristatyti bei gerajai patirčiai apžvelgti). - Konsultavimas (biure ir vietose) – 20 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo galimybės Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF
10.7.	**2021 m.**		
10.7.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas 2020 m. VPS ir projektų ataskaitų rengimas, 2021 m. planų rengimas.Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas pagal priemones, kuriose yra lėšų. - kvietimo teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas (tikslinimas, atnaujinimas) - vietos projektų paraiškų rinkimas; - gautų vietos projektų vertinimas; - paramos sutarčių sudarymas. Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra ir administravimas: - projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas ir teikimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); - vietos projektų patikros vietoje; - vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. Kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.	Kvietimai visoms VPS priemonėms, kuriose yra lėšų. Administruojami gauti ir sukontraktuoti projektai pagal šias priemones, veiklos sritis: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-4LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF
10.7.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, potencialiems pareiškėjams apie VPS galimybes parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Informacinis renginys (mažiausiai 1 per metus). Potencialūs pareiškėjai informuojami apie VPS bendrai ir apie aktualius kvietimus teikti paraiškas. - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas pažangai pristatyti bei gerajai patirčiai apžvelgti).	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-4 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 BIVP-AKVA-3	

	- Konsultavimas (biure ir vietose) – 20 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo galimybės Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	BIVP-AKVA-SAVA-1	
10.8.	**2022 m.**		
10.8.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas 2021 m. VPS ir projektų ataskaitų rengimas ir tvirtinimas, 2022 m. planų rengimas. - Gautų vietos projektų vertinimas; - Paramos sutarčių sudarymas. Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra ir administravimas: - projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); - vietos projektų patikros vietoje; - vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. Kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.	Administruojami gauti ir sukontraktuoti projektai pagal šias priemones, veiklos sritis: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-4 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF EURI
10.8.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, potencialiems pareiškėjams apie VPS galimybes parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Informacinis renginys (mažiausiai 1 per metus). Potencialūs pareiškėjai informuojami apie VPS bendrai ir apie aktualius kvietimus teikti paraiškas. - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas pažangai pristatyti bei gerajai patirčiai apžvelgti). - Konsultavimas (biure ir vietose) – 10 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimą Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 LEADER-19.2-SAVA-4 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF EURI
10.9.	**2023 m.**		
10.9.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas 2022 m. VPS ir projektų ataskaitų rengimas ir teikimas. Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra ir administravimas: - projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas ir teikimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos,	Administruojami gauti ir sukontraktuoti projektai pagal šias priemones, veiklos sritis: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-4	EŽŪFKP EJRŽF EURI

	viešieji pirkimai); - vietos projektų patikros vietoje; - vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. Kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.	LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	
10.9.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: - Informacijos gyventojams, apie VPS įgyvendinimą parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Konferencija (1 kartą per metus) renginys, skirtas VPS įgyvendinimo rezultatams pristatyti bei gerajai patirčiai apžvelgti). - Konsultavimas (biure ir vietose) – 10 valandų į mėnesį. - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo rezultatai Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.	LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-4 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EJRŽF EURI
10.10.	**2024 m.**		
10.10.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VPS administravimas 2023 m. VPS ir projektų ataskaitų rengimas ir teikimas. Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra ir administravimas: - projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas ir teikimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); - vietos projektų patikros vietoje; - vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. Kiti veiksmai, susiję su VPS įgyvendinimu.	Administruojami gauti ir sukontraktuoti projektai pagal šias priemones, veiklos sritis: LEADER-19.2-SAVA-1 LEADER-19.2-SAVA-3 LEADER-19.2-SAVA-4 LEADER-19.2-SAVA-5 LEADER-19.2-7.2 BIVP-AKVA-3 BIVP-AKVA-SAVA-1	EŽŪFKP EURI
10.10.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir informavimu: - Informacijos gyventojams, apie VPS įgyvendinimą parengimas ir sklaida (tinklapio atnaujinimas, socialinių tinklų palaikymas, elektroninės konferencijos). - Dalyvavimas renginiuose. VPS, VVG, projektų įgyvendinimo rezultatai Ignalinos krašte pristatomos kitų organizatorių renginiuose (skirtingų sektorių (verslininkų, valdžios, bendruomenių organizuojami renginiai, skirtingos aprėpties (vietos, rajono, regiono, tarptautiniai), pagal galimybes.		EŽŪFKP EURI

11. VPS finansinis planas						
11.1.	**VPS finansinis planas pagal prioritetus:**					
	Prioriteto Nr.	**VPS prioriteto pavadinimas**		**Planuojama paramos lėšų suma (Eur)**	**Planuojama lėšų (proc.)**	**Finansavimo šaltinis**
11.1.1.	**I**	**PASLAUGŲ IR VIETOS PRODUKTŲ KŪRIMAS BEI GERINIMAS**		1033607,26 *(iš jų 72694,40 EURI lėšos)*	56,21	EŽŪFKP
11.1.2.	**II**	**VIETOS RESURSŲ PANAUDOJIMAS GERESNIŲ GYVENIMO IR VERSLO SĄLYGŲ KAIME KŪRIMUI**		266995,74	14,52	EŽŪFKP
11.1.3.	**III**	**ŽUVININKYSTĖS VYSTYMAS IR REKREACINĖS ŽVEJYBOS PASLAUGŲ PLĖTRA**		538117,00	29,27	EJRŽF
				Iš viso: 1838720,00 *(iš jų 72 694,40 EURI lesos)*	**Iš viso: 100**	
Iki 65 030,15 Eur (5 proc. nuo 1 300 603 Eur. (ES fondas EŽŪFKP) galimas virškontraktavimas pagal VPS prioritetus						
11.2.	**VPS finansinis planas pagal priemones:**					
	VPS priemonės pavadinimas	**VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė**	**VPS priemonės kodas**	**Planuojama lėšų suma (Eur)**	**Planuojama lėšų (proc.)**	**Finansavimo šaltinis**
11.2.1.	NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)	I prioritetas	LEADER-19.2-SAVA-1	199462,26	11.17	EŽŪFKP
11.2.2.	Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra	I prioritetas	LEADER-19.2-SAVA-5	824879,98 (Iš jų *84743,20 Pereinamojo laikotarpio lėšos, 72694,40 EURI, 6374,98 iš LEADER-19.2-SAVA-3 priemonės)*	44,86	EŽŪFKP
11.2.3.	Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas verslo, socialinio verslo kūrimo ir vystymo srityse	I prioritetas	LEADER-19.2-SAVA-3	13265,02	0.72	EŽŪFKP
11.2.4.	Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	II prioritetas	LEADER-19.2-7	180425,73	9,81	EŽŪFKP
11.2.5.	Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas	II prioritetas	LEADER-19.2-SAVA-4	82570,01	4,17	EŽŪFKP
11.2.6.	Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas	III prioritetas	BIVP-AKVA-3	76679,00	4,17	EJRŽF
11.2.7.	Sąlygų rekreacinei žvejybai sudarymas bei gerinimas	III prioritetas	BIVP-AKVA-SAVA-1	461438,00	25,10	EJRŽF
				Iš viso:	**Iš viso: 100** (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos, įskaitant EŽŪFKP, EJRŽF ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto bendrojo finansavimo	

						lėšas, pereinamojo laikotarpio, EURI lėšos)							
Iki 65 030,15 Eur (5 proc. nuo 1 300 603 Eur. (ES fondas EŽŪFKP) galimas virškontraktavimas pagal VPS prioritetus													
11.3.	**VPS administravimo išlaidų finansinis planas:**												
	VPS administravimo išlaidų (KPP kodas 19.4) kategorijos	**Planuojama lėšų (Eur)**							**Planuojama lėšų (proc.)**				
11.3.1.	VVG veiklos išlaidos	326894,00							*71,11 proc.*				
11.3.1.1.	Iš KPP	310787,06											
11.3.1.2.	Iš EURI	16106,94											
11.3.2.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos	132786,00							*28,89 proc.*				
11.3.2.1.	Iš KPP	130719,34											
11.3.2.2.	Iš EURI	2066,66											
11.3.3.	**Iš viso:**	**459680,00**							*20 proc. visos VPS įgyvendinti skirtos sumos.*				
11.4.	**Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:**	**ES fondas**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**Iš viso:**
11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos pagal atskirus ES fondus (EŽŪFKP ir EJRŽF))	EŽŪFKP	0,00	0,00	0,00	5,30	19,55	30,00	20,50	20,15	4,50	0,00	**100 proc.**
		EJRŽF	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	20,00	30,00	30,00	20,00	0,00	**100 proc.**
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos)	EŽŪFKP	0,00	4,58	11,71	16,10	16,66	14,06	14,05	10,05	8,79	4,00	**100 proc.**
11.5.	**Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai**	**Pagrindimas**											

12. VPS įgyvendinimo rodikliai												
12.1. VPS pasiekimų produkto (*anglų k. „output“*) rodikliai:												
12.1.1. taikomi EŽŪFKP daliai:												
Eil. Nr.	**VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas**	**ESIF teminiai tikslai**									**Iš viso:**	
		1	**10**	**3**	**3**	**5-6**	**4**	**8**	**9**	**2**		
		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys										
		1A	**1C**	**2B**	**3A**	**4A**	**5C**	**6A**	**6B**	**6C**		
12.1.1.1.	**Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):**										40	
12.1.1.1.1.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė NVO, skaičius (vnt.)	0	2	0	0	0	0	0	13	0	15	
12.1.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija/organizacija, skaičius (vnt.)	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	
12.1.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVĮ, skaičius (vnt.)	0	0	0	0	0	0	8	0	0	8	
12.1.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):	0	0	0	0	0	0	15	0	0	15	
12.1.1.1.4.1.	*iš jų iki 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso 5*	*moterų:1* *vyrų: 4*
12.1.1.1.4.2.	*iš jų daugiau kaip 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso* 10	*moterų: 4* *vyrų: 6*
12.1.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.1–12.1.1.5 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
12.1.1.2.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-7.2**											
12.1.1.2.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5	
12.1.1.2.2	VVG teritorijos gyventojų, gaunančių naudą dėl pagerintos infrastruktūros, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	300	-	300	
12.1.1.3.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-1 (savarankiška VPS priemonė) „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“**											
12.1.1.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	6	-	6	
12.1.1.4.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-4 (savarankiška VPS priemonė) „Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas“**											
12.1.1.4.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	0	0	0	0	0	0	0	13	0	13	
12.1.1.5.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-5 (savarankiška VPS priemonė) „Paslaugų ir vietos produktų kūrimas ir plėtra“**											
12.1.1.5.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	0	0	0	0	0	0	23	0	0	23	

12.1.1.6.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2.-SAVA-3 (savarankiška VPS priemonė) Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas verslo, socialinio verslo kūrimo ir vystymo srityse**											
12.1.1.6.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	
12.1.2. taikomi EJRŽF daliai:												
Eil. Nr.	**VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas**	**ESIF teminiai tikslai**									**Iš viso:**	
		3	**8**	**3**	**3**	**6**	**8**	**3**	**3**			
		EJRŽF konkretūs tikslai ir uždaviniai										
		8.1.1.Ž	**8.1.2.Ž**	**8.1.3.Ž**	**8.2.1.Ž**	**8.2.2.Ž**	**8.2.3.Ž**	**8.3.1.Ž**	**8.3.2.Ž**			
12.1.2.1.	**Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):**											
12.1.2.1.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**		9	
12.1.2.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija / organizacija, skaičius (vnt.)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**		0	
12.1.2.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVĮ, skaičius (vnt.)	**0**	**2**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**		2	
12.1.2.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):	**0**	**0**	**0**	**0**	**6**	**0**	**0**	**0**		6	
12.1.2.1.4.1.	*iš jų iki 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso:1*	*Moterų 0*	*Vyrų 1*
12.1.2.1.4.2.	*iš jų daugiau kaip 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso: 5*	*Moterų 2*	*Vyrų 3*
12.1.2.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.2.1.1–12.1.2.1.4 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**		1	
12.1.2.2.	**Priemonės kodas: BIVP-AKVA-3 „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“**											
12.1.2.2.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	**1**	-	-	-	-	-	-		1	
12.1.2.3.	**Priemonės kodas: BIVP-AKVA-SAVA-1 (savarankiška VPS priemonė) „Sąlygų rekreacinei žvejybai sudarymas bei gerinimas“**											
12.1.2.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	**0**	**0**	**0**	**0**	**8**	**0**	**0**	**0**		**8**	
12.2. VPS pasiekimų tikslo rodikliai (*anglų k. „target“*) rodikliai												
12.2.1. taikomi EŽŪFKP daliai:												
Eil. Nr.	**VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas**	**ESIF teminiai tikslai**									**Iš viso:**	
		1	**10**	**3**	**3**	**5-6**	**4**	**8**	**9**	**2**		
		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys										
		1A	**1C**	**2B**	**3A**	**4A**	**5C**	**6A**	**6B**	**6C**		
12.2.1.1. Vietos projektų įgyvendinimas												
12.2.1.1.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius	0	0	0	0	0	0	21,75	5	0	26,75	

	įgyvendinus vietos projektus (vnt.)										
12.2.1.1.2.	Išlaikytų darbo vietų (etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	0	0	0	0	0	0	5	0	0	5
12.2.2. taikomi EJRŽF daliai:											
Eil. Nr.	**VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas**	**ESIF teminiai tikslai**									
		3	**8**	**3**	**3**	**6**	**8**	**3**	**3**	**Iš viso:**	
		EJRŽF konkretūs tikslai ir uždaviniai									
		8.1.1.Ž	**8.1.2.Ž**	**8.1.3.Ž**	**8.2.1.Ž**	**8.2.2.Ž**	**8.2.3.Ž**	**8.3.1.Ž**	**8.3.2.Ž**		
12.2.2.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	0	1,25	0	0	8,75	0	0	0	10	
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	0	1	0	0	1	0	0	0	2	

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėsena		
13.1.	**VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus**	
13.1.1.	VVG nariai	Tvirtina vietos plėtros strategiją. Renka IRVVG valdybos narius ir pirmininką. Tvirtina kasmetinę IRVVG ataskaitą ir veiklos planą. Įgyvendina kitas steigimo dokumentuose nustatytas pareigas. Vykdo kitas IRVVG kontroliuojančių institucijų pavestas valdymo ir stebėsenos funkcijas.
13.1.2.	VVG valdybos nariai	Tvirtina VPS pakeitimus. Tvirtina kasmetinę VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą. Tvirtina kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją. Priima sprendimus dėl vietos projektų finansavimo. Įgyvendina kitas dokumentuose nustatytas pareigas. Vykdo kitas IRVVG visuotinio narių susirinkimo pavestas valdymo ir stebėsenos funkcijas.
13.1.2.1	VVP pirmininkas	Organizuoja susirinkimo ir valdybos sprendimų vykdymą. Priima į darbą ir atleidžia darbuotojus, sudaro su jais darbo sutartis, tvirtina darbuotojų pareigybių aprašymus. Laikydamasis Lietuvos Respublikos asociacijų įstatyme nustatytų Asociacijos veiklos ribojimų, disponuoja Asociacijos turtu ir lėšomis, skirtomis veiklai plėtoti ir vykdyti. Atsako už metinių finansinių ataskaitų rinkinio sudarymą. Praneša Asociacijos nariams apie esminius įvykius, turinčius reikšmės Asociacijos veiklai; Organizuoja Asociacijos veiklą. Atsako už veiksmus, nurodytus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.4 straipsnio 3 dalyje. Teikia visuotiniam narių susirinkimui tvirtinti Asociacijos veiklos ataskaitą. Įgyvendina kitas steigimo dokumentuose nustatytas pareigas. Vykdo kitas IRVVG visuotinio narių susirinkimo ir valdybos pavestas valdymo ir stebėsenos funkcijas.
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	Atlieka VPS įgyvendinimo stebėseną ir rengia kasmetines ataskaitas. Rengia ir teikia VPS įgyvendinimo ataskaitas. Vykdo pateiktų vietos projektų vertinimą. Rengia VVG viešųjų pirkimų dokumentus ir atlieka pirkimus. Organizuoja vietos projektų atrankos posėdžius. Atstovauja VVG interesus nacionalinių ir tarptautinių tinklų veikloje. Dalyvauja „Leader“ metodo įgyvendinimo darbo grupių ir priežiūros komitetų veikloje. Atlieka vietos projektų patikras vietoje. Vykdo kitas IRVVG pirmininko pavestas valdymo ir stebėsenos funkcijas.
13.1.4.	VPS finansininkas (buhalteris)	Įgyvendina VVG apskaitos politiką. Veda finansinę ir buhalterinę apskaitą. Registruoja VVG finansinius dokumentus. Vykdo pateiktų vietos projektų vertinimą. Vertina vietos projektų vykdytojų viešuosius pirkimus Rengia VPS mokėjimo prašymus. Priima ir tikrina vietos projektų vykdytojų mokėjimo. Rengia vietos projektų vykdymo sutartis ir atlieka jų pakeitimus. Vykdo kitas vadovo pavestas valdymo ir stebėsenos funkcijas.
13.1.5.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.1.5.1.	VPS administratorius (-iai)	Kontroliuoja VVG veiklos dokumentų (siunčiamų ir gaunamų raštų, įsakymų, sutarčių) registrą. Vykdo pateiktų vietos projektų registravimą ir vertinimą. Atlieka vietos projektų bylų formavimą (vedimą). Rengia kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją. Vykdo kitas vadovo pavestas valdymo ir stebėsenos funkcijas.
13.1.5.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	Vykdo VVG teritorijos gyventojų, organizacijų, verslo subjektų informavimą, konsultavimą, mokymus, organizuoja IRVVG renginius. Rengia ir skleidžia informaciją VPS įgyvendinimo aktualijų klausimais. Užtikrina, kad įgyvendinant VPS būtų laikomasi visų LEADER metodo bei horizontalieji principai. Administruoja interneto svetaines. Atlieka projektų vykdytojų pateiktų veiklų grafikų priežiūrą bei pakeitimų derinimą; vertina savanoriškų darbų apskaitos lenteles ir jose pateiktą informaciją; atlieka savanoriškų darbų patikras vietoje; priima ir tikrina vietos projektų ataskaitas ir papildomus dokumentus projekto įgyvendinimo ir priežiūros laikotarpiu. Vykdo kitas vadovo pavestas valdymo ir stebėsenos funkcijas.
13.2.	**VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS**	
13.2.1.	VPS administravimo	VPS administravimo vadovas turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį projektų valdymo

	vadovas	srityje arba ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	VPS finansininkas turi turėti aukštąjį išsilavinimą buhalterinės apskaitos tvarkymo srityje ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje arba turėti ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje įgyvendinant VPS.
13.2.3.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1.	VPS administratorius	VPS administratorius turi turėti aukštąjį išsilavinimą, nemažiau negu 1 m. darbo patirtį projektų valdymo srityje arba turėti ne mažesnę negu 2 m darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.3.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas	VPS viešųjų ryšių specialistas turi turėti aukštąjį išsilavinimą, taip pat turėti žinių LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse arba turėti ne mažesnę negu 1 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje
13.3.	**VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas**	
13.3.1.	VPS įgyvendinimo stebėsena atliekama trimis lygmenimis: VPS vykdytojos, Nacionalinės mokėjimo agentūros (Agentūra) ir Lietuvos respublikos žemės ūkio ministerijos (Ministerija). VPS vykdytojos lygmeniu atliekama VPS įgyvendinimo vidaus stebėsena. Agentūros ir Ministerijos lygmenimis atliekama VPS įgyvendinimo išorinė stebėsena. **Vidinė vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsena** – reguliarių ir sistemingų veiksmų, kuriuos atliekant vykdomas kokybinių ir kiekybinių duomenų apie VPS įgyvendinimo pažangą rinkimas, apibendrinimas ir teikimas kontroliuojančioms institucijoms, visuma. **Vidinis vietos plėtros strategijos įgyvendinimo valdymas** veiksmų, kuriuos atliekant siekiama užtikrinti skaidrų, efektyvų ir veiksmingą EŽŪFKP, EJRŽF bei Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų panaudojimą, patikrinamą ir kontroliuojamą VPS įgyvendinimą, visuma. IRVVG VPS įgyvendinimo vidaus valdymą ir kontrolę vykdo vadovaudamasi šioje dalyje nustatyta tvarka. IRVVG už VPS įgyvendinimo rezultatus, įskaitant įgyvendintus VPS įgyvendinimo vidaus valdymo veiksmus, atsiskaito teikdama metines VPS įgyvendinimo ataskaitas. IRVVG privalo informuoti Agentūrą apie VPS įgyvendinimo valdymo, kontrolės ir patikrinimo sistemos trūkumus, nustatytus įgyvendinant VPS. VPS įgyvendinimo vidaus vertinimas. IRVVG vertina VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenis ir rodiklius, identifikuoja VPS įgyvendinimo problemas, informuoja apie tai Agentūrą ir (arba) Ministeriją, taip pat teikia joms siūlymus dėl VPS įgyvendinimo problemų sprendimo. IRVVG vykdytoja, vadovaudamasi metiniais VPS įgyvendinimo rezultatais, rengia ir iki kiekvienų einamųjų metų vasario 1 d. pateikia Agentūrai metinę VPS įgyvendinimo ataskaitą už praėjusius kalendorinius metus. Metinėje VPS įgyvendinimo ataskaitoje pateikiami duomenys apie VPS įgyvendinimo pažangą ir rezultatus nuo ataskaitinių metų sausio 1 d. iki gruodžio 31 d. Metinė VPS įgyvendinimo ataskaita tvirtinama IRVVG valdyboje. **VVG subjektų vaidmuo VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemoje.** - VVG nariai privalo atsakingai dalyvauti organizacijos veikloje, vadovautis vertybėmis, laikytis Asociacijos įstatų (vykdyti visuotinio narių susirinkimo, valdybos sprendimus, dalyvauti visuotiniuose narių susirinkimuose). Nariai, nevykdantys pareigų, nustatytų įstatuose, šalinami iš asociacijos. - VVG nariai dalyvauja visuotiniame narių susirinkimuose, valdybos posėdžiuose, kur priimami oficialūs sprendimai, jie protokoluojami, įgyvendinami, už jų įgyvendinimą atsiskaitoma ataskaitinio visuotinio susirinkimo metu. - VPS administravimo vadovo, VPS finansininko ir (arba) buhalterio ir atskirų darbuotojų, susijusių su VPS administravimu pareigos ir funkcijos numatytos	

	pareiginėse instrukcijose, vidaus darbo tvarkos taisyklėse, atsakomybių matricoje. Darbuotojai privalo vadovautis teisės aktais, reglamentuojančiais jų veiklą. Už padarytus pažeidimus taikomos sankcijos, numatytos LR darbo kodekse ir kituose teisės aktuose. - VVG valdybos nariai ir administracijos darbuotojai deklaruoja viešus ir privačius interesus, taip pat nusišalina, jei svarstomi klausimai, kuriuose jie gali turėti asmeninių interesų. **Informacijos apie VPS įgyvendinimo eigą teikimo tvarka įgyvendinant VPS dalyvaujantiems VVG subjektams*:*** - IRVVG nariams oficialiai informacija teikiama kartą per metus, per ataskaitinį visuotinį narių susirinkimą. - IRVVG valdybos nariams informacija teikiama kiekvieną valdybos posėdį. - Asmenų, susijusių su VPS įgyvendinimu informavimo tvarka numatyta IRVVG apskaitos politikoje, vidaus darbo tvarkos taisyklėse (rezoliucijos, žymos „susipažinau“ ir kt.). **Atsakomybės sistema, taikoma įgyvendinant VPS:** IRVVG visuotinio narių susirinkimo, valdybos, pirmininko atsakomybės numatytos asociacijos įstatuose: Aukščiausiasis Asociacijos organas yra visuotinis narių susirinkimas. Susirinkimo sprendimai privalomi Asociacijos pirmininkui, valdybai, nariams, darbuotojams. Visuotinis narių susirinkimas nustato valdybos narių skaičių, renka ir atšaukia jos narius. Visuotinio narių susirinkimo kompetencija, nesiskiria nuo nurodytų Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.82 straipsnyje ir Asociacijų įstatyme. Vienasmenis Asociacijos valdymo organas — pirmininkas. Pirmininką trijų metų laikotarpiui renka Visuotinis narių susirinkimas iš išrinktų Valdybos narių. Pirmininko kadencijų skaičius neribojamas. laikydamasis Lietuvos Respublikos asociacijų įstatyme nustatytų Asociacijos veiklos ribojimų, disponuoja Asociacijos turtu ir lėšomis, skirtomis veiklai plėtoti ir vykdyti; atsako už metinių finansinių ataskaitų rinkinio sudarymą; praneša Asociacijos nariams apie esminius įvykius, turinčius reikšmės Asociacijos veiklai; organizuoja Asociacijos veiklą; atsako už veiksmus, nurodytus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.4 straipsnio 3 dalyje, teikia visuotiniam narių susirinkimui tvirtinti Asociacijos veiklos ataskaitą ir kt. Kolegialus Asociacijos valdymo organas — valdyba. Valdybos darbui vadovauja pirmininkas, kuris kartu yra ir asociacijos pirmininkas. Pagal darbo sutartis samdomi darbuotojai, atsakingi už savo pareigų vykdymą darbdaviui, už nusižengimus, pažeidimus, atsako LR darbo kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. IRVVG lėšų naudojimo bei asociacijos veiklos kontrolė numatyta įstatuose: Lėšos ir pajamos naudojamos Asociacijos tikslams įgyvendinti. Visuotinis narių susirinkimas priima sprendimą ir parenka audito įmonę Asociacijos veiklai patikrinti. Praėjusių finansinių metų veiklos ataskaitą rengia ir teikia Visuotinio narių susirinkimo tvirtinimui Asociacijos vadovas.